

Περίληψεις

UMAC ICOM
international committee
for university museums
and collections

ICOM
international
council
of museums
Greece

UNIVERSITY MUSEUMS AS ACTORS
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Supported by /
Collaboration with:

ICOM-Europe
ICOM-France
ICOFORM
ICOM-Africa
ICOM-Burkina Faso
ICOM-South Africa
Piraeus Cultural Foundation

UMAC
2026

Annual Meeting of ICOM-UMAC
Science and Technology Museum
of the University of Patras, Greece
October 12-16, 2026

Κεντρική Ομιλία

MARIA ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πανεπιστήμιο Γλασκώβης, Ηνωμένο Βασίλειο

Maria.Economou@glasgow.ac.uk

Από τη Συναισθηματική Δέσμευση στον σχεδιασμό με γνώμονα τη δικαιοσύνη: Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία ως Φορείς Συμμετοχικής Ψηφιακής Κληρονομιάς και Αειφόρου Ανάπτυξης

Η ανακοίνωση αυτή, η οποία είναι και η εναρκτήρια κεντρική ομιλία του UMAC 2026, θέτει το πλαίσιο για έναν κριτικό αναστοχασμό σχετικά με το τι σημαίνει για τα πανεπιστημιακά μουσεία να αναλαμβάνουν δράση — με ουσιαστικό και υπεύθυνο τρόπο — για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Πανεπιστήμια σε ολόκληρο τον κόσμο αναδεικνύουν τα μουσεία τους σε στρατηγικούς συντελεστές στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), ωστόσο οι ηθικές διαστάσεις αυτού του ρόλου δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς. Η παρούσα ανακοίνωση υποστηρίζει ότι η διαφορά μεταξύ της τυπικής εφαρμογής και της ουσιαστικής προώθησης των δεσμεύσεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη δεν έγκειται στο τι κατέχουν τα πανεπιστημιακά μουσεία, αλλά στο πως αλληλεπιδρούν: με τις κοινότητες, με τη δύσκολη πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και με τα ερμηνευτικά και ψηφιακά εργαλεία που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο. Με βάση δύο σημαντικές ερευνητικές πρωτοβουλίες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο ενός πανεπιστημιακού μουσείου — το ευρωπαϊκό έργο EMOTIVE, χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα Horizon 2020 της ΕΕ, το οποίο ανέπτυξε μεθοδολογίες συμμετοχικής ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς με έμφαση στη συναισθηματική εμπλοκή στο The Hunterian του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης, και το Nobody's Listening, ένα πρόγραμμα εμβυθιστικής τεχνολογίας για την κατανόηση του τραύματος (trauma-informed), το οποίο σχεδιάστηκε σε συνεργασία με κοινότητες Γιαζίντι με στόχο την καταγραφή μιας πολιτιστικής κληρονομιάς που απειλείται με εξαφάνιση στο Ιρακινό Κουρδιστάν — η ανακοίνωση προτείνει ένα πλαίσιο για μια ψηφιακή πρακτική πολιτιστικής κληρονομιάς με γνώμονα τη δικαιοσύνη (justice-led digital heritage practice). Εξετάζει τι απαιτεί μια ηθικά θεμελιωμένη και από κοινού σχεδιασμένη διαδικασία εμπλοκής από τα πανεπιστημιακά μουσεία, όταν οι κοινότητες είναι ευάλωτες, οι ιστορικές αφηγήσεις αμφισβητούνται και η πολιτιστική κληρονομιά βρίσκεται σε κίνδυνο. Η επιχειρηματολογία της παρουσίασης οργανώνεται γύρω από τέσσερα αλληλένδετα ερωτήματα, τα οποία παρουσιάζουν γενικότερη σημασία για τη διεθνή κοινότητα των πανεπιστημιακών μουσείων: (α) Ποιες φωνές τίθενται στο επίκεντρο κατά την ερμηνεία αμφισβητούμενης και δύσκολης πολιτιστικής κληρονομιάς και με ποιους όρους; (β) Τι σημαίνουν στην πράξη η ουσιαστική συμμετοχή και η συναίνεση όταν πρόκειται για ευάλωτες κοινότητες ή κοινότητες που βρίσκονται σε κίνδυνο; (γ) Ποια κρίσιμα ερωτήματα εγείρει η στροφή προς τις εμβυθιστικές τεχνολογίες και την τεχνητή νοημοσύνη στην ερμηνεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, (σχετικά με ζητήματα συναίνεσης, αναπαράστασης και κυριότητας πολιτισμικά ευαίσθητων δεδομένων); (δ) Και με ποιον τρόπο οι προσεγγίσεις με γνώμονα τη

δικαιοσύνη ελέγχουν κριτικά — και δεν απεικονίζουν απλώς— τις ευρύτερες δεσμεύσεις του πανεπιστημίου απέναντι στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, αναφορικά με την κοινωνική ένταξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ευημερία των κοινοτήτων; Απευθυνόμενη σε μια διεθνή κοινότητα επαγγελματιών των πανεπιστημιακών μουσείων, οι οποίοι καλούνται να διαχειριστούν αυτές τις εντάσεις μέσα σε διαφορετικά θεσμικά, γεωγραφικά και πολιτικά πλαίσια, η ανακοίνωση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα πανεπιστημιακά μουσεία βρίσκονται σε μια μοναδικά προνομιακή θέση: όχι μόνο να συμβάλλουν στη Βιώσιμη Ανάπτυξη, αλλά και να λειτουργούν ως πρότυπα της ηθικής αυστηρότητας που απαιτεί μια τέτοια συμβολή.

Σύντομο βιογραφικό

Η Μαρία Οικονόμου είναι καθηγήτρια Ψηφιακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης, διορισμένη από κοινού στο Τμήμα Information Studies και στο πανεπιστημιακό μουσείο The Hunterian. Κατέχει επίσης ερευνητική έδρα της Βρετανικής Ακαδημίας και του Ιδρύματος Wolfson (2022–2026), στο πλαίσιο της οποίας διερευνά τη συναισθηματική εμπλοκή με τις μουσειακές συλλογές μέσω της ψηφιακής αφήγησης και της συμμετοχής των μελών της κοινότητας. Είναι ιδρυτική συνδιευθύντρια του Digital Cultural Heritage Arts Lab της Γλασκώβης και διετέλεσε Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του UNIVERSEUM το διάστημα 2017–2024. Η έρευνά της επικεντρώνεται στις ψηφιακές τεχνολογίες, στις μελέτες επισκεπτών και στην ηθικά υπεύθυνη εμπλοκή με την πολιτιστική κληρονομιά. Στα πρόσφατα ερευνητικά της έργα περιλαμβάνονται τα EMOTIVE (EC Horizon 2020), POEM (EC Horizon 2020), Museums in the Metaverse (Innovate UK) και Nobody's Listening, ένα βιωματικό πρόγραμμα που εστιάζει στην κατανόηση του τραύματος και καταγράφει την πολιτιστική κληρονομιά των Γιαζίντι στο Ιρακινό Κουρδιστάν.

Εισηγήσεις

ZHAO KE^{1,2} , CHEN DELI ¹& LV HONGYIN²

¹Μουσείο Ηλεκτρονικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, Κίνα

²Πανεπιστήμιο Ηλεκτρονικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, Κίνα

zhaoke@uestc.edu.cn

Ενδυνάμωση της βιωσιμότητας μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης: Ένα τετραμερές σύστημα συνεχούς ανατροφοδότησης στα πανεπιστημιακά μουσεία

Τα πανεπιστημιακά μουσεία συμβάλλουν στην προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), ωστόσο η συνεχής αύξηση των συλλογών και οι ολοένα μεγαλύτερες απαιτήσεις του κοινού επιβαρύνουν τις παραδοσιακές χειρωνακτικές διαδικασίες εργασίας και τα απομονωμένα συστήματα διαχείρισης δεδομένων. Αν και η Τεχνητή Νοημοσύνη προσφέρει σημαντικές δυνατότητες για την αντιμετώπιση αυτών των περιορισμών, η βασική πρόκληση είναι το πώς η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να μετατραπεί από καινοτόμος ιδέα σε ένα σταθερό και βιώσιμο εργαλείο για τα πανεπιστημιακά μουσεία. Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζεται ένα τετραδιάστατο σύστημα Τεχνητής Νοημοσύνης κλειστού βρόχου, το οποίο εφαρμόζεται στο Μουσείο Ηλεκτρονικής Επιστήμης και Τεχνολογίας (Electronic Science and Technology Museum – ESTM) με στόχο την υποστήριξη της βιώσιμης διαχείρισης και της εκπαιδευτικής αποστολής του. Το σύστημα ενσωματώνει τέσσερις επιμέρους μονάδες: μια αυτοματοποιημένη ταξινόμηση συλλογών βασισμένη στο YOLOv8, ένα Διάγραμμα Γνώσης που υποστηρίζεται από Μεγάλο Γλωσσικό Μοντέλο (LLM), μια υβριδική πλατφόρμα διδασκαλίας με τεχνολογία RAG (Retrieval-Augmented Generation) που βασίζεται στην Τεχνητή Νοημοσύνη και λειτουργεί σε τοπική υποδομή, και ένα σύστημα αξιολόγησης μικροεκφράσεων του κοινού (SMEM) βασισμένο σε Συνελικτικό Νευρωνικό Δίκτυο (CNN). Το σύστημα ταξινόμησης των συλλογών και το Διάγραμμα Γνώσης λειτουργούν συμπληρωματικά, αντιμετωπίζοντας τον μεγάλο φόρτο της χειροκίνητης τεκμηρίωσης και τον κατακερματισμό της γνώσης. Η τοπική εκπαιδευτική πλατφόρμα Τεχνητής Νοημοσύνης διασφαλίζει την προστασία των δεδομένων, παρέχοντας παράλληλα εξατομικευμένη μαθησιακή εμπειρία. Επί πλέον, η καταγραφή των μικροεκφράσεων των επισκεπτών προσφέρει αντικειμενικά δεδομένα για την αξιολόγηση της επίδρασης των εκθέσεων, τα οποία μπορούν να υποκαταστήσουν αποτελεσματικά τα παραδοσιακά ερωτηματολόγια. Η πρακτική εφαρμογή του συστήματος δείχνει ότι η διασύνδεση των τεσσάρων αυτών μονάδων Τεχνητής Νοημοσύνης δημιουργεί έναν αυτοματοποιημένο βρόχο ανατροφοδότησης. Η συνεχής αυτή διαδικασία καλύπτει όλο το φάσμα, από τη διατήρηση των συλλογών έως την αλληλεπίδραση με το κοινό, συμβάλλοντας στην αύξηση της λειτουργικής αποδοτικότητας του μουσείου και στην ενίσχυση του εκπαιδευτικού του έργου. Παράλληλα, το μοντέλο αυτό μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο πρακτικό υπόδειγμα για άλλα ακαδημαϊκά μουσεία. Μέσω της ενσωμάτωσης της Τεχνητής Νοημοσύνης στις καθημερινές λειτουργίες τους, τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τους περιορισμούς των διαθέσιμων πόρων, να βελτιώσουν την εκπαιδευτική τους προσφορά και να συμβάλουν στην προώθηση της παγκόσμιας βιώσιμης ανάπτυξης.

HUBERT KOWALSKI^{1,2} AND MARTA PISZCZATOWSKA²

¹ Τμήμα Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Βαρσοβίας, Πολωνία

² Μουσείο Πανεπιστημίου Βαρσοβίας, Βαρσοβία, Πολωνία

marta.piszczatowska@adm.uw.edu.pl

Διεπιστημονική Συλλογή: Σημαντική Υποστήριξη από το Υπουργείο

Το Μουσείο του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας υλοποιεί το έργο «Διεπιστημονική Συλλογή: Η Συλλογή Janusz Fiszer». Αντικείμενο του έργου είναι η επιστημονική έρευνα και η μελέτη επιλεγμένων αντικειμένων από τη συλλογή του Janusz Fiszer, διακεκριμένου νομικού και συλλέκτη. Τον Οκτώβριο του 2020, η συλλογή που περιλάμβανε σχεδόν 18.000 αντικείμενα και μισό εκατομμύριο γραμματόσημα δωρήθηκε στο Μουσείο του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας. Η κληρονομιά αυτή περιλαμβάνει αδημοσίευτα μέχρι πρότινος αντικείμενα — μοναδικά, τόσο σε εθνική όσο και σε παγκόσμια κλίμακα — αναμφισβήτητης επιστημονικής και καλλιτεχνικής αξίας. Το έργο απευθύνεται σε όλους, όσοι ενδιαφέρονται για την πολωνική συλλεκτική δραστηριότητα και τη μουσειολογία, τόσο στην Πολωνία όσο και στο εξωτερικό. Σημαντικός στόχος του έργου είναι να ανταποκριθεί στην ανάγκη διάδοσης του έργου και των επιτευγμάτων του Fiszer, να αναδείξει τη συμβολή του στην ανάπτυξη της πολωνικής συλλεκτικής παράδοσης και να ευαισθητοποιήσει το κοινό σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας, πράγμα το οποίο θα πρέπει να γίνεται από νεαρή ηλικία. Η συλλογή του Fiszer, η οποία συγκροτήθηκε σταδιακά επί πολλά χρόνια, περιλαμβάνει αντικείμενα από ολόκληρο τον κόσμο και πιθανότατα αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες συλλογές του είδους της τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως. Η μοναδικότητά της δεν έγκειται μόνο στον αριθμό των αντικειμένων που έχουν συγκεντρωθεί, αλλά και στη θεματική της συνοχή και πρωτοτυπία. Η συλλογή του Fiszer αποτελείται από αντικείμενα αναμφισβήτητης επιστημονικής αξίας, χάρις στα οποία οι μελλοντικές γενιές φοιτητών, υποψηφίων διδακτόρων και ερευνητών θα έχουν τη δυνατότητα να διευρύνουν τις γνώσεις μας για το παρελθόν. Η σημασία της συλλογής και η ανάγκη να γίνει προσιτή στο κοινό αποδεικνύεται επιπλέον από την χρηματοδότηση που δόθηκε για την ανάπτυξή της από το Υπουργείο Επιστημών και Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το Υπουργείο επιχορήγησε ένα ακαδημαϊκό ίδρυμα, γεγονός που υποδηλώνει την αναγνώριση, εκ μέρους του Υπουργού Επιστημών, της αξίας των ακαδημαϊκών συλλογών και αποκτημάτων.

LOLA OTTOLINI

Τμήμα Αρχιτεκτονικής και Αστικών Μελετών - Πολυτεχνείο του Μιλάνου, Ιταλία

lola.ottolini@polimi.it

Περιοδικές εκθέσεις για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs): Ενεργοποιώντας τις πανεπιστημιακές αρχειακές συλλογές στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου

Οι πανεπιστημιακές συλλογές αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο ως στρατηγικοί πόροι για την προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), ιδίως σε ό,τι αφορά την ποιοτική εκπαίδευση, τις συμπεριληπτικές κοινωνίες και την πολιτιστική βιωσιμότητα. Στο πλαίσιο αυτό, οι περιοδικές εκθέσεις διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ενεργοποίηση της αρχειακής κληρονομιάς, καθιστώντας την προσβάσιμη σε ένα ευρύτερο κοινό. Η εισήγηση αυτή

παρουσιάζει την περίπτωση του Πολυτεχνείου του Μιλάνου, όπου έχει αναπτυχθεί ένα σύστημα περιοδικών εκθέσεων βασισμένο στις συλλογές των Ιστορικών Αρχείων του. Σχέδια, έγγραφα, προπλάσματα και τέχνηρα επανεμφανίζονται μέσω του εκθεσιακού σχεδιασμού ως δυναμικά αφηγηματικά μέσα, ικανά να μεταφράσουν τη σύνθετη ακαδημαϊκή γνώση σε προσιτές και ελκυστικές εμπειρίες. Η ανακοίνωση υποστηρίζει ότι οι εκθέσεις λειτουργούν ως διαμεσολαβητικές πλατφόρμες μεταξύ της έρευνας και της κοινωνίας, συμβάλλοντας στον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση) μέσω της ενίσχυσης της άτυπης μάθησης, στον Στόχο 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) μέσω της ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και στον Στόχο 16 (Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί) μέσω της προώθησης της πρόσβασης στη γνώση και της ενεργού συμμετοχής του κοινού. Η μελέτη εντοπίζει πέντε επαναλαμβανόμενες θεματικές προσεγγίσεις: το αρχείο ως ενεργό αφηγηματικό πεδίο· τη σύνδεση της ιστορικής κληρονομιάς με τη σύγχρονη έρευνα· τη διεπιστημονική προσέγγιση που συνδέει την αρχιτεκτονική, τον σχεδιασμό και τη μηχανική· τις βιογραφικές αφηγήσεις που εστιάζουν σε σημαντικά άτομα· και τη σχέση μεταξύ πανεπιστημίου και κοινωνίας, η οποία ενισχύει τις συνεργασίες και την ενεργό συμμετοχή του κοινού. Μέσω χωρικών, οπτικών και αφηγηματικών στρατηγικών, ο εκθεσιακός σχεδιασμός επιτρέπει πολλαπλά επίπεδα ερμηνείας, απευθυνόμενος σε διαφορετικές κατηγορίες κοινού και ενθαρρύνοντας την ενεργό συμμετοχή τους. Υπό αυτό το πρίσμα, οι εκθέσεις δεν αποτελούν απλώς προϊόντα της έρευνας, αλλά και ερευνητικές πρακτικές καθαυτές, ικανές να παράγουν νέα γνώση μέσω των επιμελητικών και σχεδιαστικών διαδικασιών. Η εμπειρία του Πολυτεχνείου προβάλλει τον τρόπο με τον οποίο οι περιοδικές εκθέσεις που βασίζονται σε πανεπιστημιακά αρχεία μπορούν να υποστηρίξουν την κοινωνική και πολιτιστική βιωσιμότητα των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, ενισχύοντας την τρίτη αποστολή τους και αναδεικνύοντας τα πανεπιστήμια ως ανοικτούς, συμπεριληπτικούς και υπεύθυνους φορείς της σύγχρονης κοινωνίας.

MARINA SALSE ROVIRA¹ AND MARIA PILAR MATEO BRETOS¹

¹Πανεπιστήμιο Βαρκελώνης, Ισπανία

salse@ub.edu

Το Εικονικό Μουσείο του Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης: Μια βιώσιμη πρωτοβουλία για την τεκμηρίωση της πανεπιστημιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

Η βιωσιμότητα της καθημερινής τεκμηρίωσης και διαχείρισης των πανεπιστημιακών συλλογών πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί μία από τις βασικές προκλήσεις για τα πανεπιστήμια με αποκεντρωμένες δομές, όπου οι συλλογές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού, τα οποία καλούνται να συνδυάσουν τις διδακτικές, ερευνητικές και διοικητικές τους υποχρεώσεις με τις ευθύνες για τη διατήρηση, την τεκμηρίωση και την προβολή των συλλογών. Ελλείψει εξειδικευμένου τεχνικού προσωπικού με πλήρη απασχόληση, η διασφάλιση της ποιότητας των πληροφοριών και της μακροπρόθεσμα βιώσιμης διαχείρισης των αντικειμένων προϋποθέτει τη χρήση βιώσιμων εννοιολογικών και τεχνολογικών εργαλείων. Στο Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης, η ανάγκη αυτή οδήγησε στον σχεδιασμό ενός νέου εικονικού

μουσείου, αξιοποιώντας τα διδάγματα από το πρώτο εγχείρημα, το οποίο εγκαταλείφθηκε λόγω της υπερβολικής πολυπλοκότητας των απαιτήσεων τεκμηρίωσης. Το νέο μοντέλο βασίζεται σε μια συνειδητή στρατηγική απλούστευσης, συμβατή με τις πραγματικές πρακτικές εργασίας των υπευθύνων των συλλογών και εναρμονισμένη με σύγχρονες τάσεις, όπως ο σημασιολογικός ιστός (semantic web) και η Τεχνητή Νοημοσύνη. Οι βασικές επιλογές του σχεδιασμού περιλαμβάνουν: (α) την υιοθέτηση του Dublin Core ως βασικού σχήματος μεταδεδομένων για τα αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς, τη μελέτη προσαρμογής του Darwin Core για τη φυσική κληρονομιά και την ανάπτυξη πρότασης βασισμένης στις ιδιότητες του Wikidata για την ανθρώπινη πολιτιστική κληρονομιά· (β) τον περιορισμό του εννοιολογικού μοντέλου CIDOC CRM στις ελάχιστες απαιτήσεις διαχείρισης· (γ) την απλούστευση των ελεγχόμενων λεξιλογίων μέσω περιορισμένων καταλόγων όρων, για τη διευκόλυνση της εισαγωγής δεδομένων· (δ) την επιλογή λογισμικού με μικρή καμπύλη εκμάθησης, του Omeka S, με περιβάλλον παρουσίασης (front end) ανεπτυγμένο σε WordPress· και (ε) την παροχή ευελιξίας, ώστε οι συλλογές είτε να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τα υφιστάμενα συστήματά τους μέσω αντιστοιχίσεων δεδομένων (data mappings) είτε να εργάζονται απευθείας στο κοινό σύστημα. Ύστερα από πέντε έτη λειτουργίας, το σύστημα επέτρεψε την ενσωμάτωση νέων συλλογών που αναπτύχθηκαν απευθείας στο Omeka, καθώς και συλλογών μεγάλης κλίμακας των οποίων η διαχείριση γίνεται μέσω εισαγωγής δεδομένων από ιδιόκτητα πληροφοριακά συστήματα, επιβεβαιώνοντας έτσι ότι η απλούστευση και η ευελιξία αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για τη βιώσιμη τεκμηρίωση της πανεπιστημιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

JOANNA ŚLAGA

Μουσείο Πανεπιστημίου Jagiellonian, Πανεπιστήμιο Jagiellonian, Πολωνία

joanna.slaga@uj.edu.pl

Οι πανεπιστημιακές συλλογές ως στρατηγικοί πόροι για τη βιώσιμη ανάπτυξη: Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Jagiellonian

Παρόλο που οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals – SDGs) αποτελούν ολοένα και σημαντικότερο σημείο αναφοράς στην ανώτατη εκπαίδευση, ο ρόλος των πανεπιστημιακών συλλογών στην υλοποίησή τους δεν έχει ακόμη αντιμετωπιστεί επαρκώς σε θεωρητικό επίπεδο. Το άρθρο προτείνει μια επανερμηνεία των πανεπιστημιακών συλλογών ως μορφών στρατηγικού πολιτισμικού κεφαλαίου και επιστημικής υποδομής, υποστηρίζοντας ότι συνιστούν έναν υποτιμημένο συνδετικό κρίκο ανάμεσα στις διεθνείς στρατηγικές για τη βιωσιμότητα και τις τοπικές ακαδημαϊκές πρακτικές. Με αφετηρία το παράδειγμα του Πανεπιστημίου Jagiellonian, εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο ποικίλες ακαδημαϊκές συλλογές—όπως, για παράδειγμα, συλλογές φυσικής ιστορίας, επιστημονικά όργανα και τεκμήρια πολιτιστικής κληρονομιάς—παράγουν μορφές γνώσης που εδράζονται σε συγκεκριμένα αντικείμενα, τόπους και συμφραζόμενα, καθιστώντας τις αφηρημένες προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης πιο απτές τόσο σε γνωστικό όσο και σε υλικό επίπεδο. Υπό αυτή την οπτική, οι συλλογές δεν αποτελούν απλώς χώρους φύλαξης αντικειμένων, αλλά δυναμικά σύνολα σχέσεων (assemblages), τα οποία επιτρέπουν τη μετάφραση των παγκόσμιων πλαισίων

πολιτικής σε εκπαιδευτικές πρακτικές, ερευνητικές δραστηριότητες και κοινωνική συμμετοχή. Μεθοδολογικά, η μελέτη βασίζεται σε ποιοτική μελέτη περίπτωσης, η οποία συνδυάζει την εννοιολογική ανάλυση με την εξέταση θεσμικών εγγράφων και οργανωτικών πρακτικών. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται σε επιλεγμένες οδούς εφαρμογής, όπως οι πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας Αριστείας (Initiative for Excellence – IDUB), η συμμετοχή σε διεθνή συνεργατικά δίκτυα και η αξιοποίηση ψηφιακών υποδομών, όπως το εργαστήριο Lab3D. Τα παραδείγματα αυτά αναλύονται ως πεδία στα οποία οι συλλογές λειτουργούν ως πλατφόρμες συνδιαμόρφωσης της γνώσης, διεπιστημονικής ανταλλαγής και δημόσιων δράσεων που σχετίζονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν μια δομική αναντιστοιχία ανάμεσα στο δυναμικό των συλλογών και την περιθωριακή θέση τους στη διαχείριση της βιωσιμότητας σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Ως απάντηση σε αυτή την κατάσταση, το άρθρο προτείνει ένα συμπεριληπτικό πλαίσιο, το οποίο προϋποθέτει την ενσωμάτωση των συλλογών στις στρατηγικές βιωσιμότητας, την ενίσχυση του ρόλου τους στην παραγωγή διατομεακής γνώσης και την ανάπτυξη της ψηφιακής και επιστημικής τους προσβασιμότητας. Τοποθετώντας τις πανεπιστημιακές συλλογές στο σημείο τομής των σπουδών πολιτιστικής κληρονομιάς, της μουσειολογίας και των επιστημών της βιώσιμης ανάπτυξης, το άρθρο συμβάλλει στις συζητήσεις σχετικά με τον θεσμικό μετασχηματισμό των πανεπιστημίων απέναντι στις παγκόσμιες προκλήσεις. Παράλληλα, προτείνει ένα θεωρητικά τεκμηριωμένο μοντέλο για την επανερμηνεία της ακαδημαϊκής κληρονομιάς ως ενεργού παράγοντα της βιώσιμης ανάπτυξης.

SIAN TILEY-NEL

Τμήμα Ιστορίας, Πολιτιστικής Κληρονομιάς & Τουρισμού & Μουσεία του Πανεπιστημίου της Πραιτόρια, Νότια Αφρική

sian.tiley@up.ac.za

Η ψηφιακή μετέπειτα ζωή των συλλογών και ο εκδημοκρατισμός της πρόσβασης: Βιώσιμο μέλλον για τις συλλογές των πανεπιστημιακών μουσείων της Νότιας Αφρικής

Η εισήγηση αυτή ερευνά τις βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης συλλογών στα Μουσεία του Πανεπιστημίου της Πρετόρια (UP), στη Νότια Αφρική, εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο ο ψηφιακός μετασχηματισμός μπορεί να ενισχύσει τη βιωσιμότητα, την προσβασιμότητα και τον κοινωνικό αντίκτυπο, συμβάλλοντας παράλληλα στην προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) των Ηνωμένων Εθνών στο αφρικανικό πλαίσιο. Εξετάζονται οι πολυάριθμες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι περισσότερες αφρικανικές μουσειακές συλλογές, ιδίως η περιορισμένη χρηματοδότηση, η υποστελέχωση, τα προβλήματα αποθηκευτικών χώρων και ο ανεπαρκής περιβαλλοντικός έλεγχος. Διερευνάται επίσης η χρήση ψηφιακών πλατφορμών και τεχνολογιών για την ενίσχυση της εκπαίδευσης και της διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Με δεδομένες τις πολλαπλές προκλήσεις, πώς μπορεί ένα μικρό πανεπιστημιακό μουσείο (με περιορισμένο προσωπικό και μικρό προϋπολογισμό) να επιτύχει αυτή τη μετάβαση; Τα βασικά

συμπεράσματα δείχνουν ότι τα μουσεία μπορούν να ενσωματώσουν με επιτυχία βιώσιμες πρακτικές, ενισχύοντας τις προσπάθειες διατήρησης των συλλογών και ευθυγραμμίζοντάς τις με τη στρατηγική ψηφιακού μετασχηματισμού του ιδρύματος, συμβάλλοντας παράλληλα στην επίτευξη επιλεγμένων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης – ακόμη και όταν οι αλλαγές αυτές πραγματοποιούνται σταδιακά. Ψηφιακές πρωτοβουλίες, όπως η επιμελημένη φωτογραφική τεκμηρίωση των συλλογών και η παρουσίαση διαδικτυακών αφηγήσεων μέσω της πλατφόρμας Google Arts & Culture, έχουν αυξήσει σημαντικά την παγκόσμια προσβασιμότητα στις νοτιοαφρικανικές αυτές συλλογές, περιορίζοντας ταυτόχρονα το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Παράλληλα, η εφαρμογή βασικών εργαλείων Τεχνητής Νοημοσύνης έχει βελτιώσει την πρόσβαση στην έρευνα, προάγοντας βιώσιμες πρακτικές στην ανώτατη εκπαίδευση. Οι συνεργασίες με φορείς του τομέα GLAM (Galleries, Libraries, Archives and Museums) εντός του πανεπιστημίου έχουν επίσης ενθαρρύνει καινοτόμες διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη βιώσιμη διαχείριση των συλλογών, οι οποίες έχουν πλέον ενσωματωθεί στα περισσότερα επιμελητικά προγράμματα. Συνδυάζοντας την ψηφιακή επιμέλεια με δράσεις εξωστρέφειας προσανατολισμένες στη βιωσιμότητα, τα Μουσεία του Πανεπιστημίου της Πραιτόρια διαφυλάσσουν τις πολιτιστικές τους συλλογές και εκδημοκρατίζουν την πρόσβαση σε αυτές. Αξιοποιούν απλές ψηφιακές πλατφόρμες για την εκπαίδευση, την ευαισθητοποίηση και την προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, καλλιεργώντας μια ανανεωμένη επιμελητική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία η πολιτιστική κληρονομιά συμβάλλει στην κοινωνική, περιβαλλοντική και μαθησιακή ανάπτυξη. Συνολικά, οι προσπάθειες αυτές αποκτούν ολοένα μεγαλύτερη δυναμική, όπως αποδεικνύεται από τη συνεχή αύξηση του αριθμού των επισκεπτών των μουσείων, τόσο με φυσική παρουσία όσο και διαδικτυακά. Τα αποτελέσματα και ο αντίκτυπος των πολλαπλών προσεγγίσεων στις βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης συλλογών αναδεικνύουν τις δυνατότητες των πανεπιστημιακών μουσείων να λειτουργήσουν ως καταλύτες ακαδημαϊκού μετασχηματισμού, εκδημοκρατίζοντας τη διάχυση της ερευνητικής γνώσης μέσω των συλλογών τους, με γνώμονα πάντοτε τη βιωσιμότητα.

ALINUER YIMIN¹, YOHKO WATANABE^{1,2} AND YU HOMMA¹

¹ Κέντρο Τεχνών Πανεπιστημίου Κείο, Πανεπιστήμιο Κείο, Ιαπωνία

² Commons Μουσείο Κείο, Πανεπιστήμιο Κείο, Ιαπωνία

alanur228@gmail.com

«Τίποτα για εμάς χωρίς εμάς»: Η συμπεριληπτική μάθηση μέσω αντικειμένων στο Commons Μουσείο Κείο ως πρακτική συμμετοχής της κοινότητας για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η ανακοίνωση αυτή διερευνά πώς το Keio Museum Commons (KeMCo), πανεπιστημιακό μουσείο στο Τόκιο της Ιαπωνίας, αξιοποιεί τις συλλογές του και την εξειδίκευσή του στη μάθηση μέσω αντικειμένων (Object-Based Learning, OBL) για την προαγωγή της ευημερίας και της συμπεριληπτικής συμμετοχής της κοινότητας. Παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως ενεργοί φορείς για την προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, και ειδικότερα του Στόχου 3 (Καλή Υγεία και

Ευημερία), του Στόχου 10 (Μείωση των Ανισοτήτων) και του Στόχου 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες). Το 2023, το KeMCo συνεργάστηκε με το Keio University Art Centre (ένα ακόμη μουσείο τέχνης του Πανεπιστημίου Keio) για το πρόγραμμα «Πολιτιστικό αφήγημα μιάς πόλης», μια μακρόχρονη πρωτοβουλία για τη διασύνδεση και την ανάδειξη των τοπικών πολιτιστικών πόρων, η οποία, από το 2021, αναπτύσσει έρευνα και πρακτικές γύρω από τη συμπεριληπτική πολιτιστική εμπειρία. Αξιοποιώντας την τεχνογνωσία και των δύο ιδρυμάτων, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε στο KeMCo ένα πιλοτικό εργαστήριο μάθησης μέσω αντικειμένων με επίκεντρο την ευημερία και την ισότιμη πρόσβαση. Σύμφωνα με την αρχή «Τίποτα για εμάς χωρίς εμάς», άτομα με προβλήματα όρασης συμμετείχαν ήδη από τα πρώτα στάδια του σχεδιασμού του εργαστηρίου σε συνδυασμό με βλέποντες συμμετέχοντες, σε ένα συνεργατικό μαθησιακό περιβάλλον. Το πιλοτικό αυτό εργαστήριο, από τον σχεδιασμό έως την υλοποίησή του, αποτέλεσε το πρώτο εγχείρημα αυτού του είδους στην Ιαπωνία. Η διαδικασία του σχεδιασμού οδήγησε σε ουσιαστικές προσαρμογές του μοντέλου εμπψύχωσης, όπως η ενισχυμένη υποστήριξη από τους συντονιστές και η ανάπτυξη σκόπιμων δομών συνεργατικής αλληλοϋποστήριξης μεταξύ των συμμετεχόντων. Ιδιαίτερα γόνιμο αποτέλεσμα υπήρξε μια σειρά ανταλλαγών απόψεων γύρω από την αντίληψη του χρώματος, οι οποίες ξεκίνησαν με πρωτοβουλία των συμμετεχόντων με προβλήματα όρασης. Καθώς οι βλέποντες συμμετέχοντες ανταποκρίνονταν και οι δύο ομάδες συσκέπτονταν από κοινού, κατέστη σαφές ότι η συνάντηση κοινοτήτων με διαφορετικά βιώματα δεν περιορίζεται στην αποδοχή της διαφορετικότητας· αντίθετα, διευρύνει τις διαστάσεις της γνώσης πέρα από την οπτική εμπειρία, εισάγοντας νέες δυνατότητες στον τρόπο με τον οποίο τα μουσεία αξιοποιούν τις συλλογές τους. Η ανακοίνωση αυτή υποστηρίζει ότι η αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας μεταξύ του σχεδιασμού των μουσείων και των αναγκών των κοινοτήτων αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για μια πραγματικά συμπεριληπτική μουσειακή πρακτική. Υποστηρίζει, επίσης, ότι τα πανεπιστημιακά μουσεία, συνδυάζοντας την ακαδημαϊκή εγκυρότητα με την εμπιστοσύνη της κοινότητας, είναι σε προνομιακή θέση για να ηγηθούν αυτής της συμβολής προς τη βιώσιμη ανάπτυξη.

FRANCA ZUCCOLI¹ & RITA CAPURRO²

¹ Πανεπιστήμιο Μιλάνου-Bicocca, Ιταλία

² Μουσείο και Θησαυρός του Καθεδρικού Ναού της Μόνζα, Ιταλία

franca.zuccoli@unimib.it

MuDiB: το «διάχυτο» μουσείο και ο αντίκτυπος των εκθεσιακών χώρων για το Πανεπιστήμιο του Μιλάνου – Bicocca

Η κύρια πανεπιστημιούπολη του Πανεπιστημίου του Μιλάνου – Bicocca βρίσκεται στα βόρεια προάστια του Μιλάνου, σε μια τοποθεσία που ήταν προηγουμένως βιομηχανική και αναπλάστηκε κατά τη δεκαετία του 1990. Παρόλο που η περιοχή που προοριζόταν για την πανεπιστημιούπολη είναι πολύ εκτεταμένη, υπάρχουν ελάχιστα περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης στη γύρω περιοχή, καθώς η γειτονιά έχει υψηλή πυκνότητα κατοικιών, όπως επίσης εργοστάσια, γραφεία και εμπορικά κτήρια. Από την ίδρυσή του, το Πανεπιστήμιο έχει

αναπτυχθεί σημαντικά όσον αφορά τα τμήματα, τα ακαδημαϊκά του προγράμματα και την έρευνα, σε σημείο που ο διαθέσιμος χώρος έχει αξιοποιηθεί πλήρως. Η απόφαση για την ίδρυση ενός πανεπιστημιακού μουσείου προσέκρουσε επομένως εξ αρχής στην έλλειψη κατάλληλου μόνιμου εκθεσιακού χώρου. Η επιλογή ενός «διάχυτου» μουσείου (χωρίς ενιαίο εκθεσιακό χώρο, που να καλύπτει τις διάφορες μουσειακές ανάγκες, βασίστηκε στις αρχές της βιωσιμότητας, κυρίως από την άποψη της αποδοτικότητας του χώρου. Από την αρχή, για τη συμμετοχική διαδικασία δημιουργίας αυτού του «απλωμένου» μουσείου MuDiB είχε προβλεφθεί μια διαρκής σχέση με φοιτητές, διδάσκοντες, πανεπιστημιακό προσωπικό και πολίτες. Τα βήματα συνεργασίας που έγιναν με την πάροδο του χρόνου περιελάμβαναν: τον σχεδιασμό του λογότυπου, τον εντοπισμό των καταλληλότερων χώρων για μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις, την επιλογή των προς έκθεση αντικειμένων και τις μεθόδους παρουσίασης του επιλεγμένου περιεχομένου. Η εργασία στους χώρους κατέστησε δυνατή την αναβάθμιση ορισμένων περιοχών που προηγουμένως χρησιμοποιούνταν ως απλά περάσματα (λόμπι, διάδρομοι, κοινόχρηστοι χώροι), χαρτογραφώντας έτσι την ίδια την πανεπιστημιούπολη με ολόένα και μεγαλύτερη λεπτομέρεια. Η ανακοίνωση θα δείξει πώς το μουσείο μπόρεσε να αξιοποιήσει κοινόχρηστους χώρους, ενδιάμεσους χώρους και χώρους ακατάλληλους για άλλες λειτουργίες, καθώς και χώρους που χρησιμοποιούνται από την ακαδημαϊκή κοινότητα.

2^η Συνεδρία

ANNA MARIE BAUTISTA¹, JULIE-IRENE CASACLANG¹, EUNICE MARIEFRANZ CHING¹ & MARIA VICTORIA E. MORTEL-FLORES¹

¹University of Santo Tomas College of Fine Arts and Design, Philippines

ahbautista@ust.edu.ph

Το Μουσείο του Πανεπιστημίου Santo Tomas και το πρόγραμμα L.O.T.U.S.: Επιμελητική και εκπαιδευτική πρακτική για την προώθηση της συμμετοχής με προσανατολισμό στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Το Μουσείο του Πανεπιστημίου Santo Tomas (UST Museum) λειτουργεί όχι μόνο ως χώρος φιλοξενίας δράσεων αλλά και ως επιμελητική και παιδαγωγική δομή, η οποία διαμεσολαβεί την κοινωνικά προσανατολισμένη τέχνη στο πλαίσιο του προγράμματος UST L.O.T.U.S. Το πρόγραμμα αυτό, ευθυγραμμισμένο με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 3, 4, 10 και 17, αποτελεί συνεργασία μεταξύ της μονάδας Community Development του College of Fine Arts and Design (CFAD), του UST SIMBAHAYAN και του UST Museum, με αποδέκτες τα παιδιά που διαβιούν σε ευάλωτες συνθήκες και φιλοξενούνται στο Heart of Mary Villa του οργανισμού Our Lady of Charity of the Good Shepherd. Η τριμερής αυτή συνεργασία, που ενσαρκώνει τις θεμελιώδεις αξίες του πανεπιστημίου –Ελπίδα, Πίστη και Αγάπη–, αποτελεί το υπόβαθρο για τη μετατροπή της διδασκαλίας σε πράξη. Μέσω αυτής της συνεργασίας, το πρόγραμμα UST L.O.T.U.S. συνιστά μια κοινωνική πρωτοβουλία βασισμένη στην τέχνη και υποστηριζόμενη από το ίδρυμα. Η μελέτη εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο τα προγράμματα που υλοποιούνται στο μουσείο προάγουν τη συμμετοχή, τη μάθηση και την κοινωνική σύνδεση. Το μοντέλο UST L.O.T.U.S. (Learn, Observe, Teach, Understand, See) οργανώνει μια διαδοχή παρεμβάσεων, με το UST Museum να διαδραματίζει ενεργό διαμεσολαβητικό ρόλο στις φάσεις Observe και See. Η φάση Observe περιλαμβάνει την παρουσίαση πήλινων πλακιδίων που δημιουργήθηκαν από το ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό του CFAD, ενθαρρύνοντας τον αναστοχασμό και την ανάπτυξη κοινωνικής υπευθυνότητας. Η φάση See εισάγει τα παιδιά στη ζωή της πανεπιστημιούπολης, δίνοντάς τους την ευκαιρία να γνωρίσουν το πανεπιστημιακό περιβάλλον, και ολοκληρώνεται με ξενάγηση στο μουσείο και εργαστήριο τέχνης. Τα πρώτα αποτελέσματα της αξιολόγησης δείχνουν ότι οι επιμελητικές και εκπαιδευτικές στρατηγικές του μουσείου καλλιεργούν συναισθηματική εμπλοκή, αίσθημα του ανήκειν στον θεσμό και μακροχρόνιες συνεργασίες. Η μελέτη υποστηρίζει ότι οι θεσμοθετημένες πρακτικές με άξονα την τέχνη επανατοποθετούν το πανεπιστημιακό μουσείο ως φορέα κοινωνικά προσανατολισμένης δράσης και μετασχηματισμού με γνώμονα τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

THOMAS BEYER¹, ELINA NORIS¹ & SACHA THEUNISSEN²

1 Μουσείο και Πολιτιστικό Κέντρο, Πανεπιστήμιο της Λιέγης, Βέλγιο

2 Réjouissances, Πανεπιστήμιο της Λιέγης, Βέλγιο

thomas.beyer@uliege.be ; elina.noris@uliege.be

Το κινητό cabinet de curiosités: Επανενεργοποιώντας τις πανεπιστημιακές συλλογές για τον αναστοχασμό γύρω από τη βιωσιμότητα

Σε μια εποχή κατά την οποία τα πολιτιστικά και επιστημονικά ιδρύματα καλούνται να ενισχύσουν τον ρόλο τους στη βιώσιμη ανάπτυξη, τα πανεπιστημιακά μουσεία διαθέτουν ένα μοναδικό μοχλό: τις συλλογές τους. Αν και συχνά είναι διασκορπισμένες και δύσκολα προσβάσιμες, οι συλλογές αυτές συνιστούν μια εξαιρετική υλική πολιτιστική κληρονομιά, που μαρτυρεί τη μακρά ιστορία των επιστημονικών γνώσεων. Η ανακοίνωση αυτή διερευνά το δυναμικό των κινητών cabinets de curiosités ως εργαλείων μουσειακής διαμεσολάβησης, ικανών να μετατρέψουν τις πανεπιστημιακές συλλογές σε μέσα συμπερίληψης, κριτικού αναστοχασμού και βιωματικής εμπειρίας, ιδίως στον τομέα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα, που αναπτύχθηκε στο Πανεπιστήμιο της Λιέγης, βασίζεται σε μια απλή υπόθεση: στην εποχή της ψηφιοποίησης και της αλγοριθμικής εξατομίκευσης, το κοινό απομακρύνεται ολοένα περισσότερο από την άμεση επαφή με την ετερότητα, είτε αυτή είναι υλική, είτε διανοητική είτε αισθητηριακή. Το κινητό cabinet de curiosités ανταποκρίνεται σε αυτή την πρόκληση, προσεγγίζοντας κατηγορίες κοινού που βρίσκονται μακριά από πολιτιστικά ιδρύματα (σχολεία, αγροτικές περιοχές, κοινωνικά ευάλωτες ομάδες ή άτομα με αναπηρία), προσφέροντας μια εμπειρία που βασίζεται στον χειρισμό αντικειμένων από επιστημονικές και εκπαιδευτικές συλλογές. Αποκαθιστώντας τη σημασία της αφής, εισάγει μια πιο ενσώματη σχέση με τη γνώση, στην οποία το σώμα συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία της κατανόησης. Τα αντικείμενα, προερχόμενα από την παλαιοντολογία, την ιατρική, τη βοτανική και την αρχαιολογία, αντιμετωπίζονται ως διαμεσολαβητές. Παρέχουν πρόσβαση στις διαδικασίες παραγωγής της γνώσης και καλούν το κοινό να θέσει ερωτήματα για τις χρήσεις, τα συμφραζόμενα και τις σημασίες τους. Παράλληλα, το κινητό cabinet de curiosités συμβάλλει στη μετατόπιση της οπτικής σε σχέση με αυτά τα ζητήματα. Με αφετηρία παλαιοντολογικά αντικείμενα, ζητήματα που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη μπορούν να προσεγγιστούν μέσα από τις δυναμικές του παλαιοκλίματος ή τις μεγάλες εξαφανίσεις ειδών του παρελθόντος. Η κατανόηση αυτών των αρχαίων μεταβολών καθίσταται έτσι ένα μέσο ερμηνείας των σύγχρονων αλλαγών: τα αντικείμενα προσφέρουν πρόσβαση σε μεγάλες χρονικές κλίμακες, οι οποίες επιτρέπουν την ένταξη των σημερινών φαινομένων στη μακρά ιστορία της ζωής και της Γης. Αυτή η στροφή προς τις μεγάλες χρονικές κλίμακες δεν αμβλύνει το αίσθημα του επείγοντος· αντίθετα, το επαναπροσδιορίζει. Προσφέρει σημεία αναφοράς για την κατανόηση των συνεπειών, των ρήξεων και των δυνατοτήτων προσαρμογής, διευρύνοντας ταυτόχρονα το πλαίσιο ερμηνείας πέρα από το άμεσο και το πρόσκαιρο.

MARIA BOILE^{1,2}, GIORGOS GANIAS^{1,2}, GABRIEL GOURDOGLOU³, YANNIS IOANNIDIS², AKRIVI KATIFORI^{1,2}, PANAGIOTIS LAZOS⁴, EVANGELOS PAPOULIAS⁵, DIMITRA PETOUSI¹, MYRSINI PICHOU⁶ & FAY TSITOU⁶

¹ *Ερευνητικό Κέντρο ΑΘΗΝΑ, Ελλάδα*

² *Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα*

³ *Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ελλάδα*

⁴ *Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελλάδα*

⁵ *Τμήμα Μουσείων & Ιστορικού Αρχείου, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα*

⁶ *Μουσείο Ιστορίας Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ελλάδα*

museum@uoa.gr

Από την εμπύθιση στην επαναχρησιμοποίηση: Αναπροσαρμογή μιας εμπειρίας εικονικής πραγματικότητας για ένα επιστημονικό όργανο προς μια πολυτροπική μουσειακή εμπειρία

Τα πανεπιστημιακά μουσεία αξιοποιούν ολοένα και περισσότερο εμπυθιστικές τεχνολογίες για την επικοινωνία σύνθετων επιστημονικών εννοιών και ιστορικών αφηγήσεων. Ωστόσο, οι πλήρως εμπυθιστικές εμπειρίες Εικονικής Πραγματικότητας (ΕΠ) έχουν αυξημένο κόστος, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα κλιμάκωσης και μακροχρόνιας επαναχρησιμοποίησής τους. Η εργασία αυτή τοποθετεί την επαναχρησιμοποίηση ως βασική σχεδιαστική στρατηγική για την επέκταση της διάρκειας ζωής και του αντίκτυπου των εμπυθιστικών ψηφιακών εφαρμογών για την πολιτιστική κληρονομιά. Παρουσιάζουμε μια μελέτη περίπτωσης από το Μουσείο Ιστορίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με επίκεντρο έναν προβολέα λυχνίας τόξου άνθρακα του ύστερου 19ου αιώνα. Η εμπειρία αναπτύχθηκε σε εμπυθιστικό περιβάλλον ΕΠ στο πλαίσιο του έργου RPGs4Museums (<https://narralive.github.io/rpgs4museums-home/>), το οποίο επικεντρώθηκε στη μελέτη των εμπλουτισμένων ψηφιακά επιτραπέζιων παιχνιδιών ρόλων ως υβριδικές μουσειοσκευές. Ο προβολέας αποτελούσε βασικό αντικείμενο στην περιπέτεια του παιχνιδιού. Η εμπειρία επιτρέπει στους χρήστες να εξερευνήσουν τη λειτουργία του οργάνου και τις διάφορες χρήσεις του, συμπεριλαμβανομένου του πειράματος του Colladon που επιδεικνύει την καθοδήγηση του φωτός μέσω πίδακα νερού. Με βάση αυτό το ψηφιακό πρωτότυπο, στο πλαίσιο του έργου UNICHE (<https://uniche-eccch.eu/>), αναδιαμορφώνουμε την εμπειρία σε ένα πολυτροπικό οικοσύστημα που περιλαμβάνει εικόνες 360°, βίντεο 360° και μια εφαρμογή πολυμεσικής ψηφιακής αφήγησης για κινητές συσκευές. Αντί να απλοποιεί την αρχική εμπειρία, η διαδικασία αυτή διατηρεί και αναδιανέμει τα αφηγηματικά, οπτικά και εκπαιδευτικά της στοιχεία σε μορφές με διαφορετικά επίπεδα εμπύθισης, κόστους και προσβασιμότητας. Το παραγόμενο ψηφιακό περιεχόμενο υποστηρίζει πολλαπλές ερμηνείες του προβολέα λυχνίας τόξου άνθρακα ως επιστημονικό όργανο, διδακτικό βοήθημα και μέσο ψυχαγωγίας, και επιτρέπει τη διοργάνωση καθοδηγούμενων ομαδικών δραστηριοτήτων όπου οι συμμετέχοντες εμπλέκονται με διαφορετικές αφηγηματικές οπτικές. Η μελέτη καταδεικνύει πώς ο σχεδιασμός με γνώμονα την επαναχρησιμοποίηση μπορεί να υποστηρίξει ευέλικτη αξιοποίηση, βιωσιμότητα και πλουσιότερες ερμηνευτικές πρακτικές στα πανεπιστημιακά μουσεία.

WARDAH NAEEM BUKHARI¹, OZMA BHATTI², SAFWAN QADRI³ & SHABNAM SYED KHAN⁴

¹ *College for Women Πανεπιστήμιο της Λαχόρης, Πακιστάν*

² *Μουσείο Fakir Khana, Πακιστάν*

³ *Πανεπιστήμιο Γιουχάν, Κίνα*

⁴ *Εθνική Σχολή Τεχνών, Λαχόρη, Πακιστάν*

wardahbukhari89@gmail.com

Διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς: Παραδοσιακές τεχνικές χειροτεχνίας και βιώσιμη ανάπτυξη στο National College of Arts, Tollinton Block, Λαχόρη

Η Εθνική Σχολή Τεχνών (NCA) στη Λαχόρη του Πακιστάν —ομοσπονδιακά αναγνωρισμένο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα— κληρονομεί την παιδαγωγική του προσήλωση στις παραδοσιακές τέχνες από το Mayo School of Art and Crafts (1875), ένα ίδρυμα γνωστό για την ενσωμάτωση της παραδοσιακής χειροτεχνίας στη συστηματική καλλιτεχνική εκπαίδευση. Το 2019 το NCA απέκτησε το ιστορικό κτήριο της Tollinton Market (1864), το οποίο λειτούργησε αρχικά ως αποικιακή εκθεσιακή αίθουσα, στη συνέχεια ως δημόσια αγορά χειροτεχνίας και σήμερα στεγάζει το Tollinton Block του NCA. Η πολυεπίπεδη αυτή ιστορία, τόσο ως εκθεσιακού χώρου όσο και ως αγοράς χειροτεχνίας, καθιστά το κτήριο ιδανικό για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ανακοίνωση αυτή εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η NCA Triennale 2025 αξιοποίησε το Tollinton Block ως χώρο μετάδοσης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω εργαστηρίων που πραγματοποιήθηκαν από δεξιότητες τεχνίτες, εντάσσοντας έτσι τις παραδοσιακές τεχνικές χειροτεχνίας στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης. Υιοθετώντας τη μεθοδολογία μιας ποιοτικής μελέτης περίπτωσης, βασισμένη σε αρχειακά τεκμήρια και αρχεία των εργαστηρίων, η έρευνα καταδεικνύει ότι το συγκεκριμένο πρότυπο πανεπιστημιακού μουσείου συμβάλλει σε τρεις Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης: τον ΣΒΑ 4.7 (εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη), τον ΣΒΑ 11.4 (προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς) και τον ΣΒΑ 8.3 (στήριξη των μέσων βιοπορισμού των τεχνιτών). Η ανακοίνωση πραγματεύεται τη θεματική υποεπένδυση του UMAC 2026, «Πανεπιστημιακά μουσεία και συλλογές: η συμμετοχή της εκπαιδευτικής κοινότητας και του κοινού στην προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης», δείχνοντας πώς ιστορικά κτήρια πολιτιστικής κληρονομιάς, υπό τη διαχείριση καλλιτεχνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μπορούν να εμπλέξουν τόσο την εκπαιδευτική κοινότητα όσο και το ευρύτερο κοινό στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της διαφύλαξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που συνδέεται με τις παραδοσιακές τεχνικές χειροτεχνίας.

MURIEL DAMIEN

Πανεπιστημιακό Μουσείο της Λουβέν, Βέλγιο

muriel.damien@uclouvain.be

Το μουσείο ως χώρος διαμοιρασμού, ασφάλειας και ευεξίας. Ένα πρόγραμμα εστιασμένο στα συναισθήματα για ασθενείς στο Musée L

Σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από τους ολοένα ταχύτερους ρυθμούς ζωής, την υπερκατανάλωση, τη διάσπαση της προσοχής και την επιδείνωση της ψυχικής υγείας – προκλήσεις που συνδέονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ 3, 11 και 12)– τα πανεπιστημιακά μουσεία, όπως το Musée L (Πανεπιστημιακό Μουσείο της Louvain, Βέλγιο), καλούνται να επαναπροσδιορίσουν τον ρόλο τους. Αντιμέτωπα με τις σύγχρονες προκλήσεις στους τομείς της υγείας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, τα μουσεία οφείλουν όχι μόνο να λειτουργούν ως κοινωνικοί και τοπικοί φορείς, αλλά και να επανεφευρίσκουν τρόπους προσέγγισης των έργων τέχνης. Πράγματι, η επανασύνδεση του ατόμου με τον εσωτερικό του κόσμο μέσω μιας σωματικής και αισθητηριακής εμπειρίας της τέχνης –η οποία ενεργοποιεί το σώμα, τα συναισθήματα, τις αισθήσεις και τη φαντασία– καθιστά δυνατή μια βιωματική και οικολογική εμπειρία του μουσείου. Επί πλέον, η αισθητηριακή διαμεσολάβηση προάγει την ευεξία (ΣΒΑ 3), τη συμπερίληψη (ΣΒΑ 10) και την υπεύθυνη πολιτιστική κατανάλωση (ΣΒΑ 12), αποτελώντας μια απτή και καινοτόμο προσέγγιση. Από το 2023, μία υποψήφια διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης με ειδίκευση στην αισθητηριακή διαμεσολάβηση στο UCLouvain και μία ψυχολόγος, με την υποστήριξη του Musée L και ενός τοπικού βελγικού κέντρου ψυχικής υγείας, έχουν αναπτύξει ένα θεραπευτικό πρόγραμμα για ασθενείς με αγχώδεις διαταραχές, βασισμένο σε μια σταδιακή διαδικασία. Το πρόγραμμα, το οποίο διαρθρώνεται σε έξι συνεδρίες που πραγματοποιούνται στο Musée L, επικεντρώνεται στη διαχείριση των συναισθημάτων. Δίνει βάρος στην καλλιέργεια της επίγνωσης των συναισθημάτων και των αισθήσεων, την εξοικείωση των συμμετεχόντων με τη φύση των συναισθημάτων και την παροχή πρακτικών στρατηγικών αντιμετώπισής τους. Κάθε συνεδρία περιλαμβάνει δύο σκέλη: πρακτικές ασκήσεις μπροστά σε έργα τέχνης και ομαδικές συζητήσεις. Η αισθητηριακή διαμεσολάβηση αξιοποιεί εργαλεία όπως η συνειδητή αναπνοή, η προσεκτική παρατήρηση και η στάση ανοιχτότητας, προκειμένου να καλλιεργήσει μια μοναδική, προσωπική συναισθηματική, αισθητηριακή και σωματική εμπειρία. Η ανακοίνωση αυτή καταδεικνύει πώς ένα πανεπιστημιακό μουσείο μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός προαγωγής της ψυχικής υγείας (ΣΒΑ 3) μέσω συνεργασιών με τοπικούς φορείς (ΣΒΑ 17), καθώς και πώς οι μουσειακές συλλογές μπορούν να αξιοποιηθούν, στο πλαίσιο αυτού του πιλοτικού προγράμματος, προς όφελος ευάλωτων ομάδων (ΣΒΑ 10). Παράλληλα, αναδεικνύεται η συμβολή του μουσείου σε μια «αισθητηριακή οικολογία» (ΣΒΑ 12), μέσα από μια βιώσιμη και στοχαστική προσέγγιση του πολιτισμού. Τέλος, προβάλλονται τα οφέλη ενός προγράμματος που συνδιαμορφώθηκε από ερευνητές και επαγγελματίες της υγείας, ενώ παράλληλα υπογραμμίζεται ο ρόλος των πανεπιστημιακών μουσείων ως εργαστηρίων κοινωνικής καινοτομίας στην υπηρεσία των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

CLEO GOUGOULIS,¹ NOTA PANTZOU¹ & GEORGIOS STYLIARAS²

¹ Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελλάδα

² Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελλάδα

npantzou@upatras.gr ; cleogou@upatras.gr

Παιχνιδο-ιστορίες: Δημιουργώντας μια πανεπιστημιακή συλλογή που προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη με συμμετοχικές διαδικασίες

Η ανακοίνωση παρουσιάζει τις προσπάθειες για τη δημιουργία μιας πανεπιστημιακής συλλογής στο Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Η συλλογή απαρτίζεται κυρίως από χειροποίητες ανακατασκευές παιχνιδιών από φυσικά και ανακυκλωμένα υλικά, που απεικονίζουν τον κόσμο του παιδικού παιχνιδιού στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας κατά την περίοδο 1940–2010, ενώ πρόσφατα έχει γίνει επέκταση και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Οι στόχοι του εγχειρήματος ήταν πολλαπλοί: η κάλυψη της ανάγκης δημιουργίας μιας πλατφόρμας για διεπιστημονική συνεργασία διαφορετικών ειδικοτήτων των μελών ΔΕΠ, η εκπαίδευση των φοιτητών/τριών του Τμήματος καθώς και η ευαισθητοποίηση σε ζητήματα προστασίας της τοπικής πολιτισμικής κληρονομιάς και βιώσιμης ανάπτυξης. Η προσέγγιση μας ήταν συμμετοχική, συμπεριλαμβάνοντας τη φοιτητική και τοπική κοινότητα σε όλα τα στάδια συγκρότησης της συλλογής, από την έρευνα μέχρι την έκθεση. Αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες και τις προκλήσεις αυτής της προσπάθειας, θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τα πλεονεκτήματα της διεπιστημονικής συνεργασίας και της συμμετοχικής έρευνας, εστιάζοντας στη διαγενεακή επικοινωνία ως μέσο ανάδειξης της περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εμβάθυνσης της γνώσης παραδοσιακών τεχνικών κατασκευής παιχνιδιών.

CONGTING HAO¹ & GUILAN YE¹

¹ Μουσείο Επιστήμης και Τεχνολογίας Ηλεκτρονικών, Πανεπιστήμιο Επιστήμης και Τεχνολογίας Ηλεκτρονικών της Κίνας, Κίνα

haocongting@uestc.edu.cn

Γεφυρώνοντας την πανεπιστημιούπολη και την κοινότητα: Αξιολόγηση βιώσιμων υπηρεσιών εξωστρέφειας και ανοικτής πρόσβασης στα πανεπιστημιακά μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας

Τα πανεπιστημιακά μουσεία λειτουργούν ως κρίσιμες διεπαφές ανάμεσα στα ακαδημαϊκά ιδρύματα και την κοινωνία. Ωστόσο, τα πανεπιστημιακά μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις στην εξισορρόπηση της διττής τους ταυτότητας, ως «ακαδημαϊκής επικράτειας» και ως «δημόσιου πολιτιστικού χώρου», εξαιτίας του εξειδικευμένου χαρακτήρα των συλλογών τους και των γνωστικών φραγμών που προκύπτουν από την πολυπλοκότητα των τεχνικών επιστημονικών κλάδων. Από την άποψη των υπηρεσιών εξωστρέφειας και ανοικτής πρόσβασης (open services), η μελέτη αυτή αναλύει τη μεθοδολογία που βρίσκεται πίσω από την αναθεωρημένη διατύπωση του ορισμού των μουσείων από το

Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων. Συνδυάζοντας τα πρότυπα προσβασιμότητας των μουσείων της Κίνας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πανεπιστημιακών μουσείων επιστήμης και τεχνολογίας, προτείνει ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης των υπηρεσιών εξωστρέφειας, αποτελούμενο από έξι βασικές διαστάσεις και τριάντα επιμέρους δείκτες. Σε κάθε δείκτη αποδίδονται συντελεστές βαρύτητας, καθιστώντας το ένα εμπειρικά εφαρμόσιμο σύστημα δεικτών. Το σύστημα αξιολόγησης παρουσιάζει δύο διακριτά χαρακτηριστικά: (1)Συστημική ολοκλήρωση, η οποία αξιολογεί τις υπηρεσίες εξωστρέφειας όχι ως μεμονωμένη υποδοχή επισκεπτών, αλλά ως αλληλένδετες μουσειακές λειτουργίες που εκτείνονται στη διαχείριση συλλογών, την έρευνα, τις εκθέσεις και την εκπαίδευση. (2)Αξιακό προσανατολισμό, ο οποίος θέτει ως προτεραιότητα τη συμπερίληψη και την προσβασιμότητα ως στόχους υψηλότερου επιπέδου, πέρα από την απλή παροχή βασικών υπηρεσιών εξωστρέφειας. Η μελέτη αυτή συνεισφέρει ένα επαναχρησιμοποιήσιμο εργαλείο αξιολόγησης για τα πανεπιστημιακά μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας, αντιμετωπίζοντας τη μακροχρόνια ένταση ανάμεσα στην ακαδημαϊκή αυστηρότητα και τη δημόσια προσβασιμότητα, ενώ παράλληλα επιτρέπει τον στρατηγικό σχεδιασμό που βασίζεται σε τεκμήρια και τη βιώσιμη συμμετοχή της κοινότητας. Με οδηγό αυτό το σύστημα αξιολόγησης, το Μουσείο Ηλεκτρονικής Επιστήμης και Τεχνολογίας διεξήγαγε εμπειρική έρευνα, η οποία περιλάμβανε 200 έρευνες επισκεπτών και 25 ημιδομημένες συνεντεύξεις. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι στρατηγικές παρεμβάσεις σε τρεις διαστάσεις, συγκεκριμένα σε: Αντικείμενο/Υποκείμενο, Στόχο και Σχέση και Κοινωνικές Αξίες, είναι κρίσιμες για την προώθηση των υπηρεσιών εξωστρέφειας του μουσείου.

YU HUA TSAI

Εθνικό Πανεπιστήμιο Cheng King (NCKU), Ταϊβάν (R.O.C)

n76914122@gmail.com

Το πρόγραμμα NCKU USR: Πολιτιστική κληρονομιά και κοινοτική ταυτότητα στο χωριό Nanmei

Τα προγράμματα Πανεπιστημιακής Κοινωνικής Ευθύνης (USR) της Ταϊβάν ευθυγραμμίζουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) μέσω της τοπικής συμμετοχής. Η ομάδα USR του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung (NCKU) δραστηριοποιείται στο χωριό Nanmei του Tainan από το 2020. Με αρχική εστίαση στη φροντίδα των ηλικιωμένων, ο κύριος ερευνητής του έργου αναγνώρισε τις ανεκμετάλλευτες δυνατότητες των πολιτιστικών πόρων της περιοχής και, το 2023, προσκάλεσε το Μουσείο NCKU να συνεργαστεί για τη δημιουργία ανθρωποκεντρικών χώρων βασισμένων στην έννοια του Οικομουσείου (Eco-Museum). Σημαντικό πολιτιστικό αγαθό του χωριού Nanmei αποτελεί ο αρχαιολογικός χώρος του διοικητηρίου (Yamun) του Taiwan Bingbeidao, του ανώτατου πολιτικού διοικητή της Ταϊβάν κατά τη δυναστεία Qing, στον χώρο του Δημοτικού Σχολείου Yongfu, όπου στεγαζόταν το ανώτατο διοικητικό αξίωμα της δυναστείας Qing (1683–1894) στην Ταϊβάν. Ωστόσο, η ομάδα του μουσείου διαπίστωσε ότι οι ιστορικές ασυνέχειες που προκάλεσε η περίοδος της ιαπωνικής αποικιοκρατίας (1895–1945) είχαν ως αποτέλεσμα πολλοί κάτοικοι να αγνοούν αυτή την

ιστορία. Το γεγονός αυτό είχε οδηγήσει στη διάδοση εσφαλμένων αντιλήψεων σε τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων ανακριβειών στις υπάρχουσες ενημερωτικές πινακίδες του Δημοτικού Σχολείου Yongfu, οι οποίες έπρεπε να διορθωθούν. Για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού, το μουσείο συντόνισε μια πρωτοβουλία με τη συμμετοχή μεταπτυχιακών φοιτητών για την ανάλυση ιστορικών δεδομένων, η οποία αποκάλυψε ότι κάτω από το σχολείο είναι πιθανό να διατηρούνται σημαντικότερα αρχαιολογικά κατάλοιπα. Στη συνέχεια, μέσω παρουσιάσεων με επιστημονικές αφίσες (posters), οι φοιτητές του NCKU παρουσίασαν τα ευρήματα αυτά στους εκπαιδευτικούς του Δημοτικού Σχολείου Yongfu και στους κατοίκους της περιοχής, συμβάλλοντας στην αποκατάσταση της ιστορικής τεκμηρίωσης. Παρότι οι δράσεις αυτές έχουν ήδη ενισχύσει την τοπική ταυτότητα και έχουν θέσει τα θεμέλια για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπός τους στην ευρύτερη ανάπτυξη της κοινότητας μένει ακόμη να διαπιστωθεί, καθώς το έργο συνεχίζει να εξελίσσεται. Τα προγράμματα Πανεπιστημιακής Κοινωνικής Ευθύνης (University Social Responsibility – USR) στην Ταϊβάν ευθυγραμμίζουν την ανώτατη εκπαίδευση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), μέσα από δράσεις που αναπτύσσονται σε συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες. Από το 2020, η ομάδα USR του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung (NCKU) δραστηριοποιείται στο χωριό Nanmei της πόλης Tainan. Αρχικά το έργο επικεντρώθηκε στη φροντίδα των ηλικιωμένων· ωστόσο, η επιστημονική υπεύθυνη του προγράμματος διέκρινε τις αναξιοποίητες δυνατότητες των πολιτιστικών πόρων της περιοχής και, το 2023, κάλεσε το Μουσείο του NCKU να συνεργαστεί για τη δημιουργία ανθρωποκεντρικών χώρων, βασισμένων στην έννοια του οικомουσείου (Eco-Museum Concept).

3^η Συνεδρία

MD. ARAFAT ALI

Εθνικό Μουσείο Επιστήμης & Τεχνολογίας, Μπανγκλαντές

arafatali990@gmail.com

Πρωθώντας την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω κινητών επιστημονικών εκθέσεων: Εμπειρίες από ένα Μουσείο Επιστημών του Παγκόσμιου Νότου

Τα πανεπιστήμια και τα μουσεία επιστημών μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) των Ηνωμένων Εθνών, προάγοντας τον επιστημονικό γραμματισμό, την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών. Στον Παγκόσμιο Νότο, όπου η πρόσβαση σε πόρους παραμένει περιορισμένη, τα μουσεία μπορούν να εξελιχθούν σε καταλυτικούς φορείς εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει το Εθνικό Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Μπανγκλαντές, τις μόνιμες εκθέσεις του και το πρόγραμμα Κινητών Επιστημονικών Εκθέσεων. Κατά την τελευταία τριετία, το μουσείο έχει υποδεχθεί περισσότερους από 120.000 επισκέπτες ετησίως και έχει οργανώσει κάθε χρόνο περισσότερες από 250 κινητές εκθέσεις σε σχολεία, κολέγια, πανεπιστήμια και απομακρυσμένες κοινότητες. Το πρόγραμμα διευρύνει την πρόσβαση στην επιστημονική εκπαίδευση μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων, διαδραστικών επιδείξεων και εργαστηρίων για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, τα οποία προσφέρονται σε κοινό εκτός μουσείου. Η αξιολόγηση του προγράμματος βασίστηκε στη συμμετοχική παρατήρηση, σε ερωτηματολόγια ανατροφοδότησης και στη συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν αύξηση του επιπέδου επιστημονικού γραμματισμού, ενίσχυση της ευαισθητοποίησης γύρω από τη βιωσιμότητα και μεγαλύτερη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών, ιδίως των λιγότερο εξυπηρετούμενων κοινοτήτων. Το πρόγραμμα συμβάλλει στην επίτευξη του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση), του Στόχου 11 (Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες) και του Στόχου 13 (Δράση για το Κλίμα). Παρά τις δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών περιορισμών και των οργανωτικών απαιτήσεων, η μελέτη αναδεικνύει τη δυναμική των κινητών επιστημονικών εκθέσεων, ως πολύτιμου μέσου εξωστρέφειας για την εκπαίδευση στη βιώσιμη ανάπτυξη, και προτείνει ένα πρότυπο που μπορεί να προσαρμοστεί και να εφαρμοστεί από πανεπιστημιακά μουσεία του Παγκόσμιου Νότου.

NIGEL BOND¹, MADELEINE HARVEY² & JACOB POWELL²

¹ *He Māra Mahara* / Πολιτιστικές Συλλογές, Πανεπιστήμιο του Οκλάντ, Νέα Ζηλανδία

² *Συλλογή Τέχνης Πανεπιστήμιο του Οκλάντ, Νέα Ζηλανδία*

nigel.bond@auckland.ac.nz

Επιμέλεια χώρων: Ανάδειξη της ταυτότητας των αυτόχθονων πληθυσμών μέσω συνεργατικών καλλιτεχνικών πρακτικών σε μια πανεπιστημιούπολη

Υπάρχει ένα ολοένα αυξανόμενο σώμα τεκμηρίων, που καταδεικνύουν ότι η ενσωμάτωση πολιτισμικών στοιχείων στη φοιτητική εμπειρία συμβάλλει ουσιαστικά στην εκπαιδευτική επιτυχία και την ευημερία των φοιτητών Μαορί και Πασίφικα. Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο οι επιμελητές της Συλλογής Έργων Τέχνης του Πανεπιστημίου του Auckland συνεργάζονται με αυτόχθονες καλλιτέχνες και κοινότητες για την επιμέλεια χώρων στις πανεπιστημιούπολεις, οι οποίοι αντανακλούν και ενισχύουν το Te Ao Māori, δηλαδή την κοσμοαντίληψη των Μαορί. Παρουσιάζεται επίσης ο τρόπος με τον οποίο η επιμέλεια των έργων τέχνης ευθυγραμμίζεται με τη δέσμευση του Πανεπιστημίου απέναντι στην Te Tiriti o Waitangi (τη Συνθήκη του Waitangi) και με τον θεμελιώδη στόχο τού να προστατεύει και να ενισχύει την αξιοπρέπεια, την ευημερία και το mana (κύρος και πνευματική δύναμη) των φοιτητών.

NICOLE M. CRAWFORD¹, MICHELLE SUNSET¹ & ALEXANDRA ZIEGLER

¹ *Μουσείο Τέχνης Πανεπιστήμιο του Γουαϊόμινγκ, Λάραμι, Γουαϊόμινγκ, ΗΠΑ*

Nicole.Crawford@uwyo.edu

Συμποίηση: Συν-δημιουργώντας την αίσθηση του τόπου — συνεργασίες πανεπιστημιακών μουσείων για περιβαλλοντική κατανόηση και συμμετοχή της κοινότητας

Η ανακοίνωση αυτή εξετάζει τη Συμποίηση: Συν-δημιουργία Αίσθησης Χώρου, ένα εκθεσιακό πρόγραμμα στο Μουσείο Τέχνης του Πανεπιστημίου του Wyoming, ΗΠΑ, ως πρότυπο για το πώς τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να εμπλέκουν τις εκπαιδευτικές κοινότητες και το ευρύ κοινό στην προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs). Βασισμένη στην έννοια της «συμποίησης» —της συνδημιουργίας—, η έκθεση συγκεντρώνει επτά σύγχρονες καλλιτεχνικές εγκαταστάσεις που εξερευνούν το περιβάλλον, τον τόπο και την αλληλεξάρτηση μέσω συνεργατικών καλλιτεχνικών πρακτικών. Επεκτεινόμενο πέρα από την έκθεση, το πρόγραμμα ενεργοποίησε το μουσείο ως συμμετοχικό και συμπεριληπτικό κόμβο μέσω προγραμμάτων φιλοξενίας καλλιτεχνών, δημόσιων προγραμμάτων και διεπιστημονικών ανταλλαγών. Εννέα καλλιτέχνες συνεργάστηκαν άμεσα με φοιτητές, καθηγητές και μέλη της κοινότητας μέσω πρακτικών εργαστηρίων, ομιλιών των καλλιτεχνών και πάνελ συζητήσεων. Αυτά τα προγράμματα ασχολήθηκαν με θέματα όπως ο ρόλος της τέχνης στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κρίσεων, οι συνδέσεις καλλιτεχνικής και επιστημονικής εργασίας πεδίου, τα οικολογικά υλικά στη δημιουργία και οι πολιτισμικές διαστάσεις της δημιουργίας αίσθησης του τόπου, συμπεριλαμβανομένης της μνήμης και της νοσταλγίας. Μετατρέποντας σύνθετα περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα σε προσιτές βιωματικές εμπειρίες, η έκθεση ενίσχυσε την κριτική σκέψη και την προσανατολισμένη στη δράση μάθηση, ευθυγραμμισμένη με τον

Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 (Ποιότητα Εκπαίδευσης), τον ΣΒΑ 3 (Ευημερία) και τον ΣΒΑ 13 (Δράση για το Κλίμα). Η συμμετοχή διδασκόντων από διαφορετικές επιστημονικές περιοχές κατέστησε επί πλέον το μουσείο γέφυρα μεταξύ της ακαδημαϊκής έρευνας και της δημόσιας κατανόησης. Αυτή η μελέτη περίπτωσης δείχνει πώς τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να λειτουργούν ως αξιόπιστοι δημόσιοι χώροι, ικανοί να καλλιεργούν τον διάλογο, να ενδυναμώνουν τις κοινότητες και να συνδέουν τη γνώση με τη βιωμένη εμπειρία. Υποστηρίζει ότι η συνεργατική, διεπιστημονική δημιουργία εκθέσεων μπορεί να ενισχύσει τη την ενεργό συμμετοχή του κοινού σε ζητήματα βιωσιμότητας, αναδεικνύοντας το πανεπιστήμιο ως ενεργό συντελεστή της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

ΓΕΩΡΓΙΑ (FERMELI) ΦΕΡΜΕΛΗ¹ & ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΒΑΡΕΛΑ²

¹ Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα

² Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας Κοτσανά, Ελλάδα
convarela1@gmail.com

Η κλιματική αλλαγή και ο γεωλογικός χρόνος: Μία μουσειοσκευή για τον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 13

Οι γεωεπιστήμες συνδέονται άμεσα με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), καθώς διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην κατανόηση των πολύπλοκων διεργασιών του γήινου συστήματος. Πολυάριθμες μελέτες αναδεικνύουν τον διεπιστημονικό τους χαρακτήρα και τη συμβολή τους στην αντιμετώπιση των σύγχρονων περιβαλλοντικών προκλήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, τα πανεπιστημιακά μουσεία Φυσικής Ιστορίας, Γεωλογίας, Παλαιοντολογίας και συναφών επιστημονικών πεδίων αποτελούν δυναμικά περιβάλλοντα μάθησης, ικανά να υποστηρίξουν την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση των φοιτητών και του ευρύτερου κοινού σε ζητήματα βιωσιμότητας. Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα/ μουσειοσκευή που σχεδιάστηκε για το Μουσείο Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με κεντρικό άξονα τον γεωλογικό χρόνο και έμφαση στην κλιματική αλλαγή. Η διαχρονική μελέτη της κλιματικής αλλαγής κατά τη διάρκεια των 4,6 δισεκατομμυρίων ετών της ιστορίας της Γης παρέχει ένα ισχυρό επιστημονικό πλαίσιο για την ερμηνεία της σύγχρονης κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της, διασαφηνίζοντας τόσο τα φυσικά όσο και τα ανθρωπογενή αίτια της και συμβάλλοντας στην επίτευξη του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση) και, ειδικότερα, του Στόχου 13 (Δράση για το Κλίμα). Σκοπός του μουσειακού κιτ ήταν να βοηθήσει τους μαθητές της υποχρεωτικής εκπαίδευσης να κατανοήσουν, αφενός, την έννοια του γεωλογικού χρόνου και, αφετέρου, τις κλιματικές μεταβολές κατά τη διάρκεια της ιστορίας της Γης, με ιδιαίτερη έμφαση στη σύγχρονη κλιματική κρίση και στις μελλοντικές επιπτώσεις της. Το πρόγραμμα αξιοποίησε βιωματικές και διερευνητικές μεθόδους μάθησης, συνδυάζοντας μουσειακά εκθέματα, αντίγραφα απολιθωμάτων και πρωτότυπες οπτικές αναπαραστάσεις, με στόχο την ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής των μαθητών και την ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής του δείχνουν ότι τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως αποτελεσματικοί φορείς μη τυπικής εκπαίδευσης, προάγοντας τον επιστημονικό γραμματισμό και την περιβαλλοντική υπευθυνότητα και συμβάλλοντας ουσιαστικά στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

ΠΟΠΗ (ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ) ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ¹ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ² & SARAH FAULWETTER³

¹Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Μουσειακών Σπουδών, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα

²Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελλάδα ³Zoological Museum of the University of Patras, Greece
popigeorgopoulou@yahoo.com

Διαμορφώνοντας στάσεις και αξίες για την προστασία της αστικής ορνιθοπανίδας στην προσχολική ηλικία: Η περίπτωση του εκπαιδευτικού υλικού από το Ζωολογικό Μουσείο Πανεπιστημίου Πατρών σε μοντεσσοριανό σχολείο για παιδιά ηλικίας 3-6 ετών.

Οι μουσειακές συλλογές και ο πλούτος της γνώσης που ενσωματώνουν έχουν τη δυνατότητα να αποτελούν όχι μόνο δημόσιους χώρους για αναστοχασμό και έρευνα, αλλά και κόμβους κοινωνικής συνοχής, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ των γενεών. Τα πανεπιστημιακά μουσεία καλούνται πλέον να διευρύνουν τις κατηγορίες κοινού στις οποίες απευθύνονται, να μετασχηματίσουν την επιστημονική γνώση αναφοράς και να αναπτύξουν επικοινωνία αμφίδρομης ωφέλειας. Είναι, όμως, εφικτή η μεταφορά επιστημονικής γνώσης στις πολύ μικρές ηλικίες; Η μελέτη αυτή εξετάζει τους τρόπους προσαρμογής και τα οφέλη της ένταξης ειδικά σχεδιασμένου εκπαιδευτικού υλικού από το Ζωολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών σε μοντεσσοριανό σχολείο με παιδιά ηλικίας 3–6 ετών. Η εφαρμογή όχι μόνο επεκτείνει και ενισχύει τη σχέση μουσείου και σχολείου, αλλά και ευθυγραμμίζεται με τους στόχους της Ατζέντας 2030 για την ποιοτική εκπαίδευση και δράσεις για το κλίμα και βιώσιμες πόλεις. Έχει πλέον τεκμηριωθεί ότι η προσχολική ηλικία είναι καθοριστική για τη διαμόρφωση φιλοπεριβαλλοντικών στάσεων. Η επιλογή 20 ειδών πτηνών της αστικής ορνιθοπανίδας ελληνικών πόλεων, όπως της Πάτρας, της Αθήνας κ.α., και η δημιουργία έντυπου εκπαιδευτικού υλικού, καρτών και φύλλου καταγραφής παρατηρήσεων έγινε από τη διεπιστημονική ομάδα του πανεπιστημιακού Ζωολογικού Μουσείου, με σκοπό να αξιοποιηθεί από σχολικές κοινότητες σε όλη την Ελλάδα. Η καταγραφή και η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω συμμετοχικής παρατήρησης, στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης περίπτωσης σε μοντεσσοριανό σχολείο της Αττικής με παιδιά ηλικίας 3–6 ετών, έδειξαν ότι η ένταξη κατάλληλου υλικού και η εισαγωγή μετασχηματισμένης γνώσης αναφοράς δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την καλλιέργεια φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς. Τα αποτελέσματα συμβαδίζουν με την μοντεσσοριανή προσέγγιση όπου, στο προετοιμασμένο περιβάλλον, το παιδί οδηγείται από την αυθόρμητη παρατήρηση, στην ουσιαστική συμμετοχή.

LANA KARAIA

Μουσείο, Κρατική Ακαδημία Τεχνών Apollon Kutateladze, Τιφλίδα, Γεωργία

lane.karaia@gmail.com

Επαναπροσδιορίζοντας ένα πανεπιστημιακό μουσείο τέχνης σε διαδικασία ανάπτυξης ως πλατφόρμα βιώσιμης ανάπτυξης: Η περίπτωση της Κρατικής Ακαδημίας Τεχνών Apollon Kutateladze στην Τιφλίδα

Ο ρόλος των πανεπιστημιακών μουσείων στην προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (SDGs) εξετάζεται συχνά μέσα από καθιερωμένες θεσμικές πρακτικές και προγράμματα δημόσιας δράσης. Ωστόσο, λιγότερη προσοχή έχει δοθεί στα μουσεία που βρίσκονται σε διαδικασία δομικού και εννοιολογικού μετασχηματισμού, ιδιαίτερα σε περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από περιορισμένους πόρους και μεταβαλλόμενα θεσμικά πλαίσια. Η μελέτη αυτή εξετάζει πώς ένα υπό ανάπτυξη πανεπιστημιακό μουσείο μπορεί να καταστεί ενεργή πλατφόρμα βιώσιμης ανάπτυξης μέσω ενός υπό διαμόρφωση στρατηγικού πλαισίου. Εστιάζοντας στο Πανεπιστημιακό Μουσείο της Κρατικής Ακαδημίας Τεχνών Apollon Kutateladze στην Τιφλίδα, η μελέτη παρουσιάζει ένα ίδρυμα που χαρακτηρίζεται από μια διττή κληρονομιά: ένα ιστορικό αρχιτεκτονικό παλάτι του 19ου αιώνα και μια συλλογή γεωργιανών έργων καλών και εφαρμοσμένων τεχνών του 20ού αιώνα, η οποία αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από έργα φοιτητών από την ίδρυση της Ακαδημίας το 1922. Αν και το μουσείο δεν διαθέτει επί του παρόντος μόνιμη έκθεση, βρίσκεται σε διαδικασία αναδιοργάνωσης σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα των πανεπιστημιακών μουσείων. Κεντρική διάσταση αυτού του μετασχηματισμού αποτελεί η μεγάλης κλίμακας αποκατάσταση του ιστορικού ανακτόρου (2017–2021), η οποία πραγματοποιήθηκε μέσω διαδικασιών συντήρησης, αποκατάστασης και έρευνας, υπό την πλήρη καθοδήγηση των καθηγητών, διδασκόντων και μεταπτυχιακών φοιτητών της Ακαδημίας. Η συμμετοχή τους ενσωματώθηκε στην ακαδημαϊκή τους εκπαίδευση και οδήγησε στην εκπόνηση και υποστήριξη μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών. Η πρωτοβουλία αυτή, η οποία προήλθε εκ των έσω, αποτελεί ένα ενσωματωμένο μοντέλο εκπαίδευσης, έρευνας και διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ανακοίνωση αναλύει μια αναδυόμενη αναπτυξιακή αντίληψη, η οποία επανατοποθετεί το μουσείο ως ολοκληρωμένη ακαδημαϊκή πλατφόρμα και όχι απλώς ως χώρο εκθέσεων. Η προτεινόμενη στρατηγική δίνει έμφαση στη μάθηση μέσω των συλλογών (μάθηση μέσω αντικειμένων), στη διεπιστημονική συνεργασία μεταξύ των πέντε σχολών και στην ενίσχυση της πρακτικής άσκησης και της έρευνας των φοιτητών. Παράλληλα, δίνει προτεραιότητα στον ψηφιακό μετασχηματισμό των συλλογών και στην ανάπτυξη δημόσιων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η μελέτη υποστηρίζει ότι η βιωσιμότητα στα πανεπιστημιακά μουσεία πρέπει να κατανοείται ως μια συστημική και θεσμική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει τη διοίκηση, την εκπαίδευση και τις υποδομές, και όχι μόνο ως θεματικό προγραμματισμό. Στο πλαίσιο αυτό, το μουσείο συμβάλλει στον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση), στον ΣΒΑ 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) και στον ΣΒΑ 9 (Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές). Μέσα από μια κριτική αποτίμηση των συνεχιζόμενων προκλήσεων, όπως των περιορισμένων οικονομικών και υλικοτεχνικών πόρων, της απουσίας μόνιμης έκθεσης και της ανάγκης βαθύτερης θεσμικής ενσωμάτωσης, η ανακοίνωση αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο αυτοί οι περιορισμοί διαμορφώνουν ενεργά τη στρατηγική κατεύθυνση του μουσείου. Υποστηρίζει ότι η φάση ανάπτυξης των πανεπιστημιακών μουσείων

προσφέρει μια κρίσιμη ευκαιρία για την ενσωμάτωση των αρχών της βιωσιμότητας στον πυρήνα της αποστολής τους. Τελικά, η ανακοίνωση προτείνει οι διαδικασίες μετασχηματισμού, ακόμη και υπό συνθήκες περιορισμών, να μπορέσουν να καταστήσουν τα πανεπιστημιακά μουσεία δυναμικούς φορείς που συνδέουν την ακαδημαϊκή γνώση, την πολιτιστική κληρονομιά και την κοινωνική συμμετοχή.

BLANKA KŘÍŽOVÁ

Μουσείο Μέντελ, Μπρνο, Τσεχία

krizova@mendelmuseum.muni.cz

Τα πανεπιστημιακά μουσεία ως χώροι αφήγησης: Βιωματικές ξεναγήσεις στο Μουσείο Mendel για την ενίσχυση της συμμετοχής του κοινού στη βιώσιμη ανάπτυξη

Τα πανεπιστημιακά μουσεία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασύνδεση της ακαδημαϊκής γνώσης με το ευρύτερο κοινό και στη συμβολή στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω εκπαιδευτικών πρακτικών. Η ανακοίνωση αυτή παρουσιάζει το παράδειγμα των βιωματικών και διαδραστικών ξεναγήσεων που αναπτύχθηκαν στο Μουσείο Mendel του Πανεπιστημίου Masaryk ως μέσο προσέγγισης της ιστορίας μέσω ερμηνευτικών πρακτικών που βασίζονται στην αφήγηση. Αντί να παρουσιάζουν τα ιστορικά γεγονότα ως αποσπασματικές πληροφορίες, οι ξεναγήσεις του μουσείου προσκαλούν τους επισκέπτες να «ταξιδέψουν στο παρελθόν» μέσα από την εμπύθιση στην αφήγηση, προσωπικές ιστορίες και διαδραστικές στρατηγικές ερμηνείας. Οι προσεγγίσεις αυτές βοηθούν τους επισκέπτες να κατανοήσουν την ιστορία του χώρου τού μουσείου και την επιστημονική κληρονομιά τού Gregor Mendel μέσα στο ευρύτερο ιστορικό, πολιτισμικό και κοινωνικό τους πλαίσιο, ενώ παράλληλα παρουσιάζουν την πλούσια μουσική ζωή της Αυγουστινιανής μονής, συμπεριλαμβανομένης της διαμορφωτικής περιόδου του Leoš Janáček, ο οποίος φοίτησε εκεί και αργότερα διετέλεσε διευθυντής της χορωδίας της μονής. Οι ξεναγήσεις απευθύνονται σε ποικίλες κατηγορίες κοινού, μεταξύ των οποίων σχολικές ομάδες, οικογένειες και διεθνείς επισκέπτες, και αποσκοπούν στη μετατροπή της επίσκεψης στο μουσείο σε μια αναστοχαστική και ουσιαστική μαθησιακή εμπειρία, η οποία αφήνει ανεξίτηλο αποτύπωμα στον επισκέπτη. Η συμβολή αυτή εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η ερμηνεία που βασίζεται στην αφήγηση μπορεί να λειτουργήσει, στα πανεπιστημιακά μουσεία, ως αποτελεσματική στρατηγική για την επικοινωνία σύνθετης γνώσης, την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης του κοινού στην επιστήμη και την ενίσχυση του ρόλου των πανεπιστημιακών μουσείων ως ενεργών φορέων προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης.

GERRY TORRES¹ & JAN PAUL OASAN¹

¹*Μουσείο Μόδας Benilde, Κολλέγιο De La Salle, Saint Benilde, Φιλιππίνες*

janpaul.oasan@benilde.edu.ph

Πρωθώντας τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της εκπαίδευσης και των εκθέσεων: Η περίπτωση του Μουσείου Μόδας Benilde

Το Μουσείο Μόδας Benilde του Κολλεγίου De La Salle—College του Saint Benilde αποτελεί ένα πρότυπο για τον τρόπο με τον οποίο τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να λειτουργούν ως ενεργοί φορείς βιώσιμης ανάπτυξης. Το μουσείο, το οποίο ιδρύθηκε το 2024, είναι αφιερωμένο στη διαφύλαξη, τη μελέτη και τη δημόσια παρουσίαση της μόδας των Φιλιππίνων του 20ού αιώνα. Υποστηρίζει ότι η κληρονομιά της μόδας, όταν διατηρείται και ενσωματώνεται ουσιαστικά στην εκπαίδευση και σε δράσεις με συμμετοχή του κοινού, μπορεί να συμβάλει στους ευρύτερους στόχους της βιωσιμότητας. Σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, το μουσείο εντάσσει τη δραστηριότητά του στο πλαίσιο της συμπεριληπτικής και ισότιμης ποιοτικής εκπαίδευσης, της ισότητας των φύλων και των βιώσιμων πόλεων και κοινοτήτων μέσω της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η αναπτυσσόμενη συλλογή του, η οποία αριθμεί πλέον σχεδόν χίλια ενδύματα, περιλαμβάνει σημαντικές δημιουργίες σχεδιαστών των μέσων του 20ού αιώνα. Τα ενδύματα αυτά λειτουργούν ως πολιτιστικά τεκμήρια, καθώς ενσωματώνουν πολλαπλά αφηγήματα τα οποία αντανακλούν καθοριστικές στιγμές της ιστορίας των Φιλιππίνων, ιδιαίτερα κατά τη μεταπολεμική περίοδο μετά την ανεξαρτησία. Το μουσείο προβάλλει τα ενδύματα που φορέθηκαν από γυναίκες με σημαντικό ρόλο στην κοινωνία, αναδεικνύοντας την ενδυμασία ως μέσο αναγνώρισης της παρουσίας και της συμβολής τους, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει τη συμμετοχή τους στη συγκρότηση του έθνους. Με την ενσωμάτωση της συλλογής στο πρόγραμμα σπουδών σχεδίου μόδας του κολλεγίου, οι φοιτητές αποκτούν άμεση πρόσβαση σε ιστορικά ενδύματα, καλλιεργώντας βαθύτερη κατανόηση του σχεδιασμού, του υλικού πολιτισμού και της συντήρησής τους. Ανοικτό στο κοινό, το μουσείο λειτουργεί επίσης ως πηγή για ερευνητές και για όσους επιδιώκουν τη διά βίου μάθηση. Στεγασμένο σε ένα προπολεμικό κτήριο —σπάνιο δείγμα αρχιτεκτονικής για τη Μανίλα—, το μουσείο ενσαρκώνει επί πλέον την έννοια της βιωσιμότητας μέσω της προσαρμοστικής επανάχρησης (adaptive reuse), καταδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο η διατήρηση τόσο της δομημένης όσο και της υλικής κληρονομιάς μπορεί να εμπλουτίσει σύγχρονες πολιτιστικές πρακτικές.

ΣΤΑΥΡΟΣ (VlizoS) ΒΛΙΖΟΣ^{1,2}, ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΩΣΤΑ¹ & ΕΛΕΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ³

¹Μουσειακές Συλλογές Ιονίου Πανεπιστημίου, Ελλάδα

²Τμήμα Αρχείων, βιβλιοθηκονομίας & Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Ελλάδα

³Τμήμα Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ελλάδα

vlizosst@ionio.gr

Από την έρευνα στη συμπεριληπτική εκπαίδευση: Μια ψηφιακή πλατφόρμα για πανεπιστημιακά μουσεία, η οποία υποστηρίζει την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης

Τα πανεπιστημιακά μουσεία και οι ακαδημαϊκές συλλογές είναι συχνά διάσπαρτα σε διάφορους χώρους των ιδρυμάτων, γεγονός που περιορίζει την προσβασιμότητά τους και μειώνει τις δυνατότητές τους ως πηγών εκπαίδευσης για τις διαφορετικές κοινότητες. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζεται η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης ψηφιακής πλατφόρμας για τις Μουσειακές Συλλογές του Ιονίου Πανεπιστημίου, συνδυάζοντας τα αποτελέσματα δύο συμπληρωματικών ερευνητικών πρωτοβουλιών που χρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ Το έργο «Ψηφιακή Πλατφόρμα του Πολιτιστικού Αποθετηρίου των Μουσειακών Συλλογών του Ιονίου Πανεπιστημίου» εστιάζει στην ολιστική ψηφιοποίηση, τεκμηρίωση και ψηφιακή διατήρηση των συλλογών, δημιουργώντας ένα ψηφιακό πολιτιστικό αποθετήριο που αναδεικνύει την πολιτιστική κληρονομιά της Κέρκυρας από τα τέλη του 19ου αιώνα και μετά. Μέσω της ψηφιοποίησης, της τεκμηρίωσης μεταδεδομένων και της ανάπτυξης ενός ψηφιακού αποθετηρίου διαλειτουργικού, με εθνικές και ευρωπαϊκές υποδομές, το έργο δημιουργεί μια βιώσιμη ψηφιακή υποδομή για την ακαδημαϊκή κληρονομιά. Με βάση αυτό το ψηφιακό υπόβαθρο, το έργο «Πλατφόρμα οργάνωσης και διάδοσης πολιτιστικών πληροφοριών με XR» αναπτύσσει ένα σύστημα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) που επιτρέπει την οργάνωση και τη διάδοση πολιτιστικών πληροφοριών μέσω τεχνολογιών πολλαπλών καναλιών και περιβαλλόντων εκτεταμένης πραγματικότητας (XR). Συνδυάζοντας την ψηφιακή αφήγηση, τις τεχνικές παιχνιδοποίησης και τα διαδραστικά εκπαιδευτικά εργαλεία, η πλατφόρμα υποστηρίζει τη συμμετοχική και βιωματική ενασχόληση με τις συλλογές των πανεπιστημιακών μουσείων. Η ενοποίηση αυτών των δύο έργων έχει ως αποτέλεσμα ένα δυναμικό ψηφιακό οικοσύστημα που συνδέει την ψηφιοποιημένη πολιτιστική κληρονομιά, τις εκπαιδευτικές εφαρμογές και τα διαδραστικά εργαλεία ερμηνείας. Συζητάμε το εννοιολογικό πλαίσιο, τα τεχνολογικά στοιχεία και το εκπαιδευτικό δυναμικό της πλατφόρμας, επισημαίνοντας τον τρόπο με τον οποίο τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως ενεργοί παράγοντες για την πολιτιστική εκπαίδευση, την ανοιχτή πρόσβαση στη γνώση και την εμπλοκή της κοινότητας, σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

4^η Συνεδρία

MARGHERITA BONGIOVANNI¹ AND ELISA VANIN²

¹Πολυτεχνείο του Τορίνο, Ιταλία

²Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος, Τοπίου & Υποδομών (DIATI), Πολυτεχνείο του Τορίνο, Ιταλία
margherita.bongiovanni@polito.it

Συλλογές για το μέλλον: Το Γεω-Ορυκτολογικό Μουσείο του Πολυτεχνείου του Τορίνο μεταξύ Κλιματικής Μετάβασης και Κοινωνίας

Το Γεω-Ορυκτολογικό Μουσείο του Πολυτεχνείου του Τορίνο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι πανεπιστημιακές συλλογές μπορούν να συμβάλουν στην προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Το μουσείο αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των δράσεων εξωστρέφειας του Τμήματος Μηχανικής Περιβάλλοντος, Εδάφους και Υποδομών (DIATI) και πέτυχε να καταστήσει προσβάσιμη μια ιστορική και επιστημονική κληρονομιά άνω των 170 ετών, μετατρέποντάς την σε πολύτιμο μέσο για την εκπαίδευση, την έρευνα και την αλληλεπίδραση με το ευρύ κοινό. Οι συλλογές του, που περιλαμβάνουν ορυκτά, πετρώματα, μετεωρίτες, πρότυπα και επιστημονικά όργανα, αναδεικνύουν τον ρόλο της έρευνας στην καινοτομία και την ανάπτυξη, ενώ παράλληλα συνδέουν την ακαδημαϊκή κληρονομιά με τις σύγχρονες προκλήσεις της βιωσιμότητας. Μέσω εκθέσεων και δράσεων διάχυσης της γνώσης, το μουσείο ευαισθητοποιεί το κοινό σε ζητήματα, όπως η βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων, η ενεργειακή μετάβαση και η κλιματική αλλαγή. Ως ένα διεπιστημονικό και συμπεριληπτικό περιβάλλον μάθησης, ενισχύει τον ρόλο των πανεπιστημιακών μουσείων στην εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και αναδεικνύει τη δυνατότητα των πανεπιστημίων να λειτουργήσουν ως γέφυρες μεταξύ της ακαδημαϊκής γνώσης και της κοινωνίας.

ANNE COLLA¹ AND MARINO FICCO¹

¹Musée L, Πανεπιστημιακό Μουσείο της Λουβέν, Βέλγιο

marino.ficco@uclouvain.be

Το Μουσείο L και η βιώσιμη ανάπτυξη: Κριτικές προσεγγίσεις, δράσεις και προκλήσεις γύρω από ένα θεμελιώδες ερώτημα

Το 2026, το Μουσείο L, το πανεπιστημιακό μουσείο του UCLouvain, εγκαινίασε το νέο πενταετές στρατηγικό του σχέδιο, το οποίο εστιάζει ιδιαίτερα στις έννοιες της αποδόμησης, της αποαποικιοποίησης και της συμπεριληπτικότητας. Αυτές οι κατευθυντήριες αρχές διατρέχουν το σύνολο των δράσεών μας και τροφοδοτούν έναν ευρύτερο προβληματισμό σχετικά με την πολιτιστική, κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη ενός πανεπιστημιακού μουσείου στον 21ο αιώνα. Μέσα από τις πρωτοβουλίες μας επιδιώκουμε να ενθαρρύνουμε την κριτική διερεύνηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων που διαμορφώνουν την κοινωνία μας και επηρεάζουν τις αντιλήψεις και τη συλλογική μας φαντασία. Στην παρούσα ανακοίνωση

παρουσιάζουμε τις βασικές προτεραιότητες του μουσείου αναφορικά με τη βιωσιμότητα, υιοθετώντας παράλληλα μια κριτική προσέγγιση απέναντι στην έννοια της «βιώσιμης ανάπτυξης». Στη συνέχεια, εξετάζουμε τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει το μουσείο στην προσπάθειά του να αναδειχθεί σε καταλύτη ενεργού συμμετοχής των πολιτών, σε συμφωνία με το Σχέδιο Μετάβασης του UCLouvain 2025 και το πρόγραμμα ICOM 2030. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο παράδοξο που αντιμετωπίζουν σήμερα τα μουσεία, το οποίο προκύπτει από τη συρρίκνωση των δημόσιων επιχορηγήσεων σε συνδυασμό με την αυξανόμενη απαίτηση για οικονομική αποδοτικότητα. Παράλληλα, αναλύονται οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για την επίτευξη ουσιαστικού μετασχηματισμού, με βάση ένα συλλογικό όραμα και την ενεργό συμμετοχή, την κινητοποίηση και την ευαισθητοποίηση όλων των μελών των ομάδων εργασίας. Τέλος, παρουσιάζονται ενδεικτικά παραδείγματα από την εμπειρία μας στη διαδικασία της μετάβασης προς πιο βιώσιμες πρακτικές, καθώς και ενός συγκεκριμένου παραδείγματος οικολογικά υπεύθυνων επιλογών που υιοθετήθηκαν στον σχεδιασμό των εκθέσεων μας, με ιδιαίτερη αναφορά σε μια έκθεση που προγραμματίζεται για το 2027.

ROBERT ČUPAILA¹ AND VIDMANTĖ MARCINKEVICIŪTĖ¹

¹Μουσείο Πανεπιστημίου του Βίλνιους, Λιθουανία

vidmante.marcinkeviciute@muziejus.vu

Συμπερίληψη των Ατόμων με Αναπηρία στην Πράξη: Η Περίπτωση του Παρατηρητηρίου Ιδεών του Πανεπιστημίου του Βίλνιους

Το Παρατηρητήριο Ιδεών του Πανεπιστημίου του Βίλνιους άνοιξε τις πύλες του το 2023, στεγαζόμενο σε ένα κτίριο παρατηρητηρίου της μεσοπολεμικής περιόδου. Το νέο μουσείο επιδιώκει να καθιερωθεί ως ένας χώρος προσβάσιμος σε όλους, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εξυπηρέτηση των επισκεπτών με αναπηρία. Η προσβασιμότητα των μουσείων αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς διασφαλίζει την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και προάγει την καθολική κοινωνική συμπερίληψη. Ωστόσο, η διασφάλιση της προσβασιμότητας συνοδεύεται από σημαντικές προκλήσεις. Καταρχάς, η άμεση συνεργασία με κοινότητες που εκπροσωπούν άτομα με αναπηρία ανέδειξε την πολυπλοκότητα της προσαρμογής του μουσείου στις ανάγκες διαφορετικών ομάδων χρηστών. Ως εκ τούτου, καθίσταται δύσκολη η εξεύρεση καθολικά εφαρμόσιμων λύσεων. Επιπλέον, η προσβασιμότητα περιορίζεται από το γεγονός ότι το κτίριο είναι διατηρητέο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και από τα ιδιαίτερα τεχνικά χαρακτηριστικά του. Γίνεται, επομένως, σαφές ότι, παρά τον καθοριστικό ρόλο του μουσείου στη διαμόρφωση μιας βιώσιμης κοινότητας μέσω της συμπερίληψης των ατόμων με αναπηρίες, η διαδικασία προσαρμογής των μέτρων προσβασιμότητας είναι σύνθετη και υπόκειται σε συγκεκριμένους περιορισμούς. Στην παρουσίαση αυτή οι συγγραφείς θέτουν το ακόλουθο ερώτημα: Ποιες πρακτικές λύσεις μπορούν να υιοθετηθούν για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων προκλήσεων;

FIONA KEARNEY¹, TADHG CROWLEY¹ & MEADHBH HEALY¹

¹ The Glucksman, Πανεπιστημιακό Κολλέγιο του Κόρκ, Ιρλανδία

f.kearney@ucc.ie

Wonder / Wander: Η δημιουργική συμβολή του Μουσείου Glucksman στο πρόγραμμα Green Campus του Πανεπιστημιακού Κολλεγίου του Κόρκ

Το Μουσείο Glucksman είναι ένα μουσείο σύγχρονης τέχνης που ενθαρρύνει τη διερεύνηση και την πειραματική προσέγγιση στο περιβάλλον της έκθεσης, ενώ παράλληλα αναπτύσσει ενεργή συνεργασία με ποικίλες κοινότητες ενδιαφέροντος και τόπου, μέσω δράσεων εκτός του μουσειακού χώρου, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα για μετασχηματιστικές καλλιτεχνικές εμπειρίες σε άτομα κάθε ηλικίας και ικανότητας. Η Κλιματική Δράση και η Βιωσιμότητα αποτελούν βασικό άξονα του επιμελητικού προγράμματος του μουσείου, επηρεάζοντας τόσο τις εκθεσιακές πρακτικές και τις θεματικές των εκθέσεων όσο και τις εκπαιδευτικές δράσεις και τις συνεργατικές αναθέσεις έργων για την πανεπιστημιακή συλλογή τέχνης. Στόχος είναι η πρωτοποριακή έρευνα για το κλίμα να αποκτά ευρύτερη δημόσια προβολή και να ενισχύεται η συμμετοχή του κοινού. Το Πανεπιστημιακό Κολλέγιο του Κόρκ (UCC) κατατάσσεται στη δεύτερη θέση παγκοσμίως στην κατάταξη UI Green Metric, η οποία αξιολογεί την πρόοδο στον τομέα της βιωσιμότητας σε 1.745 ιδρύματα από 105 χώρες, ενώ υπήρξε το πρώτο πανεπιστήμιο διεθνώς που τιμήθηκε με την Πράσινη Σημαία (Green Flag) του Ιδρύματος για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Foundation for Environmental Education). Μέσω του προγράμματος Green Campus το UCC επιδιώκει την ενσωμάτωση των αρχών της βιωσιμότητας σε όλες τις λειτουργίες του, δηλ. της διδασκαλίας, της έρευνας και της εξωστρέφειας. Το Μουσείο Glucksman συνεργάζεται με το πρόγραμμα Green Campus για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δημιουργικών προγραμμάτων που διερευνούν περιβαλλοντικά ζητήματα μέσω καλλιτεχνικών και δημιουργικών διαδικασιών στο πλαίσιο του μουσείου. Επιπλέον, το μουσείο συμμετέχει αυτό το διάστημα σε έργο του προγράμματος Horizon Europe, στο οποίο συμπράττουν πανεπιστήμια (UCC, Wageningen University και Università degli Studi di Salerno) και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με στόχο την ενίσχυση της ετοιμότητας απέναντι σε φυσικές καταστροφές μέσω καλλιτεχνικών, δημιουργικών και πολιτιστικών δράσεων. Η ανακοίνωση επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο το μουσείο έχει αναπτύξει συνεργατικές πρακτικές ανάθεσης καλλιτεχνικών έργων, οι οποίες επιτρέπουν σε καλλιτέχνες, επιστήμονες και τοπικές κοινότητες να συνδημιουργούν νέα έργα τέχνης που αναδεικνύουν και διερευνούν την περιβαλλοντική έρευνα, ενώ παράλληλα ενσωματώνουν τις αρχές της βιωσιμότητας στις ίδιες τις λειτουργίες και τις πρακτικές του μουσείου. Αντλώντας εμπειρίες από έργα όπως τα Radical Archaeologies: Unearthing Landscape in Contemporary Irish Art, Groundwork: Climate Awareness in the UCC Art Collection και Parklife: Biodiversity in Contemporary Irish Art, η εισήγηση θα αναδείξει τις δυνατότητες των Πανεπιστημιακών Μουσείων Τέχνης να προωθούν ερευνητικά τεκμηριωμένες πρωτοβουλίες για το κλίμα, οι οποίες καλλιεργούν τη βιωματική

μάθηση και ενισχύουν τη δημιουργική δράση για άτομα που βιώνουν το φαινόμενο της οικολογικής θλίψης (ecological grief).

ΓΕΩΡΓΙΑ (ΜΑΝΟΛΟΠΟΥΛΟΥ) ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας, Ελλάδα

gmanolopoulou@culture.gr

Επανενώνοντας το Παρελθόν, Επαναπροσδιορίζοντας το Μέλλον: Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία ως Συμμετοχικές Πλατφόρμες Πολιτιστικής Διπλωματίας

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει την πρωτοβουλία «NOSTOS» του Michael C. Carlos Museum (Emory University) σε διάλογο με το συμμετοχικό πρόγραμμα «Πολιτιστική Διπλωματία στην Πράξη: Επανενώνοντας το Παρελθόν, Αναδιαμορφώνοντας το Μέλλον» στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών και προτείνει ένα νέο πλαίσιο για τα μουσεία ως ενεργούς φορείς αειφόρου ανάπτυξης, πολιτιστικής διπλωματίας και δημόσιας ευαισθητοποίησης. Τα πανεπιστημιακά και δημόσια μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως κόμβοι πολιτιστικής νοημοσύνης, ενσωματώνοντας την έρευνα, τη δημόσια πολιτική και την κοινωνία. Μέσα από τη σύνδεση της διεθνούς επαναφοράς πολιτιστικών αγαθών με την τοπική συμμετοχή, η περίπτωση αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο τα μουσεία λειτουργούν ταυτόχρονα ως διπλωματικοί φορείς, εκπαιδευτικά ιδρύματα και πλατφόρμες πολιτών. Μέσα από εκθέσεις όπως «Κλεμμένο Παρελθόν – Χαμένο Μέλλον» και συμμετοχικές δράσεις, το μουσείο ενισχύει τον δημόσιο διάλογο, την πολιτιστική ευθύνη και τη συλλογική μνήμη. Τελικά, η εισήγηση προτείνει μια αλλαγή παραδείγματος: ο επαναπατρισμός δεν είναι απλώς μια ηθική πράξη, αλλά ένας καταλύτης για συμμετοχική πολιτιστική διπλωματία, κοινωνική εμπλοκή και βιώσιμο πολιτιστικό μέλλον. Μέσα από την ενίσχυση της ηθικής ευαισθητοποίησης, της διαπολιτισμικής κατανόησης και της δημοκρατικής συμμετοχής, τέτοιες πρωτοβουλίες συμβάλλουν άμεσα στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Μέσω διαδραστικών συζητήσεων, θεματικών περιηγήσεων στην έκθεση και ενός εργαστηρίου συν-δημιουργίας «Museum Hub», οι συμμετέχοντες εμπλέκονται κριτικά σε ζητήματα παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών, πολιτιστικής καταστροφής και αποκατάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα προτείνουν λύσεις για μελλοντικές πολιτικές και πρακτικές. Η προσέγγιση αυτή επαναπροσδιορίζει το μουσείο ως ένα κοινωνικό εργαστήριο, όπου οι πολίτες καθίστανται ενεργοί συνδιαμορφωτές της πολιτιστικής διακυβέρνησης.

NATHALIE NYST

Δίκτυο Μουσείων του Ελεύθερου Πανεπιστημίου Βρυξελλών, Βέλγιο

nathalie.nyst@ulb.be

Πολιτιστική κληρονομιά και βιωσιμότητα: διαφορετικές προοπτικές;

Έως το 2026, η βιωσιμότητα αποτελεί, κατ' αρχήν, μια οριζόντια προτεραιότητα που επηρεάζει το σύνολο των θεσμικών πολιτικών που εφαρμόζει ένα πανεπιστήμιο. Το Université libre de Bruxelles (ULB) έχει ενστερνιστεί πλήρως αυτή την προσέγγιση: από το 2020 εργάζεται συστηματικά για την ενίσχυση της συμβολής του στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, υιοθετώντας ως προτεραιότητα την έννοια της ισχυρής βιωσιμότητας, σύμφωνα με την οποία η οικονομική ευημερία και η κοινωνική πρόοδος μπορούν να επιτευχθούν μόνο με σεβασμό στα πλανητικά όρια. Η ανακαίνιση ενός κτηρίου στην ιστορική πανεπιστημιούπολη του Πανεπιστημίου προσφέρει την ευκαιρία για την ανάπτυξη ενός χώρου αφιερωμένου στην ακαδημαϊκή πολιτιστική κληρονομιά. Αντί να επιβάλουν ένα προκαθορισμένο σχέδιο και συγκεκριμένες αποφάσεις, οι πανεπιστημιακές αρχές επέλεξαν να εμπλέξουν ενεργά τους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα. Από την άνοιξη του 2025, αρχιτέκτονες, διαμεσολαβητές πολιτισμού και, κυρίως, διαχειριστές συλλογών συμμετέχουν σε ομάδα εργασίας με στόχο τη σύνταξη ενός στρατηγικού σχεδίου, το οποίο θα αποτελέσει τη βάση για την οργάνωση αυτού του «μουσειακού χώρου». Η πρόκληση που αντιμετωπίζει αυτή η ομάδα εργασίας είναι να ενσωματώσει στην οργάνωση και τη διαχείριση αυτού του χώρου πολιτιστικής κληρονομιάς τους έξι πυλώνες της βιωσιμότητας που ορίζονται από το ULB στους τομείς της διδασκαλίας, της έρευνας, της διαχείρισης της πανεπιστημιούπολης, της πανεπιστημιακής κοινότητας, της κοινωνίας και της διακυβέρνησης. Η παρούσα ανακοίνωση αναλύει αφενός τη συνοχή μεταξύ των στρατηγικών στόχων για τη βιωσιμότητα, και αφετέρου των δυσκολιών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή τους.

YUNXUAN WANG¹ AND NIANCI WANG¹

¹Μουσείο Επιστήμης & Τεχνολογίας Ηλεκτρονικών, Πανεπιστήμιο Επιστήμης & Τεχνολογίας Ηλεκτρονικών της Κίνας, Κίνα

wangyunxuanxuan@163.com

Διερεύνηση του Μοντέλου Βιώσιμης Εκπαιδευτικής Πρακτικής μέσω της Συνεργασίας Μουσείου–Σχολείου–Κοινότητας

Στο πλαίσιο της αυξανόμενης ανάγκης για διαφοροποιημένες, βιωματικές και συνεργατικές προσεγγίσεις στην εφαρμογή της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Education for Sustainable Development – ESD), η ανακοίνωση αυτή διερευνά την εκπαιδευτική πρακτική της ESD μέσω της συνεργασίας μουσείου–σχολείου–κοινότητας. Ως μελέτη περίπτωσης εξετάζεται η Παιδική Θερινή Κατασκήνωση του Πανεπιστημίου Ηλεκτρονικής Επιστήμης και Τεχνολογίας της Κίνας (UESTC Children's Summer Camp), μια προβεβλημένη δραστηριότητα του Μουσείου Ηλεκτρονικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του UESTC. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από την Α΄ έως και την ΣΤ΄ τάξη. Υιοθετώντας την έννοια «Με πυρήνα την τεχνολογία πολύπλευρη ενδυνάμωση», ενσωματώνει τους στόχους της ESD στον

σχεδιασμό εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με θεματικό άξονα τις προηγμένες ηλεκτρονικές τεχνολογίες, στον σχεδιασμό εξειδικευμένου εκπαιδευτικού περιεχομένου ανά ηλικιακή ομάδα και στην υλοποίηση διαδραστικών βιωματικών δράσεων. Μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος έχει διαμορφωθεί ένα καινοτόμο μοντέλο συνεργασίας μουσείου–σχολείου–κοινότητας, το οποίο βασίζεται στην αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων, στη συμπληρωματικότητα των επιμέρους φορέων και στην προώθηση της συνεργατικής εκπαίδευσης με επίκεντρο την Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Οι καλοκαιρινές διακοπές αξιοποιούνται στο έπακρο ως μοναδικό πλεονέκτημα. Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί έξι κύκλοι της θερινής κατασκήνωσης, προσελκύοντας συνολικά περισσότερους από 2.300 μαθητές. Η συνεχής αύξηση του αριθμού των συμμετεχόντων, σε συνδυασμό με την προβολή του προγράμματος από τα εθνικής εμβέλειας μέσα ενημέρωσης, αποδεικνύει την ευρεία κοινωνική αποδοχή και αναγνώρισή του. Η ανακοίνωση συνοψίζει τα βασικά χαρακτηριστικά της πρακτικής εφαρμογής της ESD που αναπτύσσει το Μουσείο Ηλεκτρονικής Επιστήμης και Τεχνολογίας μέσω ενός συνόλου εξειδικευμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σαφή στρατηγική τοποθέτηση της δράσης με επίκεντρο την ESD, στην καινοτομία του εκπαιδευτικού περιεχομένου που προσαρμόζεται στις ανάγκες διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, στην υποστήριξη από εξειδικευμένη επιστημονική ομάδα, καθώς και στις αποτελεσματικές επικοινωνιακές στρατηγικές. Επιπλέον, προτείνει κατευθύνσεις για τη μελλοντική εξέλιξη του μοντέλου, όπως η επέκταση της πρόσβασης στην ESD κοινωνικά ευάλωτων ομάδων, η ανάπτυξη ψηφιακών εκπαιδευτικών πόρων εκλαΐκευσης της επιστήμης με αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης, η ενίσχυση της στελέχωσης της εκπαιδευτικής ομάδας και η δημιουργία ενός πολυδιάστατου πλέγματος δράσεων. Τέλος η ανακοίνωση παρέχει πρακτικές αναφορές για τα πανεπιστημιακά μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας, με στόχο την παροχή υψηλής ποιότητας Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη μέσω της συνεργασίας μουσείου και σχολείου, καθώς και την ενίσχυση της γνώσης των νέων σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της εκλαΐκευσης της ηλεκτρονικής επιστήμης.

THOMAS BEYER

Μουσείο & Πολιτιστικό Κέντρο, Πανεπιστήμιο της Λιέγης, Βέλγιο

thomas.beyer@uliege.be

Το Low-Tech Studio: Πειραματισμοί πανεπιστημιακών μουσείων χωρίς συλλογές

Οι σύγχρονες οικολογικές προκλήσεις καθιστούν αναγκαία τη μετάβαση προς μια περισσότερο βιώσιμη κοινωνία. Η μετάβαση αυτή δεν μπορεί να βασιστεί αποκλειστικά σε ατομικές αλλαγές του τρόπου ζωής· απαιτεί επίσης δομικούς, πολιτισμικούς και τεχνικούς μετασχηματισμούς που θα μας επιτρέψουν να κατοικήσουμε έναν κόσμο, ο οποίος μεταβάλλεται με ταχύτατους ρυθμούς. Στο πλαίσιο αυτό, το Low-Tech Studio, που αναπτύχθηκε από το δίκτυο πανεπιστημιακών μουσείων του Πανεπιστημίου της Λιέγης, προσφέρει έναν χώρο πειραματισμού και κριτικού αναστοχασμού σχετικά με τους τρόπους παραγωγής, κατανάλωσης και μετάδοσης της γνώσης. Αρχικά σχεδιασμένο ως αναπαραγωγή ενός διαμερίσματος που ανταποκρίνεται στα πλανητικά όρια, το εργαστήριο μεταφράζει τις δεσμεύσεις της Συμφωνίας των Παρισίων σε πρακτικές λύσεις για την καθημερινή ζωή. Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν και να δοκιμάσουν εγκαταστάσεις και συσκευές χαμηλής τεχνολογίας (low-tech) σε ένα σχεδόν πραγματικό περιβάλλον, που προβάλλει ένα καινοτόμο τεχνολογικά προϊόν, ρεαλιστικό, προσιτό, που μπορεί να αναπαραχθεί με ευκολία. Ωστόσο, το έργο υπερβαίνει γρήγορα το πλαίσιο μιας συμβατικής έκθεσης: Εξελίσσεται σε ένα κοινωνικό εργαστήριο, όπου διασταυρώνονται η επικοινωνία της επιστημονικής γνώσης, οι τεχνικοί πειραματισμοί και οι προβληματισμοί των πολιτών σχετικά με τη δυνατότητα κατοίκησης στον αυριανό κόσμο. Ο χώρος, που βρίσκεται στην καρδιά μιας εργατικής συνοικίας, φιλοξενεί εργαστήρια, συναντήσεις και μικρής κλίμακας πειραματισμούς της καθημερινότητας. Λειτουργεί ως πλατφόρμα για την τοπική ενδυνάμωση, ενθαρρύνοντας τη συνδημιουργία, την ανταλλαγή πρακτικών γνώσεων και την προβολή μορφών εξειδικευμένης γνώσης. Στόχος είναι ένας χώρος κατοίκησης να μετατραπεί σε έναν πραγματικό πειραματικό χώρο της καθημερινής ζωής, όπου οι τεχνικές πρακτικές και οι οικιακοί πειραματισμοί λειτουργούν ως μέσα παραγωγής και διάχυσης της γνώσης. Αυτή η εμπειρία μας προσκαλεί, επίσης, να επανεξετάσουμε την ίδια την έννοια του πανεπιστημιακού μουσείου χωρίς συλλογή. Το πεδίο που διερευνάται —οι σύγχρονες πρακτικές χαμηλής τεχνολογίας— δεν έχει ακόμη παγιωμένο αποτύπωμα στην πολιτιστική κληρονομιά. Αντί να επιδιώκεται η μετατροπή των αντικειμένων σε μουσειακά εκθέματα, στόχος είναι η καταγραφή πρακτικών, διαδικασιών και τεχνογνωσίας (πρωτόκολλα, αφηγήσεις πειραματισμών, ζωντανά αρχεία και τεκμήρια κατασκευής). Με τον τρόπο αυτό, η τεχνική κληρονομιά αναδύεται σταδιακά μέσα από τη χρήση και τη μετάδοσή της. Από αυτή την οπτική, το μουσείο μετατοπίζει το επίκεντρο του ενδιαφέροντός του: δεν περιορίζεται πλέον στη διατήρηση αντικειμένων, αλλά επιδιώκει να ενεργοποιήσει πρακτικές και εξειδικευμένη γνώση μέσω μιας μεθοδολογίας που βασίζεται στην προσβασιμότητα, τη νηφαλιότητα και τη συμμετοχή. Το Low-Tech Studio προτείνει, επομένως, ένα πρότυπο, που μπορεί να αναπαραχθεί από τα πανεπιστήμια που επιθυμούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην οικολογική μετάβαση. Τελικός σκοπός του εγχειρήματος είναι η καλλιέργεια μιας δυναμικής βαθιά ριζωμένης στην τοπική κοινότητα, η παραγωγή γνώσης από κοινού με αυτήν και προς όφελός της, καθώς και η σταδιακή

συγκρότηση των τεκμηρίων που θα καταστήσουν δυνατή τη διαμόρφωση μιας πολιτιστικής κληρονομιάς εν εξελίξει.

ELENA BONEL¹ & FEDERICA LAURA MANNA¹

¹Πανεπιστήμιο της Πάντοβας, Ιταλία

federalaura.manna@phd.unipd.it

Διακυβέρνηση της Πόλης της Επιστήμης: Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία ως Θεσμικοί Ηγέτες για Βιώσιμες Πολυμερείς Συνεργασίες

Τα πανεπιστημιακά μουσεία καλούνται ολοένα και περισσότερο να λειτουργήσουν ως ενεργοί φορείς της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Ωστόσο, τα μοντέλα διακυβέρνησης που απαιτούνται για τη στήριξη πολυμερών συνεργασιών γύρω από κοινά οράματα για την τοπική ανάπτυξη παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκώς αναπτυγμένα. Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει αυτό το κενό μέσα από τη μελέτη περίπτωσης της Πάντοβας (Ιταλία), όπου το Μουσειακό Κέντρο του Πανεπιστημίου της Πάντοβας (CAM) έχει αναλάβει σταδιακά έναν θεσμικό ηγετικό ρόλο στη δημιουργία ενός δικτύου «Πόλης της Επιστήμης», το οποίο συνδέει πανεπιστημιακά, δημοτικά και ιδιωτικά μουσεία γύρω από μια κοινή ταυτότητα επιστημονικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Βασισμένη σε διδακτορική έρευνα που χαρτογράφησε 33 μουσεία στο ιστορικό κέντρο της Πάντοβας — περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων ανάλυση χωρικών δεδομένων μέσω Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (GIS), θεσμική αποτύπωση και αξιολόγηση των υφιστάμενων μηχανισμών συντονισμού — η εργασία καταγράφει τόσο τον πλούτο του οικοσυστήματος της επιστημονικής πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης όσο και τις δυσκολίες στην διακυβέρνησή της. Παρά τις συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί, όπως το Grand Tour of Science (2022), η ίδρυση νέων μουσείων και η πιλοτική εφαρμογή κοινών επιστημονικών διαδρομών με τη συμμετοχή του Πανεπιστημίου της Πάντοβας (UNIPD), του Δήμου της Πάντοβας (Comune di Padova) και του ιδιωτικού μουσείου MUSME, ο συντονισμός εξακολουθεί να βασίζεται κυρίως σε άτυπους κοινωνικούς μηχανισμούς και σε μια προσωρινή συμφωνία, χωρίς την ύπαρξη ενός θεσμοθετημένου πλαισίου διακυβέρνησης. Για να καταγράψει αυτό το κενό και να προτείνει λύσεις, η ανακοίνωση αξιοποιεί ένα θεωρητικό πλαίσιο δια-οργανωτικού συντονισμού, το οποίο βασίζεται στην οργανωτική θεωρία και έχει καθιερωθεί στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των μουσειακών δικτύων. Μέσω αυτού του πλαισίου αναλύονται η φύση των αλληλεξαρτήσεων, οι δομές συμφερόντων και τα επίπεδα πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζουν τους τρεις θεσμικούς εταίρους. Από την ανάλυση προκύπτει ότι η υφιστάμενη δομή συμφερόντων, η οποία βασίζεται σε μια λογική θεσμικής σύμπραξης (foundation logic), προϋποθέτει την υιοθέτηση ενός γραφειοκρατικά οργανωμένου δικτύου, με θεσμοθετημένους μηχανισμούς συντονισμού — οι οποίοι σήμερα απουσιάζουν. Στην εισήγηση υποστηρίζεται ότι η θεσμοθέτηση του αναδυόμενου ηγετικού ρόλου του Πανεπιστημίου της Πάντοβας μέσω ενός κατάλληλου μοντέλου διακυβέρνησης θα μπορούσε να μετασχηματίσει το μουσειακό δίκτυο της Πάντοβας σε ένα αναπαραγωγίμο πρότυπο αστικής εταιρικής συνεργασίας για τη βιωσιμότητα, με επικεφαλής τα πανεπιστημιακά μουσεία. Ένα

τέτοιο μοντέλο θα συνέβαλλε άμεσα στην επίτευξη του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση), του Στόχου 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) και του Στόχου 16 (Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί). Επιπλέον, η διεύρυνση αυτού του συντονιστικού ρόλου σε ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή της Πάντοβας μπορεί να θεωρηθεί ως το φυσικό επόμενο βήμα.

ΜΑΡΙΑ ΝΕΚΑΤΡΙΑ (BOURGOU) ΜΠΟΥΡΓΚΟΥ¹, ΠΟΠΗ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ¹ & ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ²

¹Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Μουσειακών Σπουδών του ΕΚΠΑ, Αθήνα, Ελλάδα

²Τμήμα Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος του Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα, Ελλάδα

nekbourgou@gmail.com

Τεκμηρίωση αρχειακού υλικού για τη βιωσιμότητα των συλλογών και τη διατήρηση της ιστορίας των πανεπιστημιακών μουσείων. Η περίπτωση του Μουσείου Ορυκτολογίας και Πετρολογίας του Ε.Κ.Π.Α.

Τα πανεπιστημιακά μουσεία, ανταποκρινόμενα τόσο σε διαχρονικές ανάγκες έρευνας και εκπαίδευσης, όσο και σε καίρια αιτήματα για εξωστρέφεια, συνεργασία και εκλαϊκευση της ακαδημαϊκής γνώσης, οφείλουν να διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στις Στρατηγικές Αειφορίας των Πανεπιστημίων. Μέσω αποφασιστικών πρωτοβουλιών, τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να θέσουν καινοτόμες βάσεις που επιδρούν στις στρατηγικές αυτές, μέσα από συνέργειες μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Στην παρούσα εισήγηση αναλύεται η μεθοδολογία για την καταγραφή και τεκμηρίωση χαρτώου αρχειακού υλικού της συλλογής του Μουσείου Ορυκτολογίας και Πετρολογίας του Ε.Κ.Π.Α., στο πλαίσιο της προστασίας της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (ΣΒΑ 11, 12). Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για χειρόγραφες επιστολές στην ελληνική, γερμανική, γαλλική και ιταλική γλώσσα, που αφορούν σε προσθήκες αντικειμένων στις συλλογές και των οποίων η τεκμηρίωση βασίστηκε σε εγχώρια και διεθνή πρότυπα (ICOM, ICCROM, EKT). Η μέριμνα για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς διασφαλίζει τη βιωσιμότητα των ίδιων των συλλογών, καθώς και την προσαρμοστικότητα και την ανθεκτικότητά του Μουσείου σε παροντικές και μελλοντικές προκλήσεις. Η τεκμηρίωση του αρχείου πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο συνεργασίας του Μουσείου με το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Μουσειακές Σπουδές» με την ανάπτυξη ερευνητικών σχέσεων εντός του Πανεπιστημίου. Το πρόγραμμα συνδέεται με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς αναδεικνύει: α) την ανάγκη φροντίδας για τη συντήρηση των εγγράφων ως απαραίτητη ενέργεια για τη διαφύλαξη των τεκμηρίων, β) τη σημασία των μεταδεδομένων της αρχειακής συλλογής, που εμπλουτίζουν το γνωστικό απόθεμα για τα ορυκτά των συλλογών και γ) τη δυνατότητα πολυεπίπεδης εμπλοκής του κοινού στην αποκτηθείσα από το αρχείο γνώση, στο πλαίσιο της ποιοτικής εκπαίδευσης (ΣΒΑ 4) και της γεφύρωσης του πανεπιστημίου με την κοινωνία.

LUIGI CAPPELLI

Πανεπιστήμιο της Νάπολης Federico II, Ιταλία

luigi.cappelli@unina.it

Πανεπιστημιακά Μουσεία και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Στρατηγικές Αποκατάστασης και Προσβασιμότητας για τα Επιστημονικά Μουσεία του Πανεπιστημίου Federico II

Στο σύγχρονο πλαίσιο, τα πανεπιστημιακά μουσεία αναδεικνύονται ολοένα και περισσότερο σε στρατηγικούς φορείς βιώσιμης ανάπτυξης, ικανούς να συνδυάζουν τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την καινοτομία και την κοινωνική ευθύνη. Η ανακοίνωση αυτή αναλύει το έργο αποκατάστασης, ανάδειξης και βελτίωσης της προσβασιμότητας του Κέντρου Μουσείων Φυσικών και Φυσικομαθηματικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Νάπολης Federico II, και το παρουσιάζει ως μια εμβληματική μελέτη περίπτωσης ενσωμάτωσης της ιστορικής κληρονομιάς με νέες μορφές προσβασιμότητας. Το έργο αντιμετωπίζει την πολυπλοκότητα ενός αρχιτεκτονικού παλίμψηστου κατά στρώματα, όπου οι διαδοχικοί ιστορικοί μετασχηματισμοί έχουν δημιουργήσει ζητήματα στην πρόσβαση και την κυκλοφορία των επισκεπτών. Στο πλαίσιο αυτό, η προσβασιμότητα επαναπροσδιορίζεται τόσο ως ηθική όσο και ως λειτουργική αρχή, ικανή να καθοδηγήσει τις σχεδιαστικές επιλογές και να αναδιαμορφώσει τη σχέση μεταξύ του κτηρίου, των συλλογών του και του κοινού. Η στρατηγική που υιοθετήθηκε συνδυάζει αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις, τεχνολογικές εφαρμογές και μουσειογραφικές λύσεις, διαμορφώνοντας μια νέα υποδομή γνώσης. Μέσω αυτής της προσέγγισης, το πανεπιστημιακό μουσείο αναδεικνύεται σε μηχανισμό κοινωνικής βιωσιμότητας, που προάγει την συμπερίληψη και την ισότιμη πρόσβαση στον πολιτισμό, καθώς και σε φορέα πολιτισμικής βιωσιμότητας, ικανό να διαφυλάσσει και να επανερμηνεύει κριτικά την ιστορική μνήμη. Η ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών και η δημιουργία νέων χώρων εκπαίδευσης ενισχύουν την εκπαιδευτική διάσταση του μουσείου, προάγοντας συμμετοχικές και διεπιστημονικές μορφές μάθησης. Τέλος, η περίπτωση των μουσείων του Πανεπιστημίου Federico II αναδεικνύει τον ρόλο των πανεπιστημιακών μουσείων, τα οποία ως ανοικτές πολιτιστικές υποδομές μπορούν να ενεργοποιούν σχέσεις μεταξύ του πανεπιστημίου, της πόλης και της ευρύτερης κοινότητας. Το έργο αποκατάστασης, με αυτόν τον τρόπο αποκτά τον χαρακτήρα μιας μετασχηματιστικής πρακτικής, που συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης και επαναπροσδιορίζει το μουσείο ως έναν συμπεριληπτικό και συμμετοχικό χώρο στην υπηρεσία της σύγχρονης κοινωνίας.

HERVÉ CAPS

Τμήμα Φυσικής, Πανεπιστήμιο Λιέγης, Βέλγιο

herve.caps@uliege.be

Από τη Δυναμική των Ρευστών στον αστικό σχεδιασμό: όταν οι δράσεις εξωστρέφειας των μουσείων μετατρέπονται σε εργαλείο ευαισθητοποίησης

Τον Ιούλιο του 2021, η περιοχή της Λιέγης επλήγη από καταστροφικές πλημμύρες, οι οποίες προκάλεσαν τον θάνατο 39 ανθρώπων. Η καταστροφή αυτή θα μπορούσε να είχε αποτραπεί μέσω αποτελεσματικότερης διαχείρισης των ποταμών, καλύτερης κατανόησης των επιπτώσεων της αστικοποίησης και, κυρίως, των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στους ποταμούς. Παρότι στο πανεπιστήμιο διεξάγεται έρευνα για την προσομοίωση και την πρόληψη πλημμυρικών φαινομένων, ενώ παράλληλα οι τοπικοί φορείς υλοποιούν δράσεις παρακολούθησης και διαχείρισης, η συλλογική συνείδηση δεν έχει ακόμη αντιληφθεί πλήρως την έκταση των προκλήσεων που θέτει η κλιματική αλλαγή. Τι μπορεί να κάνει, λοιπόν, ένα «απλό» πανεπιστημιακό μουσείο επιστημών; Στο Σπίτι της Επιστήμης (House of Science) του Πανεπιστημίου της Λιέγης, η φιλοσοφία μας βασίζεται στη δημιουργία εκπαιδευτικών εργαλείων που επιτρέπουν στο κοινό να αποκτήσει δεξιότητες, αποφεύγοντας τη μονοδιάστατη μετάδοση γνώσεων. Επιδιώκουμε να εκκινούμε από τις βιωματικές εμπειρίες των επισκεπτών, σχεδιάζοντας εργαλεία που ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους χωρίς να τους κάνουν να αισθάνονται ανεπαρκείς ή αδαείς. Στη συγκεκριμένη περίπτωση των πλημμυρών, η αφετηρία μας ήταν ένα απλό σκάμμα άμμου (sandbox). Σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και ερευνητικά εργαστήρια, σχεδιάσαμε ένα διαδραστικό εκπαιδευτικό εργαλείο και αναπτύξαμε μια δράση ευαισθητοποίησης. Το σκάμμα άμμου επαυξημένης πραγματικότητας (augmented reality sandbox) επιτρέπει στους χρήστες να διαμορφώνουν το τοπογραφικό ανάγλυφο μιας πόλης και στη συνέχεια να προσομοιώνουν τη ροή των υδάτων (βροχόπτωση, ποτάμια κ.ά.). Τοποθετώντας κατοικίες και άλλα κτίρια ή μεταβάλλοντας τον κύκλο των βροχοπτώσεων, οι χρήστες μπορούν να εξερευνήσουν τον αντίκτυπο που έχουν τόσο οι ανθρώπινες παρεμβάσεις όσο και οι αιφνίδιες κλιματικές μεταβολές στη βιωσιμότητα της συγκεκριμένης περιοχής. Συνολικά έχουν κατασκευαστεί δεκατρείς τέτοιες εγκαταστάσεις, οι οποίες διατίθενται πλέον σε δήμους, με στόχο την ενεργή συμμετοχή αιρετών εκπροσώπων και στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, στο μουσείο υπάρχει ένα sandbox ανοικτό στο κοινό, το οποίο προσφέρει εκπαιδευτικές προκλήσεις, όπως η δραστηριότητα «Προστάτευσε την πόλη σου». Μουσειοπαιδαγωγοί καθοδηγούν τους επισκέπτες σε αυτές τις δραστηριότητες. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου ένα εργαλείο μουσειακής διαμεσολάβησης- το οποίο είχε αρχικά αναπτυχθεί για χρήση στο μουσείο και βασιζόταν σε επιστημονική έρευνα- μετατράπηκε σε μια πρακτική πρωτοβουλία προς όφελος της κοινωνίας. Το εργαλείο εξελίχθηκε σε μια δράση εξωστρέφειας με στόχο την ευαισθητοποίηση όχι μόνο του γενικού πληθυσμού αλλά και των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής καθώς και των ειδικών του αστικού σχεδιασμού. Η εκπαιδευτική αυτή πρωτοβουλία συμβάλλει στην προαγωγή της αγωγής του πολίτη και στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης, αναδεικνύοντας τον αντίκτυπο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον.

PEDRO CASALEIRO

Αστεροσκοπείο του Πανεπιστημίου της Κοϊμπρα, Πορτογαλία

pcasaleiro@uc.pt

Κλιματική Αλλαγή, Συλλογές και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Πολιτικές και Προκλήσεις για τη Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Αστεροσκοπείο της Κοϊμπρα

Η ανακοίνωση αυτή εξετάζει τις προκλήσεις που συνεπάγεται η διαχείριση ενός ιδρύματος με κύριο προσανατολισμό την επιστημονική έρευνα, το οποίο παράλληλα έχει την ευθύνη της επιμέλειας μιας σημαντικής επιστημονικής συλλογής και της διαχείρισης μιας εκτεταμένης φυσικής περιοχής, αποτελούμενης από αρκετά εκτάρια δασικής βλάστησης (<https://www.uc.pt/ogauc/>). Η μελέτη εστιάζει στις περιβαλλοντικές πιέσεις που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή, όπως αυτές αποτυπώνονται στις πολιτικές διαχείρισης των συλλογών και στις εκπαιδευτικές πολιτικές, αλλά κυρίως στο φυσικό περιβάλλον που περιβάλλει το Αστεροσκοπείο, όπου οι επιπτώσεις των περιβαλλοντικών μεταβολών είναι περισσότερο άμεσες και εμφανείς. Η ανάλυση αναδεικνύει τον ρόλο του διαχειριστή των περιουσιακών στοιχείων (asset manager) στο ευρύτερο πλαίσιο των πολιτικών του πανεπιστημίου, καθώς και την ανάγκη για ευέλικτες, βραχυπρόθεσμες παρεμβάσεις με στόχο την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής. Οι προκλήσεις αυτές απαιτούν μια αντιμετώπιση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «διαχείριση με βάση τις εκάστοτε συνθήκες» (navigating by sight), καθώς η διαρκώς εξελισσόμενη φύση των περιβαλλοντικών πιέσεων και οι περιορισμοί στους διαθέσιμους πόρους συχνά δεν επιτρέπουν τη διαμόρφωση πλήρως συγκροτημένων, μακροπρόθεσμων στρατηγικών. Οι προκλήσεις αυτές εκδηλώνονται σε πολλαπλά επίπεδα: στον συντονισμό με το πανεπιστήμιο, το οποίο περιλαμβάνει ένα Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO (αν και το ίδιο το Αστεροσκοπείο βρίσκεται εκτός της προστατευόμενης ζώνης)· στη στρατηγική διαχείριση, η οποία επιδιώκει να εξισορροπήσει τις απαιτήσεις της επιστημονικής έρευνας με την ανάδειξη της ιστορικής κληρονομιάς, δίνοντας παράλληλα προτεραιότητα στην επιστημονική δραστηριότητα· και, τέλος, στην καθημερινή λειτουργία, η οποία προϋποθέτει συνεχή διάλογο με όλους τους βασικούς εμπλεκόμενους φορείς, όπως ερευνητές, μουσειολόγους, εκπαιδευτικούς, την τοπική κοινότητα και το ευρύτερο κοινό. Η περίπτωση του Γεωφυσικού και Αστρονομικού Αστεροσκοπείου του Πανεπιστημίου της Κοϊμπρα, του οποίου η επιστημονική συλλογή εκτείνεται σε χρονικό βάθος άνω των δυόμισι αιώνων και τα κτήριά του βρίσκονται μέσα σε ένα φυσικό τοπίο, αποτελεί ένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικό παράδειγμα των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν παρόμοιοι οργανισμοί. Τέτοιες δυσκολίες είναι η εξισορρόπηση της διατήρησης της συλλογής με παράλληλη δημόσια συμμετοχή, η ανάπτυξη σχέσεων με την τοπική κοινωνία και η υπεύθυνη διαχείριση ενός δασικού οικοσυστήματος. Παράλληλα, η ίδια η ερευνητική δραστηριότητα του Αστεροσκοπείου στους τομείς της αστρονομίας και της γεωφυσικής, ιδίως όσον αφορά τη μελέτη του Ήλιου και του ηλιακού συστήματος, σε συνδυασμό με τη συλλογή μετεωρολογικών, μαγνητικών και σεισμολογικών δεδομένων, προσφέρει ένα ιδανικό πλαίσιο για την προσέγγιση ζητημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και για την ανάπτυξη

προγραμμάτων που ερμηνεύουν τις περιβαλλοντικές αλλαγές που παρατηρούνται άμεσα στον ίδιο τον χώρο.

NAYOUNG HWANG

Μουσείο Πανεπιστημίου Hanyang, Σεούλ, Κορέα

hymuseum@hanyang.ac.kr

Το περίπτερο ως ζωντανό εργαστήριο: Βιώσιμα υλικά, ευημερία και διεπιστημονική πρακτική στο πλαίσιο ενός πανεπιστημιακού μουσείου

Η ανακοίνωση εξετάζει το πρόγραμμα Pavilion of Contemplation (Περίπτερο Στοχασμού), το οποίο σχεδιάστηκε από το Μουσείο του Πανεπιστημίου Hanyang, ως μελέτη περίπτωσης για τον τρόπο με τον οποίο τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να ενσωματώσουν τη βιωσιμότητα και την ευημερία μέσω του χωρικού σχεδιασμού, του πειραματισμού με υλικά και της διεπιστημονικής συνεργασίας. Η ιδέα για το έργο προέκυψε από την θεματική της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2023, «Μουσεία, Βιωσιμότητα και Ευημερία», και υλοποιήθηκε μέσα από συνεργασίες μεταξύ των τομέων της αρχιτεκτονικής, του χορού και των τεχνών στο πλαίσιο του πανεπιστημίου. Η παρουσίαση εστιάζει στο περίπτερο, δηλαδή σε μια προσωρινή κατασκευή από σταυρωτή επικολλητή ξυλεία (Cross-Laminated Timber – CLT), ένα υλικό με χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα, που επιτρέπει την αρθρωτή συναρμολόγηση, αποσυναρμολόγηση και επαναχρησιμοποίηση. Στο έργο εφαρμόζονται στρατηγικές βιώσιμου σχεδιασμού, όπως η επαναχρησιμοποίηση των ξύλινων πάνελ που προέκυψαν κατά την κατασκευή, εντάσσοντας την κυκλική διαχείριση των υλικών στο εκθεσιακό περιβάλλον. Υπό αυτή την έννοια, το περίπτερο λειτούργησε όχι μόνο ως εκθεσιακή κατασκευή, αλλά και ως πρότυπο εφαρμογής βιώσιμης αρχιτεκτονικής πρακτικής. Πέρα από τις υλικές και αρχιτεκτονικές του διαστάσεις, το περίπτερο λειτούργησε ως ένα αισθητηριακό και συμμετοχικό περιβάλλον, το οποίο ενθάρρυνε τις βιωματικές εμπειρίες των επισκεπτών. Η διαμόρφωση ενιαίων ανοιχτών χώρων, τα συμμετοχικά προγράμματα και οι χώροι ανάπαυσης προσκάλεσαν το κοινό να αλληλεπιδράσει ενεργά με τον χώρο, αναδεικνύοντας το μουσείο σε τόπο συναισθηματικής και κοινωνικής ευημερίας. Ο διευρυμένος αυτός ρόλος αντικατοπτρίζει τη μετακίνηση από τη μετάδοση γνώσης προς τη βιωματική και συναισθηματική εμπλοκή των επισκεπτών στα πανεπιστημιακά μουσεία. Η ανακοίνωση υποστηρίζει ότι τέτοιου είδους χωρικές παρεμβάσεις επιτρέπουν στα πανεπιστημιακά μουσεία να λειτουργούν ως υποδομές που συνδέουν την ακαδημαϊκή έρευνα, τη συμμετοχή του κοινού και τις πρακτικές βιωσιμότητας. Εντάσσοντας το περίπτερο στο ευρύτερο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals – SDGs), και ειδικότερα του ΣΒΑ 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) και του ΣΒΑ 3 (Καλή Υγεία και Ευημερία), η εισήγηση αναδεικνύει τις δυνατότητες των πανεπιστημιακών μουσείων να λειτουργούν ως πειραματικοί χώροι για την ανάπτυξη βιώσιμων και κοινωνικά ευαίσθητων πρακτικών.

REET MÄGI

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Βοτανικός Κήπος, Πανεπιστήμιο του Τάρτου, Εσθονία
reet.magi@ut.ee

Οργάνωση εκθέσεων με περιβαλλοντικό αντίκτυπο: Εμπειρίες από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Τάρτου

Η ανακοίνωση παρουσιάζει τις εμπειρίες του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Τάρτου σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εκθέσεις μπορούν να συμβάλουν στην ευαισθητοποίηση του κοινού για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Σύμφωνα με την Έρευνα Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης που πραγματοποιήθηκε στην Εσθονία η περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά των πολιτών φαίνεται να συνδέεται με την αντίληψη ότι η περιβαλλοντική προστασία δεν είναι κάτι που τους επιβάλλεται, αλλά μια προσωπική και ουσιαστική επιλογή (Υπουργείο Κλίματος, 2024). Τα μουσεία έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν τη σύνδεση των ανθρώπων με τα περιβαλλοντικά ζητήματα μέσω των εκθέσεων, προσφέροντας ουσιαστικές επισκέψεις, δημιουργώντας χώρους εκπαίδευσης και ενθαρρύνοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ των επισκεπτών. Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται τρία διακριτά εκθεσιακά έργα που υλοποιήθηκαν την περίοδο 2025–2026: (1) μια έκθεση για την κλιματική αλλαγή και τις κοινωνικές και ατομικές επιλογές που σχετίζονται με αυτή· (2) μια έκθεση για τη σημασία των υγροτόπων, και ειδικότερα των εσθονικών τυρφώνων (βάλτων με παραγωγή τύρφης), ως πολύτιμων οικοτόπων για πολλά είδη, καθώς και για τον ρόλο τους ως φυσικών δεξαμενών αποθήκευσης άνθρακα· και (3) μια εικαστική έκθεση αφιερωμένη στη σημασία των τυρφώνων. Από την αποτίμηση των εμπειριών προέκυψαν τα ακόλουθα: η σημασία της διεθνούς συνεργασίας για τη μεταφορά γνώσης μεταξύ πανεπιστημίων και μουσείων, η οποία στην προκειμένη περίπτωση περιλάμβανε τη συνεργασία με το Climate House του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Όσλο, καθώς και τη συνεργασία μεταξύ του Πανεπιστημίου του Τάρτου και του Πανεπιστημίου του Ταλίν· η ενσωμάτωση της διεπιστημονικής επιστημονικής εξειδίκευσης, όπου η εκπαιδευτική ψυχολογία και η επιστημονική επικοινωνία μπορούν να εφαρμοστούν στο παραδοσιακό περιεχόμενο μιας έκθεσης μουσείου φυσικής ιστορίας· η ένταξη πολιτισμικών προσεγγίσεων παράλληλα με την παρουσίαση δεδομένων των φυσικών επιστημών· και η υιοθέτηση προσεγγίσεων από τις κοινωνικές επιστήμες στη μουσειακή εκπαίδευση. Η ανακοίνωση αναφέρεται επίσης στις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα μουσεία, όπως η ανάγκη για συνεχή βελτίωση των καινοτόμων και πειραματικών εκθεσιακών λύσεων, καθώς και η ανάγκη για συνεχή υποστήριξη από την ομάδα σχεδιασμού και υλοποίησης της έκθεσης καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της.

CARMEN BACHILLER MARTÍN¹, BEATRIZ DOMÉNECH GARCÍA², JUAN MAURICIO PIÑEROS PULIDO³ & EDMOND CASTELL GINOVART³

¹ Πολυτεχνικό Πανεπιστήμιο της Βαλένθια, Ισπανία

² Πανεπιστημιακό Ερευνητικό Ινστιτούτο Αποκατάστασης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Πολυτεχνείο της Βαλένθια, Ισπανία

³ Εθνικό Πανεπιστήμιο της Κολομβίας, Κολομβία

mabacmar@com.upv.es

Διατήρηση της τεχνολογικής μνήμης: συνεργασία Βορρά–Νότου για την οπτικοακουστική κληρονομιά μεταξύ Ισπανίας και Κολομβίας

Η τεχνολογική κληρονομιά στο παρελθόν έχει παραγκωνιστεί στις διεθνείς πολιτικές διατήρησης, σε σύγκριση με τις καλές τέχνες ή την αρχαιολογία. Σήμερα, η διατήρησή της αποτελεί ζήτημα ύψιστης προτεραιότητας, προκειμένου να αποτραπεί η μη αναστρέψιμη απώλεια της βιομηχανικής μας μνήμης. Στον Παγκόσμιο Νότο, η πρόκληση αυτή επιτείνεται από διαρθρωτικούς περιορισμούς, γεγονός που καθιστά τη διεθνή συνεργασία απαραίτητη για τη βιώσιμη ανάπτυξη στον τομέα των μουσείων. Η ανακοίνωση αυτή παρουσιάζει μια συνεργατική μελέτη περίπτωσης μεταξύ του Art and Heritage Fund και του Μουσείου Τηλεπικοινωνιών του Πολυτεχνικού Πανεπιστημίου της Βαλένθια (Ισπανία), καθώς και του Εθνικού Πανεπιστημίου της Κολομβίας. Η συνεργασία εστιάζει στην ανάπτυξη κοινών δράσεων για τη διατήρηση της οπτικοακουστικής και τηλεπικοινωνιακής τεχνολογικής κληρονομιάς στην Κολομβία, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ της θεσμικής ευρωπαϊκής εμπειρίας και του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος της Λατινικής Αμερικής. Κεντρικό στοιχείο αυτής της συνεργασίας είναι η εκπαιδευτική πρωτοβουλία «LAS MÁQUINAS CUENTAN» (Οι Μηχανές Αφηγούνται την Ιστορία). Το πρόγραμμα λειτουργεί ως πλατφόρμα ευαισθητοποίησης σχετικά με την πολιτιστική και ιστορική αξία της βιομηχανικής και τεχνολογικής κληρονομιάς στον τομέα του οπτικοακουστικού τομέα. Μέσω της ανταλλαγής μεθοδολογιών τεκμηρίωσης, αποκατάστασης και ψηφιακής επιμέλειας, το έργο ενισχύει τις δυνατότητες των πανεπιστημιακών μουσείων να λειτουργούν ως φορείς προώθησης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) των Ηνωμένων Εθνών. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η συνεργασία Βορρά–Νότου δεν συμβάλλει μόνο στη διαφύλαξη των υλικών τεκμηρίων, αλλά και στην ενίσχυση της τεχνολογικής αυτονομίας και της ιστορικής ταυτότητας. Η εμπειρία αυτή προσφέρει ένα πρότυπο για τα πανεπιστημιακά μουσεία που επιδιώκουν να εφαρμόσουν βιώσιμες στρατηγικές διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της διηπειρωτικής ανταλλαγής γνώσης.

ALYSSA BECKER-BURNS

Μουσεία του Πανεπιστημίου της Αλμπέρτα, Καναδάς

becker1@ualberta.ca

Η αλλαγή ως σταθερά – Βιώσιμη Διαχείριση Κινδύνων Συλλογών στα Μουσεία του Πανεπιστημίου της Αλμπέρτα

Η εκδήλωση Christmas in July που διοργάνωσαν τα Μουσεία του Πανεπιστημίου της Αλμπέρτα το 2012 – κατά την οποία διανεμήθηκαν σε όλες τις τότε 29 συλλογές τους φωτεινά κόκκινα κιβώτια ετοιμότητας για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, πλήρως εξοπλισμένα με εργαλεία και υλικά αντιμετώπισης καταστροφών που αφορούν τις συλλογές – αποτέλεσε σημαντικό ορόσημο για τη διαχείριση κινδύνων των συλλογών του Πανεπιστημίου. Στα δεκατέσσερα χρόνια που ακολούθησαν, η ανάγκη για ετοιμότητα έναντι καταστάσεων έκτακτης ανάγκης που απειλούν τις συλλογές έχει ενταθεί ακόμη περισσότερο. Οι περιορισμένοι πόροι, λόγω συρρίκνωσης των προϋπολογισμών, η γήρανση των κτηριακών υποδομών και η κλιματική αλλαγή, μπορούν να επηρεάσουν σοβαρά την αξία των συλλογών, την εμπιστοσύνη του κοινού, καθώς και την ευημερία και την ισότητα τόσο στο εσωτερικό του οργανισμού όσο και στην ευρύτερη κοινωνία. Μέσα σε ένα περιβάλλον περιορισμών και διαρκών μεταβολών, η ικανότητα ιεράρχησης προτεραιοτήτων και προσαρμογής είναι σημαντική για τη διατήρηση της υγείας του προσωπικού καθώς και του κοινού. Η ανακοίνωση παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο η διαχείριση κινδύνων των συλλογών στο Πανεπιστήμιο της Αλμπέρτα εξελίσσεται μέσω μιας επαναληπτικής διαδικασίας συνεχούς βελτίωσης, η οποία διαμορφώνεται τόσο από την εμπειρία του παρελθόντος όσο και από τις προβλέψεις για το μέλλον. Δείχνει, επίσης, πώς η ανταπόκριση σε ανεπιθύμητα γεγονότα μπορεί να αξιοποιηθεί ως ευκαιρία για την ενίσχυση των σχέσεων και τη διεύρυνση της κοινότητας.

CHIA-HSIN CHEN

Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung, Ταϊβάν (Δημοκρατία της Κίνας)

chiahsin@mail.ncku.edu.tw

Μεταφράζοντας την άρρητη γνώση για τη συμμετοχή του κοινού: Η επιμέλεια ως ενσώματη πρακτική στην έκθεση Ταϊβάν–Ιαπωνίας «Kata: Ενότητα Νου και Σώματος»

Τα πανεπιστημιακά μουσεία καλούνται ολοένα και περισσότερο να μεταφράσουν την ακαδημαϊκή γνώση σε μορφές που ενισχύουν τη δημόσια συμμετοχή και προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ωστόσο, ιδιαίτερα αφηρημένες φιλοσοφικές έννοιες και μορφές άρρητης γνώσης (tacit knowledge) είναι δύσκολο να επικοινωνηθούν μέσω εκθέσεων που βασίζονται κυρίως σε εκτενή πληροφοριακά κείμενα. Η ανακοίνωση αυτή εξετάζει ένα επιμελητικό πρότυπο που σχεδιάστηκε για τη συνεργατική έκθεση Ταϊβάν–Ιαπωνίας του 2025, «Kata: Ενότητα Νου και Σώματος», η οποία διοργανώθηκε από το Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung και

το Πανεπιστήμιο της Tsukuba. Αντιμετωπίζοντας την επιμέλεια ως ερευνητική μέθοδο, το εγχείρημα βασίστηκε στις αντιλήψεις της Ανατολικής Ασίας για την ενότητα νου και σώματος και στην ενσώματη πρακτική του kata. Η έκθεση συνδύασε διεπιστημονική έρευνα, συμμετοχική ερμηνεία και επανασχεδιασμό με γνώμονα το κοινό. Αναδεικνύει τρεις βασικές στρατηγικές: (1) τη μετάφραση φιλοσοφικών εννοιών και άρρητης γνώσης σε ενσώματες, διαδραστικές εμπειρίες μέσω συνεργασίας μεταξύ των βιοεπιστημών, των επιστημών του αθλητισμού και της φιλοσοφίας· (2) την ενεργό συμμετοχή φοιτητικών συλλόγων πολεμικών τεχνών και χορού ως συνδημιουργών και πολιτισμικών διαμεσολαβητών, διευρύνοντας τον εκπαιδευτικό ρόλο του μουσείου μέσω της συμμετοχής των νέων· και (3) τη διαμόρφωση ενός διαλογικού πλαισίου συνεργασίας μεταξύ Ταϊβάν και Ιαπωνίας, το οποίο αντιπαραβάλλει διαφορετικές σωματικές πρακτικές, ενθαρρύνοντας τον διαπολιτισμικό προβληματισμό. Η ανάλυση των εκθεσιακών μορφών και των σχολίων των επισκεπτών ανέδειξε τρία βασικά ευρήματα: η καθημερινή σωματική εμπειρία μειώνει τα εμπόδια στην κατανόηση σύνθετων εννοιών· η υπερβολική εξάρτηση από το κείμενο περιορίζει την προσβασιμότητα· και οι ενσώματες πρακτικές δημιουργούν περισσότερο συμπεριληπτικές ευκαιρίες μάθησης. Η περίπτωση δείχνει πως μπορούν τα πανεπιστημιακά μουσεία να συμβάλουν στην επίτευξη του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση), του Στόχου 3 (Καλή Υγεία και Ευεξία) και του Στόχου 17 (Συνεργασίες για την Επίτευξη των Στόχων). Παράλληλα, προσφέρει ένα εφαρμόσιμο πλαίσιο για τη μετατροπή της πολιτιστικά ενσωματωμένης άρρητης γνώσης σε δημόσια μάθηση και διάλογο.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΡΙΝΗΣ (DRINIS)

Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ελλάδα

idrinis1970@gmail.com

Λαογραφικό Μουσείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Πώς μπορεί να συμβάλει στη βιωσιμότητα της «φτωχότερης περιφέρειας της Ευρώπης».

Η Ήπειρος σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία είναι μια από τις φτωχότερες περιφέρειες όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ περιλαμβάνονται τόσο η άρση των ανισοτήτων όσο και η βιωσιμότητα των πόλεων και των κοινοτήτων. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί και στην Ελλάδα ο δημόσιος προβληματισμός σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο και τον προσανατολισμό των αναπτυξιακών πολιτικών, τη βιωσιμότητά τους και κυρίως τη συμβατότητά τους με το δικαίωμα των τοπικών κοινωνιών να διαφυλάξουν ή/και να επανοικειοποιηθούν την πολιτιστική και φυσική τους κληρονομιά (γνώσεις και πρακτικές, εδαφικούς πόρους και παραγωγικές ταυτότητες, τοπίο, κτλ.). Η ανακοίνωση θα επιχειρήσει να διερευνήσει τις δυνατότητες που μπορεί να αξιοποιήσει ένα πανεπιστημιακό λαογραφικό μουσείο, και συγκεκριμένα το Λαογραφικό Μουσείο της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, προκειμένου να συμμετάσχει ενεργά στον σχεδιασμό και την εφαρμογή δημοκρατικών και συμμετοχικών πολιτικών, σε ό,τι αφορά την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, υλικής και άυλης,

ιδιαίτερα των ποικίλων συστημάτων «τοπικής γνώσης» (π.χ. στο πεδίο των αγροδιατροφικών πρακτικών), στο πλαίσιο εναλλακτικών στρατηγικών για τη βιωσιμότητα των παραμεθόριων και ορεινών κοινοτήτων της Ηπείρου.

MARIA SHEHADE¹ & ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΤΖΕΡΕΜΕΣ¹

¹*Museum Lab of the CYENS Κέντρο Αριστείας, Κύπρος*

m.shehade@cyens.org.cy

Τα μουσεία ως κοινωνικά εργαστήρια: Γεφυρώνοντας την έρευνα και την πρακτική για την ενίσχυση της κλιματικής ανθεκτικότητας

Η κλιματική αλλαγή συνιστά μια ολοένα εντεινόμενη και συστημική απειλή για τα μουσεία, επηρεάζοντας τις συλλογές, τις υποδομές και τις θεσμικές τους πρακτικές. Η αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών είναι αναγκαία όχι μόνο για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και για να μπορούν τα μουσεία να εκπληρώνουν τον κοινωνικό τους ρόλο ως φορείς εκπαίδευσης και ως συντελεστές της βιώσιμης ανάπτυξης. Ωστόσο, η ενσωμάτωση στρατηγικών που ανταποκρίνονται στην κλιματική αλλαγή στις λειτουργίες των μουσείων εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ιδιαίτερα για τα μικρά και μεσαίου μεγέθους μουσεία που διαθέτουν περιορισμένους πόρους και εξειδικευμένη τεχνογνωσία. Παράλληλα, η ουσιαστική ενημέρωση και εκπαίδευση του κοινού σχετικά με την κλιματική αλλαγή προϋποθέτει την προηγούμενη θεσμική προετοιμασία των ίδιων των μουσείων. Τα μουσεία οφείλουν αρχικά να αξιολογήσουν και να αντιμετωπίσουν τα δικά τους τρωτά σημεία απέναντι στην κλιματική αλλαγή, ώστε να μπορούν να λειτουργήσουν ως αξιόπιστοι φορείς προώθησης της βιωσιμότητας. Στο πλαίσιο αυτό, η συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα αποτελεί έναν καθοριστικό μηχανισμό διασύνδεσης της έρευνας με την πρακτική εφαρμογή, ενώ παράλληλα τα πανεπιστημιακά μουσεία διαθέτουν ένα ιδιαίτερο συγκριτικό πλεονέκτημα, καθώς μπορούν να συνδέσουν την επιστημονική έρευνα με την πρακτική εφαρμογή της. Η ανακοίνωση παρουσιάζει το ClimAid, ένα διεπιστημονικό ερευνητικό έργο στην Κύπρο, το οποίο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της συνέργειας. Το ClimAid αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός ολιστικού επιχειρησιακού πλαισίου και ενός εργαλείου υποστήριξης λήψης αποφάσεων, προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες συνθήκες της Κύπρου και της ευρύτερης περιοχής της Μεσογείου, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στα μουσεία να αξιολογούν την έκθεσή τους σε κινδύνους, που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και να εφαρμόζουν μέτρα περιορισμού των συνεπειών και προσαρμογής στις νέες συνθήκες. Κεντρικό στοιχείο του έργου αποτελεί η συμμετοχική προσέγγιση που βασίζεται στις αξίες της πολιτιστικής κληρονομιάς (values-based approach), με στόχο την ενσωμάτωση των απόψεων και των αξιών που αποδίδουν οι επαγγελματίες των μουσείων στην πολιτιστική κληρονομιά, σε συνδυασμό με την ακαδημαϊκή γνώση, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αξιολογήσεις κινδύνου είναι πολιτισμικά ευαίσθητες και λειτουργικά εφαρμόσιμες. Μέσω της συμμετοχής τεσσάρων μουσείων-πilotών στη συνδιαμόρφωση αυτού του πλαισίου που βασίζεται στις αξίες, το έργο μετατρέπει τα μουσεία σε «κοινωνικά εργαστήρια», όπου η ακαδημαϊκή έρευνα μετασχηματίζεται σε εφαρμόσιμη

γνώση. Παρουσιάζοντας το ClimAid ως πρότυπο συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκής κοινότητας και μουσείων, η ανακοίνωση αυτή υποστηρίζει ότι τα πανεπιστημιακά μουσεία βρίσκονται σε ιδιαίτερα πλεονεκτική θέση για την αναπαραγωγή αντίστοιχων διαδικασιών συνδιαμόρφωσης, καθώς ανήκουν οργανικά στο ευρύτερο πανεπιστημιακό οικοσύστημα. Ως εκ τούτου, μπορούν να λειτουργήσουν ως φυτώριο πρακτικών κλιματικής ανθεκτικότητας, οι οποίες ενισχύουν τα μουσεία ώστε να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στην κλιματική κρίση, να μετατρέψουν τα ερευνητικά αποτελέσματα σε εφαρμόσιμες στρατηγικές και να ενισχύσουν τη συμβολή τους στη βιώσιμη ανάπτυξη και την κλιματική ανθεκτικότητα.

JÉSSICA TARINE MOITINHO DE LIMA

Ομοσπονδιακό Πανεπιστήμιο του Pará, Βραζιλία

jessicatarine@ufpa.br

Διαγνωστική Αξιολόγηση για τη Βιωσιμότητα: Ένα Εργαλείο Διακυβέρνησης για τις Πανεπιστημιακές Συλλογές στον Βραζιλιάνικο Αμαζόνιο (Δίκτυο UFPA)

Τα πανεπιστημιακά μουσεία και οι πανεπιστημιακές συλλογές αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο ως στρατηγικοί φορείς για την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης. Ωστόσο, η συμβολή τους συχνά περιορίζεται από αδύναμες δομές διακυβέρνησης, άνιση κατανομή των πόρων και περιορισμένη θεσμική προβολή. Η ανακοίνωση αυτή εξετάζει τη διαγνωστική αξιολόγηση που αναπτύχθηκε από το Δίκτυο Συλλογών και Μουσείων του Ομοσπονδιακού Πανεπιστημίου του Pará (UFPA), στη Βραζιλιάνικη Αμαζονία, ως εργαλείο διακυβέρνησης για την ενίσχυση της βιωσιμότητας των πανεπιστημιακών συλλογών. Βασιζόμενη σε ένα δομημένο μεθοδολογικό πλαίσιο που συνδυάζει ερωτηματολόγια, ανάλυση τεκμηρίων και επιτόπια παρατήρηση, η παρουσίαση αξιολογεί βασικές διαστάσεις της διαχείρισης των συλλογών, όπως η διακυβέρνηση, η στελέχωση, οι συνθήκες αποθήκευσης, οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, η τεκμηρίωση, η προσβασιμότητα και οι δράσεις επικοινωνίας και εξωστρέφειας. Οι δείκτες και τα επίπεδα ωριμότητας που προκύπτουν καθιστούν δυνατή την αναγνώριση των τρωτών σημείων, τον καθορισμό προτεραιοτήτων και την υποστήριξη ενός σταδιακού σχεδιασμού δράσεων, ο οποίος διακρίνεται σε άμεσες, βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες παρεμβάσεις. Η παρουσίαση υποστηρίζει ότι η διαγνωστική αξιολόγηση δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται απλώς ως ένα τεχνικό εργαλείο ελέγχου των συλλογών, αλλά ως ένας στρατηγικός μηχανισμός για τη λήψη θεσμικών αποφάσεων, την προληπτική συντήρηση και τη διαφανή, με λογοδοσία, κατανομή των διαθέσιμων πόρων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις προκλήσεις από τις τροπικές κλιματικές συνθήκες και τους σύνθετους κινδύνους στο περιβάλλον του Αμαζονίου, αναδεικνύοντας την ανάγκη για ευέλικτες και προσαρμοσμένες στο τοπικό πλαίσιο προσεγγίσεις της βιωσιμότητας. Επί πλέον η περίπτωση του UFPA καταδεικνύει ότι η διαγνωστική αξιολόγηση μπορεί να ενσωματωθεί στη διδασκαλία, την έρευνα και την κοινωνική προσφορά, ενισχύοντας έτσι τον ρόλο της στην επαγγελματική κατάρτιση και στην οικοδόμηση θεσμικών ικανοτήτων. Αναδεικνύοντας τη δυνατότητα μεταφοράς και εφαρμογής ενός χαμηλού κόστους και κλιμακούμενου πλαισίου, η ανακοίνωση συμβάλλει στον σύγχρονο επιστημονικό διάλογο σχετικά με τη βιωσιμότητα, τη διακυβέρνηση και το μέλλον της διαχείρισης της πανεπιστημιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

DORA TSIPRA

Department of Geology and Geoenvironment, Faculty of Science, National & Kapodistrian University of Athens, Greece

ttsipra@geol.uoa.gr

Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία ως φορείς Αειφόρου Ανάπτυξης

Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία αποτελούν σημαντικούς χώρους άτυπης μάθησης, οι οποίοι γεφυρώνουν την ακαδημαϊκή γνώση με την κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, οι συλλογές των μουσείων Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας προσφέρουν ένα ιδιαίτερα ισχυρό εργαλείο κατανόησης της έννοιας του «βαθέος χρόνου» (deep time thinking), επιτρέποντας στο κοινό να προσεγγίσει τη μακροχρόνια ιστορία της Γης και τις μεγάλες περιβαλλοντικές μεταβολές που τη διαμόρφωσαν. Μέσα από αυτή τη χρονική προοπτική, οι συλλογές αυτές μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην κατανόηση σύγχρονων περιβαλλοντικών ζητημάτων και να λειτουργήσουν ως εργαλείο προσέγγισης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), ιδιαίτερα των ΣΒΑ 13 (Δράση για το Κλίμα), 15 (Ζωή στη Στεριά) και 12 (Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή). Η ανακοίνωση αυτή παρουσιάζει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε στο Μουσείο Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με τίτλο «Μαθαίνοντας για τις Μαζικές Εξαφανίσεις και τη Σύγχρονη Βιοποικιλότητα». Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τους ενθαρρύνει να διερευνήσουν γεγονότα μαζικών εξαφανίσεων μέσα από τη μελέτη απολιθωμάτων, συνδέοντάς τα με τις σύγχρονες προκλήσεις της κλιματικής κρίσης. Στόχος της δράσης δεν είναι μόνο η μετάδοση επιστημονικής γνώσης, αλλά και η ανάπτυξη κριτικής σκέψης, περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και αισθήματος ευθύνης για τις ανθρώπινες επιδράσεις στο περιβάλλον. Για την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής επίδρασης χρησιμοποιείται ερωτηματολόγιο πριν και μετά την επίσκεψη, με κλίμακα Likert (1–5), το οποίο εξετάζει την κατανόηση της ανθρωπογενούς κλιματικής αλλαγής, την αίσθηση περιβαλλοντικής ευθύνης και την ανάπτυξη συστημικής σκέψης σχετικά με το πώς αλληλεπιδρούν και αλληλοεξαρτώνται τα οικοσυστήματα. Παράλληλα, οι μαθητές ενθαρρύνονται να προτείνουν δράσεις βιωσιμότητας εμπνευσμένες από τα ιστορικά παραδείγματα εξαφανίσεων. Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων πριν και μετά την εκπαιδευτική επίσκεψη, τα οποία βρίσκονται ακόμη σε διαδικασία συλλογής και ανάλυσης. Η εισήγηση αναδεικνύει τον ρόλο των πανεπιστημιακών γεωλογικών συλλογών ως ενεργών χώρων μάθησης, που συνδέουν την κατανόηση του παρελθόντος με τη διαμόρφωση βιώσιμων στάσεων και πρακτικών για το μέλλον.

Κοινωνικο-τεχνική προσέγγιση στην υλοποίηση του Πράσινου Πανεπιστημίου: Ψηφιακή αρχειοθέτηση βασισμένη στο μοντέλο GLAM στην πρωτοβουλία UM Corner του Πανεπιστημίου Bhayangkara Jakarta Raya, Ινδονησία

Η ανακοίνωση αυτή προτείνει μια κοινωνικο-τεχνική ανάλυση της εφαρμογής της έννοιας του Πράσινου Πανεπιστημίου (Green Campus) μέσω ενός πλαισίου βασισμένου στο μοντέλο GLAM (Γκαλερί/Πινακοθήκες, Βιβλιοθήκες, Αρχεία και Μουσεία). Η περίπτωση που μελετάται είναι το UM Corner, μια πλατφόρμα τεκμηρίωσης, που αναπτύχθηκε μέσα από δεκαετή συνεργασία μεταξύ του University of Mindanao (Φιλιππίνες) και του Universitas Bhayangkara Jakarta Raya (Ινδονησία), στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Ενίσχυση της Φιλίας και της Γνώσης» (Fostering Friendship & Knowledge). Το UM Corner σχεδιάστηκε ως ένας υβριδικός χώρος διαμεσολάβησης της γνώσης, ο οποίος ενσωματώνει επικοινωνιακές, επιμελητικές, αρχειακές και πληροφοριακές λειτουργίες. Βασισμένη στις αρχές του μοντέλου GLAM, η πλατφόρμα διευκολύνει την τεκμηρίωση, την οργάνωση και τη διάχυση ετερογενών συλλογών, όπως αρχειακά τεκμήρια, αντικείμενα, οπτικοακουστικό υλικό και επιστημονικές δημοσιεύσεις, ενώ παράλληλα δημιουργεί μια διακρατική θεσμική μνήμη. Η ανάλυση καταδεικνύει ότι η αξία αυτών των αρχείων δεν περιορίζεται στην τεχνική τους διάσταση, αλλά και στις κοινωνικές, οργανωτικές και συμβολικές διαδικασίες που διαμορφώνουν τη χρήση και το νόημά τους. Από το 2016 έχει αναπτυχθεί μια οργανωμένη ψηφιακή υποδομή, η οποία ενσωματώνει συστήματα πρόσβασης μέσω γραμμωτού κώδικα (barcode) και διεπαφές προσανατολισμένες στον χρήστη, για την υποστήριξη κινητών, συμμετοχικών και αποτελεσματικών πρακτικών πρόσβασης. Από την οπτική της βιωσιμότητας, το UM Corner υιοθετεί ένα πρότυπο λειτουργίας χωρίς χρήση χαρτιού (paperless), βασισμένο σε τυποποιημένα ψηφιακά αποθετήρια, τα οποία διασφαλίζουν την προσβασιμότητα, τη μακροχρόνια διατήρηση και τη διάχυση της γνώσης. Η συγκεκριμένη διαμόρφωση αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η ψηφιακή αρχειοθέτηση, ως κοινωνικο-τεχνική κατασκευή, συμβάλλει στον ανασχηματισμό των πρακτικών τεκμηρίωσης και της διακυβέρνησης της γνώσης στο πανεπιστημιακό περιβάλλον. Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η ενσωμάτωση του μοντέλου GLAM και των ψηφιακών τεχνολογιών ενισχύει όχι μόνο την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης της πληροφορίας, αλλά και τη διαμόρφωση ενός βιώσιμου οικοσυστήματος γνώσης. Το συγκεκριμένο μοντέλο υποστηρίζει την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals – SDGs), και ειδικότερα του Στόχου 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση), του Στόχου 9 (Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές) και του Στόχου 12 (Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή), καθώς αναδεικνύει την ψηφιακή αρχειοθέτηση σε στρατηγικό μοχλό για τον μετασχηματισμό των πανεπιστημιούπολεων σε βιώσιμα, διασυνδεδεμένα και βασισμένα στη γνώση ακαδημαϊκά περιβάλλοντα.

LIZETTE ZALDÍVAR LARRAÑAGA¹, MIGUEL A. GONZÁLEZ VIRGEN¹, FLORIAN KNOTHE², HEATHER GAUNT³ & KIM GOODWIN⁴

¹*Tecnológico de Monterrey, Μεξικό*

²*Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο του Χονγκ Κονγκ, Χονγκ Κονγκ*

³*Τμήμα Μουσείων και Συλλογών, Πανεπιστήμιο της Μελβούρνης, Αυστραλία*

⁴*Σχολή Τεχνών, Πανεπιστήμιο της Μελβούρνης, Αυστραλία*

heather.gaunt@unimelb.edu.au

Ενίσχυση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της UNESCO μέσω της Συνεργατικής Διεθνούς Διαδικτυακής Μάθησης (COIL) με αξιοποίηση κοινών πανεπιστημιακών μουσείων και συλλογών

Η ανακοίνωση αυτή παρουσιάζει μια μελέτη περίπτωσης μιας νέας και καινοτόμου διαπολιτισμικής μαθησιακής εμπειρίας, η οποία συνδυάζει τη Μάθηση με Βάση τα Αντικείμενα (Object-Based Learning – OBL) και τη Συνεργατική Διεθνή Διαδικτυακή Μάθηση (Collaborative Online International Learning – COIL), με στόχο την ενίσχυση της παγκόσμιας επάρκειας (Global Competence – GC) των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο μιας εκπαιδευτικής προσέγγισης που εστιάζει στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) της UNESCO 1-4. Το εκπαιδευτικό μας πρόγραμμα, με τίτλο Intercultural Heritage Global Classroom (IHGC), αναπτύχθηκε από ακαδημαϊκούς και επαγγελματίες μουσείων του Tecnológico de Monterrey (Μεξικό), του Πανεπιστημίου της Μελβούρνης (Αυστραλία) και του Πανεπιστημίου του Χονγκ Κονγκ. Μέσω της δημιουργίας ενός βιωματικού μαθησιακού περιβάλλοντος, στο οποίο οι φοιτητές αλληλεπιδρούν με επιμελημένους ψηφιοποιημένους πολιτιστικούς πόρους των συμμετεχόντων πανεπιστημίων, το IHGC δίνει τη δυνατότητα σε φοιτητές από διαφορετικές χώρες να προσεγγίσουν κριτικά διαπολιτισμικές οπτικές σχετικά με σύγχρονα ζητήματα που συνδέονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα περιλαμβάνουν τη βελτίωση των δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ φοιτητών διαφορετικών επιστημονικών πεδίων και πολιτισμικών υποβάθρων, καθώς και την εμβάθυνση στην κατανόηση των παγκόσμιων προοπτικών που είναι απαραίτητες για την προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Κατά την πρώτη εφαρμογή του προγράμματος, τριάντα δύο φοιτητές δημιούργησαν από κοινού μια δημόσια διαδικτυακή έκθεση ως κοινό τελικό αποτέλεσμα της συνεργασίας τους (<https://virtual2.umag.hku.hk/our-shared-symphony>). Η ανάλυση των δεδομένων καταδεικνύει ότι το πρόγραμμα IHGC συνέβαλε στην προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων, στην ενίσχυση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων τους, στην ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων και στην απόκτηση πρακτικής εμπειρίας στην επιμέλεια εκθέσεων. Οι φοιτητές ανέφεραν αυξημένη αυτοπεποίθηση, ενίσχυση της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών των ομάδων, καλύτερη διαχείριση της αβεβαιότητας, καθώς και ουσιαστική μάθηση σε ζητήματα ηθικής της ψηφιακής επιμέλειας και διαχείρισης έργων, με κοινό άξονα την προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Όπως σημείωσε ένας φοιτητής: «Ανακάλυψα ότι η επιμέλεια εκθέσεων μπορεί να είναι ένα σημείο τομής μεταξύ εκπαίδευσης και τέχνης» (P11). Αυτή η ανακοίνωση παρουσιάζει διεπιστημονικές και διεθνείς προσεγγίσεις σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος σπουδών, εξετάζοντας παράλληλα τις τεχνολογικές, πρακτικές και ηθικές διαστάσεις του, καθώς και τη δυνατότητα εφαρμογής της συγκεκριμένης μεθοδολογίας σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία.

Flash talks

SILVIA CARRASQUERO

Μουσείο της Λα Πλάτα, Σχολή Φυσικών Επιστημών και Μουσείο Εθνικού Πανεπιστημίου της Λα Πλάτα, Αργεντινή

scarras@fcnym.unlp.edu.ar

Η φροντίδα των γεωλογικών συλλογών του μουσείου της Λα Πλάτα, Αργεντινή, ως μορφή μάθησης στην κοινωνική βιωσιμότητα των φυσικών πόρων

Η παρούσα παρουσίαση περιγράφει το μάθημα «Διαχείριση Γεωλογικών Συλλογών στα Μουσεία», το οποίο παρέχεται από τη Σχολή Φυσικών Επιστημών και το Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου της Λα Πλάτα (Αργεντινή), σε φοιτητές των τελευταίων ετών των προγραμμάτων σπουδών Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας. Το μάθημα εισάγει τους φοιτητές στη συντήρηση γεωλογικών συλλογών. Το ίδρυμα περιλαμβάνει τη Σχολή και το Μουσείο Φυσικών Επιστημών (Museo de La Plata), με περίπου 3.000 προπτυχιακούς φοιτητές. Οι συλλογές του μουσείου περιλαμβάνουν περίπου 3.750.000 αντικείμενα που σχετίζονται με τη Βιολογία, τη Γεωλογία, την Παλαιοντολογία, την Αρχαιολογία και την Εθνογραφία. Κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών εκδρομών πεδίου, οι φοιτητές συχνά συλλέγουν πετρώματα, ορυκτά και, ενίοτε, απολιθώματα. Αν και οι δραστηριότητες αυτές αποσκοπούν συνήθως στη διατήρηση μιας ανάμνησης από την εκδρομή, ορισμένοι διδάσκοντες δεν παρέχουν οδηγίες για τη σωστή διατήρηση των δειγμάτων· ως εκ τούτου, με την πάροδο του χρόνου, οι φοιτητές είτε τα απορρίπτουν, είτε τα εγκαταλείπουν στους διαδρόμους, είτε τα κρατούν χωρίς την κατάλληλη ταυτοποίηση. Το μάθημα που διδάσκει ο συγγραφέας, πέρα από την εκμάθηση της συντήρησης συλλογών, στοχεύει να ενθαρρύνει τον προβληματισμό σχετικά με τη συλλογή περιττών δειγμάτων και να συμβάλει στη βιωσιμότητα των φυσικών πόρων και στην ακαδημαϊκή βιωσιμότητα —η οποία μετουσιώνεται σε κοινωνική βιωσιμότητα— διασφαλίζοντας ότι οι φοιτητές θα μεταδώσουν αυτές τις γνώσεις στο περιβάλλον τους.

MATHILDE CONTRERAS LATORRE

Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Βρυξελλών, Βέλγιο

mathilde.contreras.latorre@ulb.be

Από Εργαστηριακά Όργανα σε Συλλογές Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Εντός των πανεπιστημίων, πολλά επιστημονικά όργανα παραμένουν διάσπαρτα σε εργαστήρια, συχνά χωρίς να αναγνωρίζονται ως πολιτιστική κληρονομιά και αποκλεισμένα από τις στρατηγικές βιωσιμότητας του οργανισμού. Αυτή η εισήγηση παρουσιάζει ένα πιλοτικό έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη στην École Polytechnique de Bruxelles (ULB), το οποίο στοχεύει στη μετατροπή αυτών των αόρατων αντικειμένων σε δομημένες συλλογές και κοινόχρηστους πόρους. Η πρωτοβουλία, η οποία ξεκίνησε ως μέρος μιας μετεγκατάστασης εργαστηρίου, αναπτύσσει ένα μεθοδολογικό πλαίσιο για τη διατήρηση επιστημονικών οργάνων με βάση τέσσερα στάδια: επιλογή, ταυτοποίηση, συντήρηση και προώθηση. Δίνεται προσοχή στη δημιουργία ενός προσαρμόσιμου συστήματος απογραφής που ενσωματώνει μεταδεδομένα

ειδικά για επιστημονικά και τεχνικά αντικείμενα, καθώς και διαδικασίες ταξινόμησης και τεκμηρίωσης. Αυτή η προσέγγιση επιδιώκει να αντιμετωπίσει μια κεντρική πρόκληση: πώς να αποδοθεί πολιτιστική αξία σε αντικείμενα που δεν προορίζονταν αρχικά για μουσειακό περιβάλλον. Το έργο έχει ήδη εντοπίσει περισσότερα από 300 όργανα (περίπου 1850–1990), αποκαλύπτοντας τον πλούτο αυτής της σε μεγάλο βαθμό κρυμμένης κληρονομιάς. Διερευνά επίσης διάφορους τρόπους προώθησης αυτών των συλλογών, όπως η διαθεσιμότητά τους στο διαδίκτυο, ο σχεδιασμός φυσικών και εικονικών εκθέσεων και η ανάπτυξη μορφών προσέγγισης προσαρμοσμένων σε επιστημονικά περιβάλλοντα. Προωθώντας την επαναχρησιμοποίηση έναντι της απόρριψης και επεκτείνοντας τον κύκλο ζωής των οργάνων, το έργο αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας για την προώθηση πιο υπεύθυνων πρακτικών χρήσης υλικών εντός του πανεπιστημίου. Επιπλέον, προσδιορίζοντας τα εργαστηριακά αντικείμενα ως εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς πόρους, η πρωτοβουλία αυτή υποστηρίζει ενεργές και διεπιστημονικές μορφές μάθησης, συμβάλλει στη διατήρηση της επιστημονικής κληρονομιάς και ανοίγει ευκαιρίες για καλύτερη ενσωμάτωση αυτών των συλλογών στις αποστολές του πανεπιστημίου.

ELENA CORRADINI¹ & ANGELO MARCELLO TARANTINO^{1,2}

¹*Πανεπιστήμιο της Μόντενα και Ρέτζιο Εμίλια, Ιταλία*

²*Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Πανεπιστήμιο του Σαν Μαρίνο, Σαν Μαρίνο*

elena.corradini@unimore.it

Μεταξύ υλικής και άυλης κληρονομιάς: Η ταυτότητα και η ιστορία του Πανεπιστημίου της Μόντενα και του Ρέτζιο Εμίλια

Η σημασία της άυλης κληρονομιάς των πανεπιστημίων, η οποία είναι απαραίτητη για την ανοικοδόμηση της βαθιά ριζωμένης σύνδεσής τους με τις κοινότητες στις οποίες ανήκουν και εκπροσωπούν, αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία σε περιπτώσεις όπου η ιστορία εκτείνεται σε αρκετούς αιώνες, όπως αυτή του Πανεπιστημίου της Μόντενα, το οποίο πέρυσι γιόρτασε την 850ή επέτειο από την ίδρυσή του. Η μελέτη της ιστορίας του Πανεπιστημίου της Μόντενα, ξεκινώντας από αυτήν του Τμήματος Μηχανικών - του οποίου οι ρίζες μπορούν να εντοπιστούν στον 18ο αιώνα - μέσω προσεκτικής εξέτασης εγγράφων που φυλάσσονται σε αρχεία της πόλης, βιβλιοθήκες και το τοπικό Δημοτικό Μουσείο, κατέστησε δυνατή την οικοδόμηση ενός σημαντικού δικτύου συνδέσεων όχι μόνο μεταξύ των πολιτιστικών ιδρυμάτων της Μόντενα, αλλά και με μια σημαντική υλική κληρονομιά, δηλαδή τις προσωπογραφίες των πρυτάνεων που διαμόρφωσαν την ανάπτυξη του πανεπιστημίου. Το πανεπιστήμιο διαθέτει 25 τέτοιες προσωπογραφίες από ζωγράφους από τη Μόντενα και την Ιταλία, μέσω των οποίων είναι δυνατή η αφήγηση περισσότερων από 160 ετών ιστορίας, από το 1859 έως σήμερα. Η παρουσίαση αυτών των προσωπογραφιών σε έναν εκθεσιακό χώρο επιτρέπει την επανερμηνεία και την αφήγηση —μέσω βιώσιμων πρωτοβουλιών που απευθύνονται τόσο στους φοιτητές όσο και στο ευρύτερο κοινό— της ιστορίας των δραστηριοτήτων τους, που συνδέεται με τη βιώσιμη ανάπτυξη του Πανεπιστημίου της Μόντενα από το 1859, μια χρονιά εξαιρετικά σημαντική για

όλη την Ιταλία. Από εκείνο το έτος και μετά, τα πανεπιστήμια δεν εξαρτώνται πλέον από τις κυβερνήσεις των επιμέρους κρατών (στην περίπτωση της Μόντενα, το Δουκάτο των Έστε), καθώς, μετά από διάταγμα της 13ης Νοεμβρίου 1859 (αρ. 3725) του Υπουργού Gabrio Casati (1798–1873), έγιναν ιδρύματα του Βασιλείου της Ιταλίας με ομοιόμορφες δομές και εκπαιδευτικά συστήματα. Είναι σημαντικό να μοιραστούμε —μέσω των ακόμη ελάχιστα γνωστών πορτρέτων των πρυτάνεων— την ιστορία της διοίκησης του πανεπιστημίου από αυτούς και τη σημαντική ανάπτυξή του, οργανώνοντας διάφορες πρωτοβουλίες, οι οποίες απευθύνονται ιδιαίτερα στην κοινότητα της Μόντενα, σε συνεργασία με τοπικούς πολιτιστικούς φορείς. Η ιστορία της διοίκησής τους, η οποία μπορεί να ανιχνευτεί μέσω προσεκτικής τεκμηρίωσης, συνομιλεί τόσο με την ιταλική όσο και με την τοπική ιστορία, αντανακλώντας τη συνεχή ανάπτυξη του πανεπιστημίου, η οποία έχει επηρεάσει τη δομή της πόλης — όχι μόνο στο ιστορικό κέντρο, μέσω της ανακαίνισης και της χρήσης των σημαντικότερων ιστορικών κτιρίων που στεγάζουν επίσης μουσειακές συλλογές, αλλά και στον πολεοδομικό σχεδιασμό, με τη δημιουργία μεγάλων πανεπιστημιούπολεων στη δυτική περιοχή δίπλα στο ιστορικό κέντρο για να φιλοξενήσουν αίθουσες διδασκαλίας, γραφεία, στούντιο και εργαστήρια.

NICOLE CRAWFORD

Μουσείο Τέχνης Πανεπιστημίου του Ουαϊόμινγκ, Λάραμι, Ουαϊόμινγκ, ΗΠΑ

Nicole.Crawford@uwyo.edu

Χρηματοδοτώντας το Μέλλον: Ηγεσία Πανεπιστημιακών Μουσείων, Φιλανθρωπία και Έργο Βιωσιμότητας

Καθώς τα πανεπιστήμια καλούνται ολοένα και περισσότερο να προωθήσουν την Ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη 2030, τα πανεπιστημιακά μουσεία αντιμετωπίζουν μια κρίσιμη πρόκληση: πώς να διατηρήσουν έναν φιλόδοξο προγραμματισμό, με τη συμμετοχή της κοινότητας, ενώ παράλληλα πλοηγούνται σε μεταβαλλόμενα οικονομικά τοπία. Αυτή η παρουσίαση υποστηρίζει ότι η αναζήτηση χορηγιών δεν είναι απλώς βοηθητική σε αυτό το έργο, τουναντίον είναι κεντρικής σημασίας. Όταν ευθυγραμμίζεται με την θεσμική αποστολή και τον δημόσιο αντίκτυπο, η αγαθοεργία γίνεται ένα στρατηγικό εργαλείο για την προώθηση των στόχων βιωσιμότητας. Βασιζόμενοι στην ηγεσία του Μουσείου Τέχνης του Πανεπιστημίου του Ουαϊόμινγκ, ΗΠΑ, αυτή η μελέτη περίπτωσης εξετάζει πώς οι πρακτικές αναζήτησης χορηγιών μπορούν να αναδιατυπωθούν ως μια μορφή συμμετοχής του κοινού για τη θεσμική βιωσιμότητας. Μέσα σε ένα δημόσιο πανεπιστήμιο με αποστολή την παροχή υπηρεσιών σε επίπεδο πολιτείας, το μουσείο έχει αναπτύξει ένα διαφοροποιημένο μοντέλο χρηματοδότησης, μετατοπίζοντας την εξάρτηση από την πανεπιστημιακή υποστήριξη από επίπεδα άνω του 60% σε περίπου 29%, με την εκτεταμένη ιδιωτική και βασισμένη σε συνεργασίες χρηματοδότηση να επιτρέπει μεγαλύτερη θεσμική ευελιξία και προγραμματική ανταπόκριση. Αυτή η μετατόπιση έχει υποστηρίξει την εκτεταμένη πρόσβαση στην καλλιτεχνική εκπαίδευση, την εξάπλωση σε όλη την πολιτεία και τον διεπιστημονικό προγραμματισμό. Ως μια διεπιστημονική μονάδα που απευθύνεται στο κοινό, το πανεπιστημιακό μουσείο βρίσκεται σε μοναδική θέση για να προσελκύει εξωτερικούς συνεργάτες, να καλλιεργεί σχέσεις με δωρητές και να ευθυγραμμίζει τις φιλανθρωπικές επενδύσεις με τον ακαδημαϊκό και τον αντίκτυπο στην κοινότητα με τρόπους που εκτείνονται πέρα από τις παραδοσιακές ακαδημαϊκές δομές των τμημάτων. Μέσω στοχευμένης συμμετοχής των δωρητών, ενεργοποίησης του διοικητικού

συμβουλίου και αφήγησης ιστοριών με γνώμονα την αποστολή, η συγκέντρωση χρημάτων έχει συνδεθεί άμεσα με πρωτοβουλίες που ευθυγραμμίζονται με τον ΣΒΑ 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση), τον ΣΒΑ 10 (Μειωμένες Ανισότητες), τον ΣΒΑ 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) και τον ΣΒΑ 17 (Συνεργασίες για τους Στόχους). Προγράμματα όπως η προσέγγιση ολόκληρης της πολιτείας, οι πρωτοβουλίες διδασκαλίας με βάση αντικείμενα των συλλογών και τα σύγχρονα εκθεσιακά προγράμματα καταδεικνύουν πώς μπορεί να κινητοποιηθεί οικονομική υποστήριξη για να επεκταθεί η εμβέλεια του μουσείου πέρα από την πανεπιστημιούπολη και σε ευρύτερα δημόσια πλαίσια. Αναδιατυπώνοντας τη συγκέντρωση πόρων ως βασική ηγετική λειτουργία στο πλαίσιο του έργου βιωσιμότητας, αυτή η παρουσίαση προσφέρει ένα μοντέλο για το πώς τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να δημιουργήσουν ανθεκτικά οικονομικά οικοσυστήματα, εμβαθύνοντας παράλληλα τη συμβολή τους στους ΣΒΑ. Υποστηρίζει ότι η αγαθοεργία, όταν ευθυγραμμίζεται στρατηγικά με την αποστολή και την κοινότητα, δεν είναι απλώς ένα μέσο υποστήριξης, αλλά ένας κρίσιμος μηχανισμός για την επίτευξη μακροπρόθεσμου πολιτιστικού και κοινωνικού αντίκτυπου.

ANA ISABEL DÍAZ-PLAZA VARÓN

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης, Αυτόνομο Πανεπιστήμιο Μαδρίτης, Ισπανία

anaisabel.diazplaza@uam.es

Από τα αντικείμενα στους τρόπους θέασης: Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία ως διαμεσολαβητές Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η παρούσα εισήγηση διερευνά πώς τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να υποστηρίξουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, διαμορφώνοντας νέους τρόπους αλληλεπίδρασης με τις συλλογές και τη γνώση. Η βιωσιμότητα στα μουσεία προσεγγίζεται συχνά μέσα από θεσμικές στρατηγικές ή περιβαλλοντικές πρακτικές. Η πρόταση αυτή προσφέρει μια συμπληρωματική οπτική: η βιωσιμότητα ενσωματώνεται επίσης στον τρόπο παραγωγής νοήματος. Τα πανεπιστημιακά μουσεία δεν περιορίζονται στην απλή έκθεση αντικειμένων· διαμορφώνουν ενεργά τον τρόπο με τον οποίο αυτά τα αντικείμενα γίνονται κατανοητά και αποκτούν αξία. Από αυτή τη σκοπιά, η βιωσιμότητα συνδέεται με τους «τρόπους θέασης» που δημιουργούν τα μουσεία, καθώς αυτοί επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα αντικείμενα —και η γνώση που φέρουν— γίνονται αντιληπτά από διαφορετικά κοινά. Αντλώντας στοιχεία από ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, η παρουσίαση εξετάζει πώς τα εθνογραφικά αντικείμενα μπορούν να εκτεθούν με τρόπους που επιτρέπουν πολλαπλές ερμηνείες. Αντί να παρουσιάζονται ως στατικές αναπαραστάσεις της παράδοσης, οι στρατηγικές έκθεσης και διαμεσολάβησης μπορούν να προσκαλέσουν τους επισκέπτες να αμφισβητήσουν καθιερωμένες κατηγοριοποιήσεις, να στοχαστούν πάνω στον τρόπο δημιουργίας της γνώσης και να αλληλεπιδράσουν πιο ενεργά με αυτό που βλέπουν. Η συζήτηση βασίζεται σε πρόσφατες εμπειρίες από το Museo de Artes y Tradiciones Populares (Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης), όπου ο σχεδιασμός εκθέσεων και τα προγράμματα για το κοινό διερεύνησαν μορφές που ενθαρρύνουν τον διάλογο και τις πολλαπλές ερμηνείες, μετατοπίζοντας τον ρόλο του επισκέπτη από παθητικό παρατηρητή σε ενεργό συμμετέχοντα. Με αυτόν τον τρόπο, τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να συμβάλουν στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης —ιδίως στον Στόχο 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση) και στον Στόχο 11 (Βιώσιμες

Πόλεις και Κοινότητες)— προάγοντας την κριτική σκέψη και την ουσιαστική ενασχόληση με την πολιτιστική κληρονομιά. Έτσι, η βιωσιμότητα νοείται όχι μόνο με όρους λειτουργίας, αλλά και ως ερμηνευτική και επιστημολογική πρακτική.

WALAA SALAH EL SAGHIR¹ & FATHIA GABER EBRAHIM ESA¹

¹Κέντρο Θαλάσσιας Αρχαιολογίας και Υποθαλάσσιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Σχολή Τεχνών, Πανεπιστήμιο Αλεξάνδρειας, Αίγυπτος

fathia.gaber@alexu.edu.eg

Έξυπνο και Βιώσιμο Εκπαιδευτικό Μουσείο: Ανασχεδιασμός Ψηφιακής Έκθεσης για το Εκπαιδευτικό Μουσείο Αρχαιοτήτων, Πανεπιστήμιο Αλεξάνδρειας (EMAFAAU)

Τα πανεπιστημιακά μουσεία αποτελούν δυναμικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που συμβάλλουν στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), ιδίως στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την εκπαίδευση και τη συμμετοχή της κοινότητας. Ωστόσο, πολλά εκπαιδευτικά πανεπιστημιακά μουσεία εξακολουθούν να βασίζονται σε παραδοσιακές πρακτικές έκθεσης που περιορίζουν την αλληλεπίδραση, μειώνουν την συμμετοχή των επισκεπτών και εκθέτουν τα αρχαιολογικά αντικείμενα σε κινδύνους που σχετίζονται με την άμεση φυσική έκθεση. Το Εκπαιδευτικό Μουσείο Αρχαιοτήτων στη Σχολή Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου της Αλεξάνδρειας αποτελεί παράδειγμα αυτών των προκλήσεων, συμπεριλαμβανομένης της περιορισμένης αποτελεσματικότητας της έκθεσης, της αδύναμης τεκμηρίωσης των συλλογών, της ανεπαρκούς εφαρμογής των προτύπων συντήρησης και της περιορισμένης προσβασιμότητας του κοινού, τα οποία περιορίζουν τον εκπαιδευτικό και κοινωνικό αντίκτυπο του. Η παρούσα μελέτη προτείνει ένα μοντέλο για ένα έξυπνο και βιώσιμο εκπαιδευτικό μουσείο μέσω του επανασχεδιασμού του αφηγήματος της έκθεσης και των προθηκών στο ελληνικό και ρωμαϊκό τμήμα του μουσείου. Υιοθετώντας μια εφαρμοσμένη μεθοδολογική προσέγγιση, η έρευνα αναδιατυπώνει το αφήγημα της έκθεσης χρησιμοποιώντας ένα θεματικό πλαίσιο και αναπτύσσει έξυπνες μονάδες έκθεσης που ενσωματώνουν τρισδιάστατη ψηφιακή τεκμηρίωση και διαδραστικές οπτικές τεχνολογίες. Αυτή η ενσωμάτωση βελτιώνει την ποιότητα της έκθεσης και εμπλουτίζει την εμπειρία μάθησης του μουσείου. Η μελέτη παρουσιάζει ένα πρακτικό μοντέλο που καταδεικνύει την πιθανή μετάβαση προς έξυπνα, βιώσιμα μουσεία δημιουργώντας ένα διαδραστικό περιβάλλον έκθεσης που ενσωματώνει εκπαιδευτικές και τεχνολογικές διαστάσεις. Το προτεινόμενο μοντέλο βελτιώνει την εμπειρία των επισκεπτών, υποστηρίζει τη μη παραδοσιακή μάθηση, επιτρέπει την ψηφιακή πρόσβαση πέρα από τον φυσικό χώρο και μειώνει την εξάρτηση από τους υλικούς πόρους, υποστηρίζοντας έτσι την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τις βιώσιμες πόλεις και κοινότητες και τους στόχους δράσης για το κλίμα. Επίσης, υπογραμμίζει την ικανότητα των πανεπιστημιακών μουσείων να εξελιχθούν σε ευέλικτες εκπαιδευτικές πλατφόρμες

PATTI WOOD FINKLE

Μουσείο της Γης και Ορυκτών πόρων & Πινακοθήκη στο Πανεπιστήμιο Penn State, ΗΠΑ
pwf5120@psu.edu

Αποαποικιοποίηση του Ακαδημαϊκού Μουσείου: Συνεργασία με τους φοιτητές για να ανοίξει ο δρόμος

Το Μουσείο και Πινακοθήκη Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνια γιόρτασε την 130ή επέτειό του. Όπως πολλά άλλα μικρά μουσεία γεωλογίας, δεν έχουμε αναγνωρίσει τις παλιές μας πρακτικές συλλογής ως προβληματικές, επειδή «συλλέγουμε μόνο πέτρες». Ωστόσο, ακόμη και οι «πέτρες» μπορεί να έχουν προβληματικό παρελθόν που πρέπει να ξετυλιχθεί και να ειπωθεί, ώστε οι επισκέπτες και οι φοιτητές μας να κατανοήσουν καλύτερα πώς οι αποικιακές πρακτικές και οι αποικιακές κληρονομίες επηρεάζουν τον κόσμο σήμερα. Κοιτάζοντας πίσω στο παρελθόν μας, ελπίζουμε να προσφέρουμε στους φοιτητές μια σαφέστερη πορεία για να σπάσουν αυτούς τους κύκλους, ώστε να γίνουν ενεργοί ερευνητές στους δικούς τους επιστημονικούς τομείς. Το εαρινό εξάμηνο του 2026, το προσωπικό του μουσείου δίδαξε την Αποαποικιοποίηση του Ακαδημαϊκού Μουσείου σε διάφορους φοιτητές επιστημών στο EMS College, συμπεριλαμβανομένων φοιτητών γεωεπιστημών, γεωγραφίας, επιστήμης υλικών και εξόρυξης ενέργειας και οικονομικών. Το μάθημα δημιουργήθηκε με την ελπίδα ότι το μουσείο μπορεί να παρέχει σε αυτούς τους φοιτητές τα εργαλεία και τις γνώσεις που θα χρειαστούν στη σταδιοδρομία τους για να διαρρήξουν τον κύκλο των αποικιακών επιπτώσεων, όπως η επιστήμη της ελεύθερης πτώσης με αλεξίπτωτο. Επίσης, τους ζητά να μας βοηθήσουν να ξεκινήσουμε το ταξίδι της αποαποικιοποίησης της συλλογής του μουσείου, εντοπίζοντας και αναφέροντας τους τομείς που πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Το μάθημα εξέτασε τόσο τον παγκόσμιο αντίκτυπο του αποικισμού όσο και τις τρέχουσες προσπάθειες των ακαδημαϊκών μουσείων να αντιμετωπίσουν αυτά τα παρελθόντα και να συνεργαστούν με τους αυτόχθονες και τις αυτόχθονες ομάδες για να προχωρήσουν. Καταφέραμε να παρέχουμε τη βάση για να γίνουν αυτοί οι φοιτητές καλύτεροι διαχειριστές της επιστήμης, καθώς και να εισαγάγουμε τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης σε ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών ρευμάτων, πολλά από τα οποία δεν είχαν παρουσιαστεί σε αυτούς με κανέναν ουσιαστικό τρόπο. Τα μαθήματα περιλαμβάνουν διδάγματα που αντλήθηκαν από τους φοιτητές καθώς και τις τελικές παρουσιάσεις τους σχετικά με τα σημεία εκκίνησης του μουσείου για το δικό του ταξίδι.

PATTI WOOD FINKLE

Μουσείο της Γης και Ορυκτών πόρων & Πινακοθήκη στο Πανεπιστήμιο Penn State, ΗΠΑ
pwf5120@psu.edu

Ανάλυση με καταστρεπτικές μεθόδους μη οργανικών συλλογών μουσείων

Ερευνητές σε πανεπιστήμια σε όλο τον κόσμο αναζητούν νέες μεθόδους για να εξετάζουν ανόργανα υλικά για ίχνη σπάνιων γαιών και για άλλους ερευνητικούς σκοπούς, μερικές από τις οποίες είναι καταστρεπτικές και μερικές όχι. Τα αιτήματα για αναλύσεις με μη καταστρεπτικές συνήθως εγκρίνονται, αλλά πώς αντιμετωπίζουν τα πανεπιστημιακά μουσεία αιτήματα που αφορούν καταστρεπτικές μεθόδους; Το Μουσείο και Πινακοθήκη Επιστημών της Γης και των Ορυκτών αντιμετωπίζει αυτά τα ερωτήματα, καθώς αναλαμβάνουμε ιστορικές συλλογές τμημάτων που περιέχουν ολοτυπικά δείγματα

και ολοκληρώνουμε μια απογραφή στις δικές μας συλλογές για να δημιουργήσουμε μια ανοικτή πύλη δεδομένων. Τα αιτήματα έρευνας από καθηγητές και φοιτητές, τόσο προπτυχιακούς όσο και μεταπτυχιακούς φοιτητές, αυξάνονται καθώς οι συλλογές γίνονται πιο ορατές και διαθέσιμες στην πανεπιστημιακή κοινότητα. Σε αυτήν την σύντομη ομιλία, θα συζητήσουμε τη νέα μας διαδικασία αιτήματος για ανάλυση με καταστρεπτικές μεθόδους - και θα εξετάσουμε τα διδάγματα που αντλήθηκαν από τις πρώτες δοκιμαστικές περιπτώσεις ισορροπώντας μεταξύ της έρευνας και της διατήρησης των συλλογών. Μέσω της αυξημένης πρόσβασης στη συλλογή, ελπίζουμε να υποστηρίξουμε τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 4, 5 και 9 καθώς το κολέγιο και το πανεπιστήμιο πιέζουν να ανακαλύψουν νέους τρόπους πρόσβασης και ανακύκλωσης κρίσιμων ορυκτών πόρων.

PIETRO GRAZIANO

Ανώτατη Σχολή του Νότου, Νάπολι, Ιταλία

pie.graziano04@gmail.com

Από την εκπαίδευση στην έκθεση: η Βιώσιμη Ανάπτυξη και η Πινακοθήκη της Ακαδημίας Καλών Τεχνών στη Νάπολη

Αυτή η εργασία ασχολείται άμεσα με το πλαίσιο που καθιέρωσε το ICOM-UMAC, αναλύοντας την περίπτωση της Galleria dell'Accademia di Napoli (GAN), ενός τυπικού νοτιοευρωπαϊκού παραδείγματος για το πώς ένα πανεπιστημιακό μουσείο τέχνης (καλών τεχνών) μπορεί να ενσωματώσει και να προωθήσει αυτήν την ατζέντα σε πολλαπλές διαστάσεις βιωσιμότητας. Η GAN, που γεννήθηκε το 1891, όταν ο ζωγράφος Filirpo Palizzi, τότε πρόεδρος του Ινστιτούτου Καλών Τεχνών της Νάπολης, μετέτρεψε την υπάρχουσα συλλογή του ιδρύματος - τυπική μιας Σχολής Καλών Τεχνών όπου οι φοιτητές έπρεπε να διδάσκονται την τέχνη μέσω παραδειγμάτων - σε μια μόνιμη γκαλερί μοντέρνας τέχνης. Έφτασε στο απόγειό της το 1896, όταν ο Palizzi δώρισε στην νεοσύστατη γκαλερί τα δικά του έργα μαζί με εκείνα των αδελφών του Giuseppe, Nicola και Francesco Paolo, καθώς και μιας ομάδας Γάλλων καλλιτεχνών. Σε αυτή την πράξη γενναιοδωρίας, ο Palizzi μεταβίβασε στην Ακαδημία ένα σημαντικό μέρος ημιτελών έργων, ώστε να υπηρετήσουν τη μελέτη της δημιουργικής διαδικασίας, καθώς η δωρεά προοριζόταν κυρίως για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η GAN αποτελεί παράδειγμα αρκετών αλληλένδετων αρχών της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Λειτουργεί ως χώρος διαγενεακής μεταφοράς γνώσης, ενεργοποιώντας για τις εργασίες συντήρησης τη Σχολή Συντήρησης του ιδρύματος, υπό την εποπτεία των δημοσίων εποπτικών αρχών για την πολιτιστική κληρονομιά— ένα μοντέλο που σχετίζεται άμεσα με τον ΣΒΑ 9. Επιδιώκει την κοινωνική βιωσιμότητα αυξάνοντας την εκπροσώπηση γυναικών καλλιτεχνών και διευρύνοντας την πρόσβαση του κοινού σε μια συλλογή που για καιρό δεν ήταν διαθέσιμη στο κοινό, συμβάλλοντας στον ΣΒΑ 10. Η συλλογή του έχει διατηρηθεί μέσω μιας μακράς παράδοσης δανείων, δωρεών και συνεργασίας μεταξύ φορέων, ενσωματώνοντας το είδος της συμμετοχικής διακυβέρνησης της κληρονομιάς που η UMAC προσδιορίζει ως βασικό στοιχείο για τον ρόλο των πανεπιστημιακών μουσείων εντός των κοινοτήτων που εξυπηρετούν. Η ιστορία της GAN προσκαλεί, επομένως, σε έναν ευρύτερο προβληματισμό σχετικά με τον στρατηγικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα

πανεπιστημιακά μουσεία σε βιώσιμα πολιτιστικά οικοσυστήματα: όχι ως περιφερειακά αποθετήρια, αλλά ως ενεργά εργαστήρια — σύμφωνα με το πρόσφατο όραμα του ιδρύματος — έρευνας, τεκμηρίωσης και αστικού πολιτισμού, ικανά να γεφυρώσουν τη μνήμη και την καινοτομία στην υπηρεσία μιας πιο δίκαιης και ανθεκτικής κοινωνίας.

IFIGENIA KARYOTI¹ AND OLYMPIA ZIANNI²

¹Μουσείο Επιστήμης και Τεχνολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα

²2ο Δημοτικό Σχολείο, Πέυκη, Αττική, Ελλάδα

ifikar@uoa.gr

Από τα εκθέματα του ΜΦΕΤ στη συμμετοχή του κοινού για ένα βιώσιμο μέλλον

Τα πανεπιστημιακά μουσεία αποτελούν σύγχρονους φορείς διαμεσολάβησης μεταξύ επιστημονικής γνώσης και κοινωνίας, συμβάλλοντας ενεργά στην προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) μέσω της εκπαίδευσης και της συμμετοχικής εμπλοκής του κοινού. Η παρούσα εργασία εξετάζει τον ρόλο του Μουσείου Φυσικών Επιστημών και Τεχνολογίας (ΜΦΕΤ) του ΕΚΠΑ στην άτυπη εκπαίδευση για την ανάδειξη της συνεχούς πορείας της Επιστήμης και της εξέλιξης της Τεχνολογίας και των εφαρμογών της καθώς και στην κατανόηση σύγχρονων περιβαλλοντικών προκλήσεων, μέσα από βιωματικές συνεργασίες με σχολικές και ακαδημαϊκές κοινότητες. Μέσα από την εκπαιδευτική αξιοποίηση των συλλογών του, το Μουσείο συνδέει θεμελιώδεις επιστημονικές αρχές με ζητήματα αειφορίας. Ενδεικτικά αναφέρεται η εκτέλεση πραγματικού πειραματισμού μετωπικά σε ομάδες, ακολουθώντας τα μεθοδολογικά βήματα της επιστημονικής διερεύνησης με φύλλα εργασίας με όργανα μέτρησης ηλεκτρικών μεγεθών που εστιάζουν στην κατανόηση της κατανάλωσης ενέργειας και της ενεργειακής αποδοτικότητας, προσεγγίζοντας σχετικούς στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. Επίσης προτείνεται να αξιοποιούνται ανάλογες πειραματικές διατάξεις που αφορούν στην ατμοσφαιρική πίεση και τα φυσικά φαινόμενα για τη σύνδεση της επιστημονικής γνώσης με ζητήματα κλιματικής αλλαγής και περιβαλλοντικής ισορροπίας. Η ιδιαιτερότητα του ΜΦΕΤ έγκειται στο διττό του ρόλο τόσο ως αναπόσπαστο τμήμα της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και ως φορέα έρευνας και εκπαίδευσης, επιτρέποντας τον μετασχηματισμό και την αξιοποίηση της επιστημονικής γνώσης σε βιωματικές μαθησιακές εμπειρίες. Η χρήση ψηφιακής αφήγησης και διαδραστικών εφαρμογών ενισχύει τη συμμετοχή των επισκεπτών, διευκολύνοντας την επαναανοηματοδότηση των εκθεμάτων και τη σύνδεσή τους με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.

Η Ακαδημία του Μουσείου Hanyang: Μια σειρά δημόσιων διαλέξεων για τη διά βίου μάθηση και τη συμμετοχή της κοινότητας σε ένα πανεπιστημιακό μουσείο

Το Μουσείο του Πανεπιστημίου Hanyang αναπτύσσει εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες που ευθυγραμμίζονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDG), ιδίως την Ποιοτική Εκπαίδευση και τις Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην «Ακαδημία του Μουσείου Hanyang» ως μια σειρά δημόσιων διαλέξεων που συνδέει το πανεπιστήμιο με την τοπική κοινότητα, καταδεικνύοντας πώς ένα πανεπιστημιακό μουσείο μπορεί να λειτουργήσει ως χώρος για Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Η «Ακαδημία του Μουσείου Hanyang» είναι μια εμβληματική σειρά δημόσιων διαλέξεων που λειτουργεί εννέα χρόνια, προσφέροντας δομημένες και προσβάσιμες ευκαιρίες δια βίου μάθησης. Ανοιχτή σε μέλη του πανεπιστημίου και κατοίκους της περιοχής, προωθεί ένα συμπεριληπτικό εκπαιδευτικό περιβάλλον με συμμετέχοντες από διαφορετικά υπόβαθρα, με ιδιαίτερα ενεργή συμμετοχή μεταξύ των πολιτών της τρίτης ηλικίας. Μέσω της συνεχούς μάθησης που ενθαρρύνει την πνευματική εμπλοκή, τον διάλογο και την ανταλλαγή γνώσεων, η Ακαδημία συμβάλλει στην συμπεριληπτική και ισότιμη διά βίου εκπαίδευση (SDG 4). Το πρόγραμμα πραγματοποιείται δύο φορές το χρόνο, με εννέα διαλέξεις ανά ενότητα. Το πρόγραμμα σπουδών αντικατοπτρίζει τόσο την ταυτότητα του οργανισμού, όσο και το τοπικό περιβάλλον. Ξεκίνησε με διαλέξεις για την ιστορία της Σεούλ - ιστορικά γνωστή ως «Hanyang», το όνομα που χρησιμοποιήθηκε από τον 14ο έως τον 19ο αιώνα - θέτοντας μια αρχική εστίαση στην ιστορική εξέλιξη της πόλης σε σχέση με το όνομα του πανεπιστημίου. Έκτοτε έχει επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνει σπουδές για το αστικό τοπίο, ιστορία τέχνης και πολιτισμού, ιατρικές ανθρωπιστικές επιστήμες και διεπιστημονικά θέματα. Το 2026, το πρόγραμμα επιστρέφει στη Σεούλ του εικοστού αιώνα. Το πρώτο μισό εξετάζει τις αστικές υποδομές, ενώ το δεύτερο διερευνά την καθημερινή ζωή των πολιτών. Αυτή η δομή ενισχύει την τοπική ταυτότητα και εμβαθύνει την κατανόηση του αστικού περιβάλλοντος και της δυναμικής της κοινότητας (ΣΒΑ 11). Είναι σημαντικό ότι το πρόγραμμα ανταποκρίνεται επίσης στις προκλήσεις μιας γηράσκουσας κοινωνίας στη Νότια Κορέα. Με πολλούς συμμετέχοντες να είναι στην τρίτη ηλικία, χρησιμεύει ως πλατφόρμα δημόσιων διαλέξεων για διά βίου μάθηση που υποστηρίζει την πνευματική εγρήγορση, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την ψυχική ευεξία. Με αυτόν τον τρόπο, το πρόγραμμα συμβάλλει στην κοινωνική βιωσιμότητα, ενισχύοντας παράλληλα την συμπεριληπτική εκπαίδευση και τη μάθηση με βάση την κοινότητα, καθώς και υποστηρίζοντας την Καλή Υγεία και Ευεξία (ΣΒΑ 3), ιδίως στο πλαίσιο μιας γηράσκουσας κοινωνίας. Αυτή η περίπτωση υπογραμμίζει πώς ένα πανεπιστημιακό μουσείο μπορεί να αντιμετωπίσει τις ανάγκες ενός γηράσκοντος πληθυσμού, ενθαρρύνοντας παράλληλα μια βιώσιμη σύνδεση μεταξύ της εκπαίδευσης και των τοπικών κοινοτήτων.

VALERIE INNELA MAIERS

Σχολή Καλών Τεχνών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Casper College, Ουαϊόμινγκ, ΗΠΑ

valerie.innellamaiers@caspercollege.edu

Αναδιαμόρφωση της Περιφερειακής Κληρονομιάς: Βιώσιμη Επιμέλεια

Εξορύσσοντας τη γενεαλογική γνώση που έχει τις ρίζες της στην κληρονομιά μας στο Ουαϊόμινγκ, η ομάδα επιμέλειας των Πινακοθηκών, Βιβλιοθήκης, Αρχείων και Μουσείων (GLAM) δημιουργεί τώρα μια έκθεση που αναδεικνύει τις ζωτικές τομές μέσα στις συλλογές μας, για να ωθήσει τους φοιτητές να αναλογιστούν τη «Δύση». Αυτή η νέα έκθεση καταγράφει μια μοναδική περιφερειακή κληρονομιά, όπου συγκλίνουν η οικολογία, οι φυσικοί πόροι, η τέχνη και η οικονομία. Ο εκθεσιακός χώρος θα ξεφύγει από την τυπική μορφή, ώστε να συμπεριλάβει το θερμοκήπιο της πανεπιστημιούπολης και μια περιφερειακά σημαντική συλλογή βοτανολογίας, τοποθετώντας την ιστορία των φυσικών επιστημών μας - ένα ζωντανό αρχείο – μαζί με παραδοσιακές συλλογές τέχνης και αρχαιολογικού υλικού. Η εξερεύνηση ιστορικών αφηγήσεων παράλληλα με βιολογικά και γεωλογικά δείγματα θα προσκαλέσει τους φοιτητές να δουν τον εαυτό τους ως μέρος μιας συνεχούς, γενεαλογικής, οικολογικής ιστορίας. Πρόσθετες παράλληλες εκθέσεις θα αποκεντρώσουν την κοινώς γνωστή αφήγηση, αναδεικνύοντας την έρευνα των φοιτητών και το έργο των τοπικών ιστορικών, με θέματα όπως ο δραματικός «Πόλεμος των Οστών» στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν απολιθώματα που βρέθηκαν στο Ουαϊόμινγκ πυροδότησαν τεράστιο δημόσιο ενδιαφέρον για τους δεινόσαυρους. Αυτό το συνεργατικό μοντέλο καταδεικνύει ότι η βιωσιμότητα δεν αφορά μόνο το μέλλον, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο επιμελούμαστε την κληρονομιά μας ως μέρος του παρόντος των ενδιαφερόμενων μερών.

SPYRIDOULA PYRPLYI

Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελλάδα

spyropyli@upatras.gr

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης ως ισχυρό εργαλείο για την προώθηση της επιστημονικής αποαποικιοποίησης των συλλογών φυσικής ιστορίας των πανεπιστημιακών μουσείων.

Μελέτη περίπτωσης: Πικερμικό υλικό και το Φυσιογραφικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Αθηνών του 19ου αιώνα

Το ανθρώπινο, περιβαλλοντικό και επιστημολογικό κόστος της συγκρότησης συλλογών φυσικής ιστορίας υπό αποικιακές συνθήκες είναι ένα ζήτημα το οποίο τα πανεπιστημιακά μουσεία φυσικής ιστορίας οφείλουν να εξετάζουν, αναζητώντας πιθανές ενδείξεις ανισορροπίας εξουσίας ή βίας στις πρακτικές του παρελθόντος. Προς αυτή την κατεύθυνση λειτουργεί η σύγχρονη έννοια του decolonizing science, που εξετάζει κάθε μορφή ιστορικά διαμορφωμένης ανισότητας στην παραγωγή και κυκλοφορία της γνώσης. Μια σχετική, άκρως ενδιαφέρουσα ιστορία άνισης επιστημονικής αξιοποίησης και διασποράς φυσικής κληρονομιάς είναι η περίπτωση του υλικού των διάσημων ανασκαφών του Πικερμίου του 19ου αιώνα. Η Ελλάδα υπήρξε το ανασκαφικό πεδίο, ενώ ιδρύματα ισχυρότερων χωρών αποτέλεσαν σε μεγάλο βαθμό

τα κύρια κέντρα ταξινόμησης και δημοσίευσης των αποτελεσμάτων των ανασκαφών. Έτσι, ενώ η αποκάλυψη του Πικερμιακού υλικού αποτέλεσε το πρώτο σημαντικό γεωλογικό γεγονός στην ελεύθερη Ελλάδα με διεθνή σημασία, σημαντικό μέρος των ευρημάτων εξήχθη στο Παρίσι, το Μόναχο, στο Βερολίνο, στο Λονδίνο και διασκορπίστηκε σε πάρα πολλά μουσεία φυσικής ιστορίας του εξωτερικού. Ωστόσο το εν λόγω υλικό θα μπορούσε να αποδοθεί στο Φυσιολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επομένως στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, εκτός από τις γνωστές αρχαιολογικές απώλειες από τις αποικιοκρατικές μεταφορές που εφάρμοσαν τα ισχυρά έθνη της εποχής για τον εμπλουτισμό των μουσείων τους, εντοπίζονται και απώλειες υλικού φυσικής ιστορίας. Στόχος της προτεινόμενης ανακοίνωσης είναι να παρουσιαστεί το μεγάλο ηθικό και επιστημονικό όφελος από την προβολή, την κριτική προσέγγιση και τον αναστοχασμό της ιστορίας της αποικιοποίησης του Πικερμιακού υλικού, υπό το πρίσμα των 17 ΣΒΑ, με μελέτη περίπτωσης το Φυσιολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο στερήθηκε υλικό που αν δεν εφαρμόζονταν οι αποικιακές πρακτικές της εποχής θα φιλοξενούσε το ίδιο. Το Πικερμιακό υλικό αποκαλύπτει χαρακτηριστικές δομικές ανισότητες της παγκόσμιας επιστημονικής ιστορίας και η κριτική ανάδειξη της ιστορίας του, μιας πολύ γνωστής ιστορίας επιστημονικής αποικιοκρατίας και συγκέντρωσης της επιστημονικής ισχύος σε συγκεκριμένα ευρωπαϊκά κέντρα, με εργαλείο τους 17 ΣΒΑ, μπορεί να προαγάγει την κατανόηση των σύγχρονων προσεγγίσεων του decolonising science και της μουσειακής ηθικής που σχετίζονται με τη συγκρότηση και τη διαχείριση πανεπιστημιακών μουσειακών συλλογών. Οι σύγχρονες αυτές προσεγγίσεις ενισχύουν τον ρόλο των πανεπιστημιακών μουσείων ως ενεργών παραγόντων επιστημονικής δικαιοσύνης και θεσμικής λογοδοσίας, χωρίς απλουστευτικές διεκδικήσεις επιστροφής, αλλά υπό το πρίσμα μιας πιο σύνθετης ηθικής προσέγγισης που προτείνει συνεργασίες, συν-επιμέλεια και ψηφιακή επανένωση του διεσπαρμένου επιστημονικού υλικού.

CELKA STRAUGHN

Μουσείο Τέχνης, Πανεπιστήμιο του Κάνσας, ΗΠΑ

straughn@ku.edu

Τα Μουσεία σε ένα Μεταβαλλόμενο Κλίμα: Προσεγγίσεις Προγραμμάτων Σπουδών Πανεπιστημιακών Μουσείων

Πώς ανταποκρίνονται τα μουσεία στο μεταβαλλόμενο κλίμα ώστε να αναπτύξουν στρατηγικές ανθεκτικότητας; Αυτό το ερώτημα οδηγεί ένα μουσειακό σεμινάριο που διερευνά τις τοπικές και παγκόσμιες προσεγγίσεις των μουσείων στην ευαισθητοποίηση για το κλίμα, την προσαρμοστικότητα, την υπεράσπιση και τη δράση. Οι μαθησιακές ενότητες περιλαμβάνουν επιτόπιες επισκέψεις σε πανεπιστημιακά μουσεία και σε άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς. Οι θεματικές ενότητες περιλαμβάνουν: τον ορισμό του μουσείου και τη βιωσιμότητα · ιδέες και πρακτικές συντήρησης· κλιματική αλλαγή, συλλογές και πολιτιστική κληρονομιά· περιβαλλοντικές πολιτικές· πρωτοβουλίες μουσείων· μουσεία φυσικής ιστορίας και έρευνα για το κλίμα· προοπτικές των αυτοχθόνων· και κλιματική ευεξία. Οι φοιτητές μαθαίνουν, μεταξύ

άλλων, για τους ρόλους και τις αρμοδιότητες των μουσείων, για τα μουσεία ως πηγές ενότητας για την κοινότητα για την ευαισθητοποίηση και την ενίσχυση της δράσης, την αφήγηση ιστοριών και την επικοινωνία, τις υποδομές και τις λειτουργικές πρακτικές, καθώς και για την προσαρμοστικότητα για τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα. Για τους φοιτητές, τα βασικά συμπεράσματα περιλαμβάνουν: τον ρόλο των μουσείων στην ευαισθητοποίηση και την υπεράσπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών ζητημάτων· τα μουσεία ως κέντρα κοινότητας και ως ασφαλείς χώροι κατά τη διάρκεια κλιματικών συμβάντων· τους τρόπους με τους οποίους τα μουσεία καθιστούν τις κλιματικές επιπτώσεις κατανοητές και συναισθηματικά αξιομνημόνευτες για το κοινό. Ενώ αυτό το μάθημα χρησιμεύει ως μια στρατηγική για την εκπαίδευση μικρών ομάδων φοιτητών πανεπιστημίου σε ζητήματα και προκλήσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη και οι οποίοι, ελπίζουμε, θα συνεχίσουν να επεκτείνουν και να εφαρμόζουν τις γνώσεις τους, συμβάλλει περαιτέρω στη μάθηση, τη σκέψη και την πράξη των διαφόρων εμπλεκόμενων μουσείων της του πανεπιστημίου, εγείροντας κοινά ερωτήματα και εξετάζοντας κοινές στρατηγικές για το μέλλον. Η παρούσα εργασία θα εξετάσει τον αντίκτυπο του μαθήματος, καθώς και άλλες όψεις των μουσειακών προγραμμάτων σπουδών, συμπεριλαμβανομένης μιας σειράς προπτυχιακών σεμιναρίων που επικεντρώνονται στους Βιώσιμους Στόχους των Ηνωμένων Εθνών, για να εξετάσει πώς τα πανεπιστημιακά μουσεία λειτουργούν ως παράγοντες που ενισχύουν τον ρόλο των πανεπιστημίων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

AYUMI TERADA

Intermediatheque, Πανεπιστημιακό Μουσείο, Πανεπιστήμιο του Τόκιο, Ιαπωνία

terada@um.u-tokyo.ac.jp

Η οπτικοποίηση της φύσης και η μακροπρόθεσμη μετάδοση της γνώσης: Προσεγγίσεις της ArtScience στις Πανεπιστημιακές Συλλογές

Τα πανεπιστήμια διατηρούν ποικίλες συλλογές σε διάφορα τμήματα —συμπεριλαμβανομένων μουσείων, εργαστηρίων και ερευνητικών ινστιτούτων— οι οποίες περιλαμβάνουν τεκμήρια από μακροχρόνιες διαδικασίες παρατήρησης, καταγραφής και κατανόησης του φυσικού κόσμου. Το υλικό αυτό δεν λειτουργεί μόνο ως επιστημονικό αρχείο, αλλά αντικατοπτρίζει επίσης ιστορικές και πολιτισμικές πρακτικές οπτικής απόδοσης της φύσης. Η παρούσα παρουσίαση εξετάζει πώς οι πανεπιστημιακές συλλογές μπορούν να ερμηνευθούν εκ νέου μέσα από μια οπτική που συνδυάζει την τέχνη και την επιστήμη (ArtScience), συνδέοντας την επιστημονική παρατήρηση με την οπτική και πολιτισμική ανάλυση. Εστιάζει στο «Active Earth» (προσωρινός τίτλος), ένα εκθεσιακό εγχείρημα που βρίσκεται υπό ανάπτυξη στο Intermediatheque του Πανεπιστημιακού Μουσείου του Πανεπιστημίου του Τόκιο (UMUT) και αξιοποιεί ιστορικό υλικό σχετικό με τη μελέτη σεισμών και ηφαιστείων, συμπεριλαμβανομένων φωτογραφιών, εικονογραφήσεων και σεισμολογικών κυματομορφών. Παρουσιάζοντας αυτό το υλικό στο πλαίσιο ενός πανεπιστημιακού μουσείου, το εγχείρημα διερευνά πώς τα επιστημονικά αρχεία μπορούν να γίνουν κατανοητά τόσο ως ιστορία της φύσης όσο και ως ιστορία του πολιτισμού. Η προσέγγιση αυτή αναδεικνύει τον ρόλο της οπτικής αναπαράστασης στην παραγωγή και τη μετάδοση της γνώσης, ιδίως σε σχέση με τη μακροχρόνια κατανόηση των φυσικών

φαινομένων και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις καταστροφές. Μέσω αυτού του παραδείγματος, η παρουσίαση στοχάζεται πάνω στον ρόλο των πανεπιστημιακών μουσείων, στη διατήρηση και την εκ νέου ενεργοποίηση της γνώσης πέρα από τα όρια των επιμέρους επιστημονικών κλάδων, υπογραμμίζοντας τις δυνατότητές τους ως χώρων διεπιστημονικής μάθησης και μακροχρόνιας μετάδοσης της γνώσης.

Posters

KARINA AULIA

Πανεπιστήμιο Γλασκώβης, Ηνωμένο Βασίλειο

karinamintahir.media@gmail.com

Ανοίγοντας τις Αποθήκες: Το Κέντρο Μελέτης των Συλλογών Hunterian και ο Ρόλος των Πανεπιστημιακών Μουσείων στην Προώθηση της Εκπαίδευσης και της Ευημερίας (ΣΒΑ 3 & 4)

Τα πανεπιστημιακά μουσεία εντάσσονται όλο και περισσότερο στον διάλογο για τη βιωσιμότητα ως θεσμικοί φορείς που συμβάλλουν σε στόχους που αφορούν την εκπαίδευση, την κοινωνία και την ευημερία. Το πόστερ εξετάζει κριτικά το Κέντρο Μελέτης Συλλογών Hunterian (Hunterian Collections Study Centre) στο Kelvin Hall του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης, ως μελέτη περίπτωσης για τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα μοντέλα ανοικτών συλλογών συμβάλλουν στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) 3 (Καλή Υγεία και Ευημερία) και 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση). Το Hunterian αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης από το 1807. Ως το παλαιότερο δημόσιο μουσείο της Σκωτίας, οι συλλογές του καλύπτουν τις τέχνες, τις επιστήμες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες, αποτελώντας έναν σημαντικό πολιτιστικό και ακαδημαϊκό πόρο. Το πανεπιστημιακό μουσείο δημιούργησε το Κέντρο Μελέτης Συλλογών Hunterian ως μια ειδικά διαμορφωμένη εγκατάσταση εντός του Kelvin Hall, ενός ιστορικού χώρου που έχει πλέον μετατραπεί σε κέντρο πολιτιστικής αριστείας. Το Κέντρο Μελέτης παρέχει οργανωμένη πρόσβαση σε συλλογές, περιοδικές εκθέσεις, διδασκαλία και έρευνα, προσφέροντας τη δυνατότητα δια ζώσης ραντεβού για φοιτητές, ερευνητές και το ευρύ κοινό. Με αυτόν τον τρόπο, αναδεικνύει τις συλλογές τόσο ως ακαδημαϊκό πόρο όσο και ως προσβάσιμη πολιτιστική υποδομή. Σε σχέση με τον ΣΒΑ 4, η μελέτη εξετάζει πώς η μάθηση με βάση τα αντικείμενα και η πρόσβαση για ερευνητικούς σκοπούς διαμεσολαβούνται από θεσμικά πλαίσια που αφενός καθιστούν δυνατές και αφετέρου δομούν τις εκπαιδευτικές αλληλεπιδράσεις. Υποστηρίζει ότι η «ανοικτότητα» δεν λειτουργεί απλώς ως διαθεσιμότητα, αλλά ως μια επιμελημένη παιδαγωγική υποδομή ενσωματωμένη στα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε σχέση με τον ΣΒΑ 3, το έργο αξιοποιεί τη βιβλιογραφία σχετικά με την πολιτιστική ευημερία και το «φαινόμενο του μουσείου» (museum effect), εξετάζοντας πώς τα περιβάλλοντα ανοικτών συλλογών μπορούν να καλλιεργήσουν εμπειρίες συμπερίληψης, περιέργειας και πνευματικής ευημερίας, ενώ παράλληλα εξετάζει κριτικά τον τρόπο με τον οποίο ορίζονται, μετρώνται και κατανέμονται τα αποτελέσματα αυτά σε διαφορετικές ομάδες χρηστών. Αντλώντας στοιχεία από την εμπειρία του συγγραφέα ως φοιτητή Μουσειολογίας στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης, το έργο αναδεικνύει το Κέντρο Μελέτης Συλλογών Hunterian ως παράδειγμα πανεπιστημιακού μουσείου που συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω ολοκληρωμένων πρακτικών εκπαίδευσης και ευημερίας. Εντάσσοντας τη συγκεκριμένη περίπτωση στο πλαίσιο των ΣΒΑ, το έργο συμβάλλει στον κριτικό διάλογο της μουσειολογίας σχετικά με την κινητοποίηση των πανεπιστημιακών μουσείων στο πλαίσιο των παγκόσμιων προγραμμάτων βιωσιμότητας, εξετάζοντας παράλληλα κριτικά τις παραδοχές που διέπουν τον ρόλο τους ως φορέων κοινωνικής αξίας.

STEFANIA BAGELLA¹ AND SIMONETTA BAGELLA¹

¹Πανεπιστήμιο του Sassari, Ιταλία

bagella@uniss.it

Οι Ιστορικές Βοτανικές Συλλογές ως Εργαλεία για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Στοιχεία από την περιοχή Sassarese (Σαρδηνία)

Στις μέρες μας, οι ιστορικές βοτανικές συλλογές αποτελούν πολύτιμες πηγές για την τεκμηρίωση και την έρευνα, προωθώντας τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και ενισχύοντας τη συμμετοχή του κοινού σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Σε συνδυασμό με ιστορικά δεδομένα για τη χλωρίδα, παρέχουν κρίσιμες πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές της βιοποικιλότητας στο πέρασμα του χρόνου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ιστορική βοτανική συλλογή Moris, τμήμα των βοτανικών συλλογών του Πανεπιστημίου του Sassari. Η συλλογή περιλαμβάνει δείγματα που συλλέχθηκαν από τον G.G. Moris κατά το πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Η μελέτη μας εστιάζει στις περιβαλλοντικές μεταβολές που τεκμηριώνονται μέσω των αλλαγών στη χλωρίδα μιας συγκεκριμένης περιοχής στη βορειοδυτική Σαρδηνία, γύρω από την πόλη Sassari, γνωστής ως «Sassarese». Συγκρίναμε τα διαθέσιμα δεδομένα της συλλογής με την επικαιροποιημένη καταγραφή της χλωρίδας της ίδιας περιοχής (Bagella και Urbani, 2006). Η ανάλυση επιβεβαιώνει και ενισχύει τα αποτελέσματα προηγούμενης μελέτης (Bagella & Bagella, 2023), η οποία παρουσίαζε έναν κατάλογο ειδών που είχε συνταχθεί από τον G. Pitalis για την ίδια περιοχή. Τις τελευταίες δεκαετίες, η περιοχή έχει υποστεί σημαντικές μεταβολές στη βιοποικιλότητα λόγω της αλλαγής χρήσεων γης και της κλιματικής αλλαγής. Περίπου το 60% των ειδών που σχετίζονται με τις καλλιέργειες (άγριοι συγγενείς καλλιεργούμενων φυτών) και το 20% των ειδών που απαντώνται σε ενδιαιτήματα γλυκού νερού έχουν εξαφανιστεί, ενώ αρκετά ξενικά είδη έχουν εισαχθεί κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων αιώνων. Η μελέτη αναδεικνύει τον αντίκτυπο της εγκατάλειψης των γεωργικών εκτάσεων, της αστικοποίησης και της απώλειας ενδιαιτημάτων στη μείωση των πληθυσμών των ειδών. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν τη σημασία των δεδομένων από ιστορικές βοτανικές συλλογές για την κατανόηση των τάσεων της βιοποικιλότητας και την καθοδήγηση των προσπάθειών διατήρησης και αποκατάστασης στα μεσογειακά τοπία. Παράλληλα, συμβάλλουν στο να καταστεί πιο απτή η δράση για το κλίμα, συνδέοντας τους ανθρώπους με την περιβαλλοντική ιστορία και τη βιοποικιλότητα.

MATILDE BIANCHI

Πανεπιστήμιο της Γένοβας, Ιταλία

matildebianchi.mb@gmail.com

Απελευθερώνοντας τη Συμμετοχική Δυναμική. Μια Κοινωνιομετρική Μελέτη για την Ανακάλυψη των Μουσείων και των Χώρων Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Πανεπιστημίου της Πάδοβας

Το σύγχρονο μουσειακό τοπίο, με επίκεντρο την κοινωνική βιωσιμότητα και τη συμπερίληψη, αναγνωρίζει τα πανεπιστημιακά μουσεία ως καίριους χώρους για την οικοδόμηση κοινωνικού

κεφαλαίου. Αυτή η αποστολή επιβεβαιώθηκε εκ νέου από τη Γενική Συνέλευση του ICOM στο Ντουμπάι το 2025, μέσω του Ψηφίσματος 4, το οποίο προωθεί την ενδυνάμωση των νέων ως κινητήρια δύναμη για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Η εργασία παρουσιάζει ένα ερευνητικό έργο στο πλαίσιο του προγράμματος διδακτορικών σπουδών στις Ψηφιακές Ανθρωπιστικές Επιστήμες του Πανεπιστημίου της Γένοβας, το οποίο διεξήχθη στο Πανεπιστημιακό Κέντρο Μουσείων του Πανεπιστημίου της Πάδοβας μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουλίου 2026. Η έρευνα εξετάζει το χάσμα μεταξύ της αριστείας των ακαδημαϊκών συλλογών και της συμμετοχής των φοιτητών, αξιοποιώντας τη δυναμική του κοινού και μελετώντας πώς η πολιτιστική κληρονομιά μετατρέπεται σε πόρο για τη διαμόρφωση ταυτότητας και την ενίσχυση της εμπλοκής. Το μεθοδολογικό πλαίσιο περιλαμβάνει μια έρευνα τύπου CAWI (διαδικτυακό ερωτηματολόγιο), σχεδιασμένη για το ακαδημαϊκό περιβάλλον της Πάδοβας και απευθυνόμενη σε φοιτητές προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου, με τη στρατολόγηση των συμμετεχόντων να γίνεται μέσω του ενημερωτικού δελτίου του Πανεπιστημίου ώστε να διασφαλιστεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα από διάφορα επιστημονικά πεδία. Το εργαλείο συνδυάζει ερωτήσεις κλειστού τύπου για τη στατιστική σκιαγράφηση του προφίλ των συμμετεχόντων και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου που αποτυπώνουν τις ποιοτικές αποχρώσεις των αντιλήψεών τους. Αυτή η συνδυαστική προσέγγιση επιτρέπει μια ολιστική αξιολόγηση του κοινού (NEMO 2024), ενσωματώνοντας μεταβλητές που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή, την πληροφόρηση και τη συμπεριφορά, ακολουθώντας τη μεθοδολογία του Henry McGhie (2021) και διερευνώντας τα κίνητρα πίσω από τη συμμετοχή ή την αποφυγή των μουσείων και των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς του Πανεπιστημίου της Πάδοβας. Η ανάλυση των δεδομένων, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, πραγματοποιείται με τη χρήση του RStudio κατά τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο του 2026. Η συζήτηση εστιάζει στην ικανότητα του μοντέλου να αποκαλύπτει λανθάνουσες δυνατότητες στην αλληλεπίδραση των φοιτητών, παρέχοντας δείκτες για έναν πιο συμπεριληπτικό επανασχεδιασμό των μουσειακών υπηρεσιών και δράσεων. Τελικά, η μελέτη καταδεικνύει πώς η ψηφιακή μέτρηση του κοινού μπορεί να μετατρέψει την ακαδημαϊκή κληρονομιά σε πόλο συλλογικής ευημερίας, εδραιώνοντας τα πανεπιστημιακά μουσεία ως βασικούς συντελεστές για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

ΜΑΡΙΑ-ΝΕΚΤΑΡΙΑ ΜΠΟΥΡΓΟΥ¹, ΜΑΡΙΑ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ¹, ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΙΤΡΟΣ², ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ¹, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΒΟΓΙΑΝΝΗ³, ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΔΟΞΑΝΑΚΗ⁴ & ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΕΡΜΕΛΗ⁴

¹Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα

²Εθνικό Γεωλογικό Μουσείο της Ελλάδας, Αθήνα, Ελλάδα

³Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα, Ελλάδα

⁴Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα

nektariabourgou@gmail.com

«Γίνε για μια μέρα Παλαιοντολόγος» στο Μουσείο Γεωλογίας & Παλαιοντολογίας του ΕΚΠΑ: Σχεδιασμός εκπαιδευτικού προγράμματος από τη φοιτητική για τη σχολική κοινότητα

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναδείξει το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία σχεδιασμού του εκπαιδευτικού προγράμματος «Γίνε για μια μέρα Παλαιοντολόγος» του Μουσείου Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ). Το πρόγραμμα απευθύνεται στην υποχρεωτική εκπαίδευση, εστιάζοντας στη σύνδεση των πανεπιστημιακών μουσείων με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. Η εργασία επικεντρώνεται σε δύο άξονες. Ο πρώτος αφορά το περιεχόμενο του προγράμματος, βάσει των συλλογών του Μουσείου, και διακρίνεται στα στάδια: (i) γνωριμία με την ειδικότητα του παλαιοντολόγου, (ii) εξοικείωση με την κλίμακα του γεωλογικού χρόνου μέχρι τη σύγχρονη εποχή (Ολόκαινο), (iii) διερεύνηση σύγχρονων περιβαλλοντικών προκλήσεων, όπως η κλιματική αλλαγή (ΣΒΑ 13) και η διατήρηση της βιοποικιλότητας (ΣΒΑ 14, ΣΒΑ 15), σε συνδυασμό με ευρήματα και προσεγγίσεις της παλαιοντολογικής έρευνας και (iv) προσδιορισμός των ηθικών αρχών (geoethics) που διέπουν την παλαιοντολογική έρευνα για τη συλλογή, διαχείριση και ανάδειξη των απολιθωμάτων ως μέρος της γεωλογικής κληρονομιάς. Ο δεύτερος άξονας αφορά στη μεθοδολογία σχεδιασμού, η οποία αναπτύχθηκε από φοιτητές/ήτριες του ΔΠΜΣ «Μουσειακές Σπουδές» του ΕΚΠΑ στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής τους εκπαίδευσης. Η διαδικασία αυτή μετατρέπει την ανάπτυξη του προγράμματος σε δυναμικό πεδίο μάθησης για τους/τις μελλοντικούς/ές μουσειολόγους, που εξοικειώνονται με τη μεθοδολογία σχεδιασμού μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων στο πλαίσιο της εξωστρέφειας και επικοινωνίας των γεωεπιστημών. Η καινοτομία της δράσης έγκειται στον διττό τρόπο αξιοποίησης του Μουσείου, ως περιβάλλον εκπαίδευσης για φοιτητές/ήτριες και ως χώρο μη τυπικής εκπαίδευσης για τη σχολική κοινότητα, προωθώντας την ποιοτική εκπαίδευση (ΣΒΑ 4), με τους/τις ίδιους/ες φοιτητές/ήτριες να λειτουργούν ως διαμεσολαβητές/ήτριες. Έτσι, το πανεπιστημιακό μουσείο αναδεικνύεται ως φορέας που προάγει την ποιοτική εκπαίδευση σε δύο επίπεδα ταυτόχρονα.

MAURICIO CANDIDO DA SILVA

Μουσείο Κτηνιατρικής Ανατομίας Πανεπιστημίου του Σάο Πάολο, Βραζιλία

maumal@usp.br

Πανεπιστημιακές Συλλογές και Μουσεία στη Βραζιλία: δημιουργία νέων παραμέτρων και ορισμών.

Ποιο είναι το προφίλ των Πανεπιστημιακών συλλογών και μουσείων στη Βραζιλία: Με γνώμονα τη σημασία της διατήρησης και της ανάδειξης της πανεπιστημιακής συλλογής —η οποία εξυπηρετεί τη διδασκαλία, την έρευνα και την πανεπιστημιακή εξωστρέφεια— η μελέτη δομήθηκε πάνω σε τρεις πυλώνες: 1) οργάνωση των βιβλιογραφικών αναφορών· 2) συλλογή, κατηγοριοποίηση και διάθεση δεδομένων· 3) δομή της Ψηφιακής Πλατφόρμας του Δικτύου Πανεπιστημιακών Συλλογών και Μουσείων της Βραζιλίας (Brazilian University Collections and Museums Network). Πρόκειται για ένα προσβάσιμο αποθετήριο που περιλαμβάνει τέσσερις βάσεις δεδομένων: α) πανεπιστημιακές συλλογές και μουσεία, β) πρόσωπα, γ) δημοσιεύσεις, δ) εκδηλώσεις. Στην αναζήτηση νέων εννοιών και ορισμών, η έρευνα διαμόρφωσε τον όρο «Πανεπιστημιακός Μουσειακός Πυρήνας» (University Museological Nucleus) για να περιγράψει το εξαιρετικά ποικίλο σύνολο των πανεπιστημιακών συλλογών και μουσείων. Επίσης,

καθιέρωσε τον όρο «Μουσειακό Οικοσύστημα» (Ecosystema Museal) εντός του πεδίου της πανεπιστημιακής κληρονομιάς και στο πλαίσιο της Ψηφιακής Πλατφόρμας (<http://rbctmu.com.br/>). Η πλατφόρμα περιλαμβάνει επί του παρόντος 686 συλλογές και πανεπιστημιακά μουσεία. Αν σε αυτά προστεθούν 32 Πλανητάρια και 185 Βοτανικές συλλογές που είναι ανοιχτά στο κοινό, ο συνολικός αριθμός φτάνει τους εντυπωσιακούς 903 Πανεπιστημιακούς Μουσειακούς Πυρήνες! Επιπλέον, καταγράφονται 624 άτομα, 245 δημοσιεύσεις και 50 εκδηλώσεις. Το επόμενο βήμα περιλαμβάνει τη συγκρότηση ομάδων εργασίας και τη δημιουργία του συμβουλίου των αντιπροσώπων.

COURTNEY CARTER

Ένωση Ακαδημαϊκών Μουσείων και Πινακοθηκών (AAMG), ΗΠΑ
courtneycarter95@gmail.com

Το πάθος συναντά την επισφάλεια: Μια ανάλυση βασισμένη σε δεδομένα για τον χώρο των ακαδημαϊκών μουσείων

Τα ακαδημαϊκά μουσεία, οι πινακοθήκες και οι συλλογές λειτουργούν όχι μόνο ως κέντρα πολιτισμικής έρευνας και διεπιστημονικής μάθησης, αλλά και ως καίριοι χώροι επαγγελματικής ανάπτυξης στον τομέα των μουσείων. Η κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της εργασίας σε ακαδημαϊκά μουσεία είναι καθοριστικής σημασίας για τη διαμόρφωση ενός ισχυρού και ανθεκτικού ανθρώπινου δυναμικού. Τι χαρακτηρίζει την εμπειρία εργασίας σε ακαδημαϊκό περιβάλλον; Τι εκτιμάται περισσότερο στη συμμετοχή σε ένα ακαδημαϊκό μουσείο; Ποιες είναι οι βασικές προσδοκίες και οι προβληματισμοί για τον ευρύτερο κλάδο; Το πόστερ διερευνά αυτά τα ερωτήματα μέσω μιας ανάλυσης δεδομένων που βασίζεται στα σχόλια των μελών, τα οποία συγκεντρώθηκαν από την Ένωση Ακαδημαϊκών Μουσείων και Γκαλερί (AAMG). Αξιοποιώντας συνεντεύξεις της ενότητας «Μέλος του Μήνα» (Member of the Month) που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2021–2026, εξετάζει τον ρόλο που διαδραματίζουν οι επαγγελματικές ενώσεις στην υποστήριξη των εργαζομένων στα ακαδημαϊκά μουσεία. Τα ευρήματα αναδεικνύουν πώς το κοινό πλαίσιο αναφοράς μπορεί να ενισχύσει τα επαγγελματικά δίκτυα και να στηρίξει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του κλάδου των ακαδημαϊκών μουσείων.

CHIA-HSIN CHEN

Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung, Ταϊβάν (R.O.C)
chiahsin@mail.ncku.edu.tw

Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία ως Μοχλοί Βιώσιμης Ανάπτυξης και Ισότητας των Φύλων: Η Πρωτοβουλία του Μουσείου του NCKU για τις Γυναίκες στους Τομείς STEM

Σε μια εποχή ραγδαίων τεχνολογικών αλλαγών, η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στους τομείς STEM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική και Μαθηματικά) είναι καθοριστικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ωστόσο, οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στους

τομείς STEM στην Ταϊβάν, γεγονός που αντικατοπτρίζει έμφυλα στερεότυπα, περιορισμένα πρότυπα και μια αίσθηση έλλειψης του «ανήκειν». Ευθυγραμμιζόμενο με τη θεματική του UMAC 2026, το παρόν έργο εξετάζει τη πρόγραμμα «Κυνήγι Θησαυρού στην Πανεπιστημιούπολη – Γυναίκες σε έργο STEM» του Μουσείου του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung (NCKU) και τη βασική σειρά δράσεων αυτού, με τίτλο «STEM up! – Το Φόρουμ Τεχνολογίας μας». Από το 2023, η πρωτοβουλία έχει αναδείξει το μουσείο σε έναν «τρίτο χώρο» που συνδέει την πανεπιστημιούπολη, τις τοπικές κοινότητες και το ευρύ κοινό μέσω της επικοινωνίας της επιστήμης, του διαλόγου μεταξύ γενεών, της βιωματικής μάθησης και των δράσεων εξωστρέφειας, προωθώντας παράλληλα την Ποιοτική Εκπαίδευση (ΣΒΑ 4), την Ισότητα των Φύλων (ΣΒΑ 5) και τη Δράση για το Κλίμα (ΣΒΑ 13). Το έργο αναλύει 10 δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Σεπτεμβρίου 2024 και Ιουνίου 2025, βασιζόμενο σε 139 έγκυρα ερωτηματολόγια και σε συνολική συμμετοχή περίπου 250 ατόμων. Μεταξύ των αντιπροσωπευτικών δράσεων περιλαμβάνονται: η «Κυβερνοασφάλεια μέσα από τα μάτια σας», η οποία αμφισβήτησε τα στερεότυπα σχετικά με τα επιστημονικά πεδία και τα φύλα μέσω καθημερινών ζητημάτων κυβερνοασφάλειας και δραστηριοτήτων με τον κώδικα Μορς· η δράση «Ακολουθώντας τον άνεμο και την παλίρροια: Ένα ταξίδι στη μεταβαλλόμενη λιμνοθάλασσα Chigu», η οποία ενθάρρυνε τον προβληματισμό σχετικά με την κλιματική αλλαγή, την ενεργειακή μετάβαση και την περιβαλλοντική δικαιοσύνη· καθώς και μια έκθεση επιστήμης στον σταθμό Fangliao, η οποία διεύρυνε την πρόσβαση στη μάθηση των επιστημών και στην επαφή με γυναίκες-πρότυπα στον χώρο των STEM. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι σχεδόν το 70% των γυναικών που συμμετείχαν δήλωσαν μεγαλύτερη προθυμία να ακολουθήσουν επαγγελματικές ή ακαδημαϊκές διαδρομές σχετικές με τα STEM, ενώ η συνολική αναλογία των φύλων μεταβλήθηκε από περίπου 1:3 (άνδρες:γυναίκες) προς το 1:1. Το έργο καταδεικνύει πώς ένα πανεπιστημιακό μουσείο μπορεί να λειτουργήσει ως δυναμική πλατφόρμα για μια συμπεριληπτική εκπαίδευση STEM, την επικοινωνία της επιστήμης και τη συμμετοχή του κοινού με άξονα τη βιωσιμότητα.

YI CHEN CHEN

Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung, Ταϊβάν (R.O.C)

laurenchen@gs.ncku.edu.tw

Προς την Εκατονταετηρίδα: Η Έρευνα για την Ιστορία του Πανεπιστημίου ως Θεμέλιο για τη Θεσμική Βιωσιμότητα

Το πόστερ παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο το Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung (NCKU) αξιοποιεί μια σειρά στρατηγικών πρωτοβουλιών για τη μετατροπή της έρευνας σχετικά με την ιστορία του πανεπιστημίου σε πολιτισμικό κεφάλαιο για τη βιωσιμότητα του θεσμού. Ενόψει της συμπλήρωσης εκατό χρόνων λειτουργίας του NCKU το 2031, το μουσείο προωθεί συστηματικά, από το 2022, τη σειρά δράσεων «Ιστορία του Πανεπιστημίου και Θεσμική Ιστορία», η οποία περιλαμβάνει ακαδημαϊκά σεμινάρια και εργαστήρια συγγραφής. Η βασική στρατηγική αποτελείται από δύο πυλώνες: Πρώτον, τη δημιουργία μιας ακαδημαϊκής πλατφόρμας μέσω επαγγελματικών σεμιναρίων για την εμβάθυνση στη θεμελιώδη έρευνα σχετικά με την πανεπιστημιακή κληρονομιά (SDG 4). Δεύτερον, τη μείωση των εμποδίων

συμμετοχής μέσω τακτικών εργαστηρίων που προσκαλούν το διδακτικό προσωπικό, τους φοιτητές και τους αποφοίτους να συνδιαμορφώσουν τη συλλογική μνήμη (ΣΒΑ 17). Το έργο θα παρουσιάσει την εξέλιξη της πρωτοβουλίας από το 2022 έως το 2025, αναδεικνύοντας πώς μεμονωμένες ιστορικές έρευνες μετεξελίχθηκαν σε ένα διεπιστημονικό δίκτυο συνεργασίας. Η πρακτική αυτή υπογραμμίζει τον καθοριστικό ρόλο των πανεπιστημιακών μουσείων στον θεσμικό μετασχηματισμό: όχι μόνο ως θεματοφυλάκων της κληρονομιάς του παρελθόντος, αλλά και ως ενεργών φορέων στη θεμελίωση της ταυτότητας και της βιώσιμης διακυβέρνησης του πανεπιστημίου για τον επόμενο αιώνα, μέσω της θεσμοθετημένης παραγωγής γνώσης και της κοινωνικής συμπερίληψης.

CHIAN HUI CHEN

Εθνικό Πανεπιστημιακό Μουσείο Cheng Kung, Ταϊβάν (R.O.C)

10804021@gs.ncku.edu.tw

Μια Πολιτιστική και Εκπαιδευτική Πλατφόρμα: Συν-δημιουργία Πλατφόρμας Ψηφιακής Έκθεσης «Settling on the Sandbar» — Πρακτικές και Προβληματισμοί από το Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung και τους Ακαδημαϊκούς Συνεργάτες

Η ψηφιακή έκθεση και πλατφόρμα γνώσης «Settling on the Sandbar—The Fort, City and Citizens of Zeelandia in 17th-Century Formosa» αποτελεί ένα έργο που αναπτύχθηκε από το Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung (NCKU), με χρηματοδότηση από το Υπουργείο Πολιτισμού της Ταϊβάν στο πλαίσιο του Προγράμματος Τεχνολογίας 5G το 2023. Η πλατφόρμα ενσωματώνει τη μακροχρόνια έρευνα για το Fort Zeelandia που διεξήχθη από τον καθηγητή Huang En-yu του Τμήματος Αρχιτεκτονικής του NCKU, μετατρέποντας τα επιστημονικά ευρήματα σε ένα προσβάσιμο ψηφιακό εκθεσιακό περιβάλλον. Υιοθετώντας μια διεπιστημονική προσέγγιση, το έργο συνδυάζει ακαδημαϊκή έρευνα, επιμελητική πρακτική και ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών. Υπό τον συντονισμό του Μουσείου NCKU, διαμορφώνει μια συνεργατική διαδικασία που συνδέει πανεπιστημιακές ερευνητικές μονάδες με επαγγελματικές ομάδες παραγωγής ψηφιακού περιεχομένου, επιτρέποντας τη μετατροπή των ερευνητικών αποτελεσμάτων σε περιεχόμενο προσβάσιμο στο κοινό. Σε αυτό το πλαίσιο, το μουσείο λειτουργεί ως βασικός διαμεσολαβητής, διευκολύνοντας τη μετάφραση της γνώσης, τη διαμόρφωση της επιμελητικής αφήγησης και την επικοινωνία μεταξύ διαφορετικών επιστημονικών πεδίων. Το έργο εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της επετείου των 400 ετών της πόλης Tainan (2024–2025), επανεξετάζοντας το Fort Zeelandia (σημερινό Anping Fort) ως ένα κρίσιμο σημείο στην πρώιμη νεωτερική ανάπτυξη της πόλης. Εστιάζοντας στο παράκτιο αστικό τοπίο του 17ου αιώνα, η πλατφόρμα διερευνά πολλαπλές διαστάσεις, όπως τις οχυρώσεις, την αστική ανάπτυξη, την καθημερινή ζωή και τις διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις. Μέσω ψηφιακών εκθεσιακών τεχνικών, όπως τρισδιάστατες ανακατασκευές, συγκρίσεις ιστορικών χαρτών και διαδραστικές διεπαφές, η εξειδικευμένη γνώση παρουσιάζεται με πιο απτό και ελκυστικό τρόπο. Ενσωματώνοντας πολλαπλές αφηγηματικές προσεγγίσεις, η πλατφόρμα επιτρέπει στους χρήστες να κατανοήσουν την ιστορική εξέλιξη της Tainan ως πρώιμης λιμενικής πόλης της Ταϊβάν, στο ευρύτερο πλαίσιο της ναυτικής ιστορίας, της

μετανάστευσης και των διαπολιτισμικών ανταλλαγών. Το έργο αυτό αναδεικνύει πώς τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να υπερβούν τους παραδοσιακούς τους ρόλους και να λειτουργήσουν ως πλατφόρμες διεπιστημονικής συνεργασίας, δημόσιας συμμετοχής και διάχυσης της γνώσης. Ως ένα εξελισσόμενο ψηφιακό πολιτιστικό αγαθό, συμβάλλει στην προώθηση της προσβάσιμης εκπαίδευσης και της βιώσιμης πολιτιστικής ανάπτυξης.

LUCILLA. FABRIZI¹, V. MOGGI CECCHI¹ & M. BENVENUTI^{2,3}

¹ Μουσείο «La Specola» – Σύστημα Πανεπιστημιακών Μουσείων, Πανεπιστήμιο Φλωρεντίας, Ιταλία

² Τμήμα Επιστημών της Γης, Πανεπιστήμιο Φλωρεντίας, Ιταλία

³ Ινστιτούτο Γεωεπιστημών και Γεωπόρων, Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας, Πίζα, Ιταλία
lucilla.fabrizi@unifi.it

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Φλωρεντίας ως χώρος κοινωνικής ανάπτυξης “ante litteram”: εστίαση στις Λιθο-ορυκτολογικές συλλογές

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Φλωρεντίας έχει τις ρίζες του στο Αυτοκρατορικό και Βασιλικό Μουσείο Φυσικής και Φυσικής Ιστορίας, το οποίο εγκαινιάστηκε το 1775 ως το πρώτο μουσείο φυσικής ιστορίας στην Ευρώπη ανοιχτό στο κοινό. Το γεγονός αυτό σηματοδότησε ένα θεμελιώδες πολιτιστικό ορόσημο, επισφραγίζοντας τη μετάβαση από τις ιδιωτικές συλλογές — που προορίζονταν για την ψυχαγωγία των ηγεμόνων— σε ένα νέο πρότυπο προσανατολισμένο στην επιστημονική πρόοδο και το δημόσιο όφελος. Το μουσείο δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Μεγάλου Δούκα της Τοσκάνης, με στόχο την πολιτισμική αναβάθμιση του λαού μέσω της επιστήμης, και σχεδιάστηκε έτσι ώστε να ενθαρρύνει την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση των επισκεπτών. Πράγματι, τα εκθέματα ήταν διατεταγμένα σύμφωνα με μια λογική διαδρομή που ξεκινούσε από τη Γη και έφτανε στον ουρανό, συνδυάζοντας τις επιστήμες της Γης, τη βοτανική, την ανατομία και την αστρονομία —όλα υποστηριζόμενα από καινοτόμες περιγραφές αντικειμένων, χώρους αφιερωμένους στον πειραματισμό και μια παρακείμενη, πλούσια εξοπλισμένη βιβλιοθήκη (Contardi, 2009). Με σύγχρονους όρους, η έννοια της βιωσιμότητας ήταν ξένη προς την εποχή εκείνη, όχι όμως και η έννοια της κοινωνικής ανάπτυξης που βασίζεται στη μάθηση. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ορυκτολογικές συλλογές διαδραμάτισαν ανέκαθεν πρωταγωνιστικό ρόλο. Κατά την εποχή των εγκαινίων, ο κατάλογος περιλάμβανε ήδη περισσότερα από 24.000 δείγματα —που τότε χαρακτηρίζονταν γενικά ως «ορυκτά», αν και περιλάμβαναν επίσης πετρώματα και απολιθώματα— τα οποία είχαν μεταφερθεί σε μεγάλο βαθμό από την Tribuna των Ουφίτσι (Uffizi) για να αναδείξουν το μεγαλείο της φύσης. Στα χρόνια που ακολούθησαν, προστέθηκαν επίσης πολύτιμα αντικείμενα γλυπτικής σε λίθο (glyptic objects) που ανήκαν στην οικογένεια των Μεδίκων και φυλάσσονταν προηγουμένως στα Ουφίτσι (Cirriani, 2011). Με την πάροδο του χρόνου, η συλλογή εμπλουτίστηκε σημαντικά μέσω αγορών και δωρεών. Επιπλέον, οι εντατικές ερευνητικές αποστολές που πραγματοποιήθηκαν στο νησί Elba κατά τον 19ο αιώνα επέτρεψαν στο μουσείο να δημιουργήσει μία από τις σημαντικότερες και εκτενέστερες συλλογές ορυκτών παγκοσμίως (Tanelli & Roggi, 2012). Το 2024, το μουσείο εγκαινίασε μια νέα εκθεσιακή διάταξη που αποσκοπεί στην αναβίωση του πνεύματος των απαρχών του, επανενώνοντας τις Λιθο-Ορυκτολογικές Συλλογές που η ιστορία είχε προσωρινά διαχωρίσει από εκείνες που φυλάσσονταν στο La Specola. Οι νέες αίθουσες δεν

περιορίζονται στην κάλυψη των κλασικών θεμάτων του κλάδου, όπως η συστηματική ταξινόμηση των ορυκτών και οι πλανητικές επιστήμες, αλλά στρέφονται αποφασιστικά προς σύγχρονα ζητήματα. Πράγματι, η εκθεσιακή διαδρομή προσφέρει σημαντικές νέες προσεγγίσεις και έννοιες σχετικά με επίκαιρα θέματα, όπως η εξορυκτική δραστηριότητα στην Ιταλία και η γεωπολιτική κατανομή των πόρων και των κρίσιμων ορυκτών σε παγκόσμιο επίπεδο. Τέλος, το μουσείο εξακολουθεί να αποτελεί έναν ζωντανό πυρήνα επιστημονικής και ιστορικής έρευνας. Ενδεικτικά, πρόσφατες μελέτες στη Συλλογή Σκαλιστών Λίθων κατέστησαν δυνατή την ταυτοποίηση της γεωγραφικής προέλευσης ορισμένων πολύτιμων λίθων και την αναγνώριση ενός μοντέλου διαμαντιού που φυλασσόταν ιστορικά στο Ουφίτσι (Fabrizi et al., 2025). Παράλληλα, ειδικοί διενεργούν συστηματική ανάλυση της συλλογής του φυσιοδίφη Giovanni Targioni Tozzetti, η οποία χρονολογείται από τον 18ο αιώνα: πρόκειται για μια συλλογή περίπου 2.000 δειγμάτων που έφτασε στις μέρες μας ουσιαστικά άθικτη. Η μελέτη αυτή όχι μόνο αποκαλύπτει πρωτόγνωρες λεπτομέρειες σχετικά με την τεχνολογική και επιστημονική ανάπτυξη της Τοσκάνης εκείνης της εποχής, αλλά θα επιτρέψει σύντομα και την ανάδειξη καθώς και την έκθεση στο κοινό δειγμάτων που παρέμεναν εντελώς άγνωστα μέχρι σήμερα.

BEATRIZ DOMÉNECH GARCÍA¹, LUIS SEMPERE², CARMEN BACHILLER MARTÍN² & ANTONI COLOMINA²

¹ Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Έρευνας για την αποκατάσταση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Πολυτεχνείο της Βαλένθια, Ισπανία

² Πολυτεχνείο της Βαλένθια, Ισπανία

beadomga@upv.es

Το Πανεπιστημιακό Μουσείο ως κοινωνικό εργαστήριο για την αντιμετώπιση της κλιματικής έκτακτης ανάγκης: διάσωση και θεραπευτική συντήρηση μιας ιστορικής συλλογής ραδιοφώνου μετά το φαινόμενο DANA στη Βαλένθια (Ισπανία)

Στο τρέχον σενάριο κλιματικής κρίσης, τα πανεπιστημιακά μουσεία αναδεικνύονται ως κρίσιμες υποδομές για την ανθεκτικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η παρούσα πρόταση σκιαγραφεί την αντίδραση του Πολυτεχνείου της Βαλένθια (UPV) (Ισπανία) στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής από το φαινόμενο DANA του 2024 (απομονωμένη υψηλή ύφεση) σε μια ιδιωτική συλλογή ιστορικών ραδιοφώνων στην πόλη Païporta. Το έργο, με επικεφαλής το Μουσείο Ιστορίας Τηλεπικοινωνιών "Vicente Miralles Segarra", αποτελεί παράδειγμα της εξέλιξης του μουσείου σε ένα "κοινωνικό εργαστήριο" ικανό να παράγει προληπτικές απαντήσεις σε περιβαλλοντικές καταστροφές. Η φάση έκτακτης ανάγκης διαρθρώθηκε στο πλαίσιο των «Πρώτων Βοηθειών στην Πολιτιστική Κληρονομιά» (ICCROM), κινητοποιώντας ένα δίκτυο φοιτητών εθελοντών που πραγματοποίησε τη διάσωση 124 ραδιοφωνικών συσκευών που είχαν πληγεί από λάσπη και υγρασία. Μετά από αυτή τη φάση διάσωσης και τη δωρεά της συλλογής στις συλλογές του Μουσείου Τηλεπικοινωνιών, η Περιοχή Συλλογής Κληρονομιάς και Τέχνης του UPV ανέλαβε τη διαχείριση μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας θεραπευτικής συντήρησης. Επί του παρόντος, το έργο εκτελείται από μια διεπιστημονική ομάδα που αποτελείται από εξειδικευμένους τεχνικούς, ασκούμενους συντήρησης-αποκατάστασης και μηχανικούς τηλεπικοινωνιών. Αυτή η συνέργεια επιτρέπει μια παρέμβαση όπου η διατήρηση της φυσικής

ακεραιότητας συνυπάρχει με τη λειτουργική αποκατάσταση - την ουσία της τεχνολογικής κληρονομιάς. Πέρα από την υλική πτυχή, η ανάκτηση αυτών των ραδιοφώνων αποτελεί μια θεραπευτική δράση για την κοινωνία της Βαλένθια, συμβολίζοντας την υπέρβαση της καταστροφής. Αυτή η πρωτοβουλία επιβεβαιώνει ότι τα πανεπιστημιακά μουσεία είναι ουσιαστικά ιδρύματα στην υπηρεσία της κοινωνίας, μετατρέποντας την κληρονομιά σε εργαλείο για την αποκατάσταση, τη μνήμη και τη συλλογική ελπίδα.

MARIA VICTORIA HERRERA

Πινακοθήκη Ateneo, Μανίλα, Φιλιππίνες

mherrera@ateneo.edu

Αγωγή στις Αξίες μέσω των Τεχνών: Συνεργασία της Πινακοθήκης Ateneo και του οργανισμού «Teach for the Philippines»

Στις Φιλιππίνες, η επίσκεψη σε μουσεία δεν είναι πλήρως ενσωματωμένη στις σχολικές δραστηριότητες και τα προγράμματα σπουδών λόγω έλλειψης πόρων. Ακόμη και όταν αποτελεί μέρος μιας ολόκληρης σχολικής εκδρομής, η επίσκεψη στο μουσείο γίνεται βιαστικά ώστε να χωρέσει στο πρόγραμμα και άλλων προορισμών. Η Ateneo Art Gallery, ένα μουσείο μοντέρνας και σύγχρονης τέχνης που υπάγεται στο Πανεπιστήμιο Ateneo de Manila (το οποίο διοικείται από τους Ιησουίτες), ξεκίνησε μια συνεργασία με την οργάνωση «Teach for the Philippines» το 2018, με στόχο να προσφέρει σε μαθητές δημόσιων σχολείων την πρώτη τους ουσιαστική εμπειρία επίσκεψης σε μουσείο. Σε συνεργασία με εθελοντές εκπαιδευτικούς και υπεύθυνους σχεδιασμού προγραμμάτων σπουδών, μια επίσκεψη μισής ημέρας (διάρκειας 2-3 ωρών) στο πανεπιστημιακό μουσείο τέχνης προσφέρει μια άμεση επαφή με τη σύγχρονη τέχνη, μέσα από το πρίσμα της αξιακής αγωγής και της κοινωνικής ένταξης. Επί τρία έτη, μαθητές των τάξεων Γ' έως ΣΤ' από δημόσια σχολεία της μητροπολιτικής περιοχής της Μανίλα έρχονται σε επαφή με έργα τέχνης που συνδέονται με την καθημερινή ζωή, μέσω καθοδηγούμενων συζητήσεων που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή, δραστηριοτήτων και εκπαιδευτικού υλικού. Η επίσκεψη αποσκοπεί στο να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναλογιστούν τη θέση τους στον κόσμο και τον τρόπο με τον οποίο η συνεργασία με άλλους μπορεί να συμβάλει σε θετικές αλλαγές. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, το πρόγραμμα αυτό μετασχηματίστηκε στη δημιουργία εκπαιδευτικών φυλλαδίων, τα οποία διανεμήθηκαν στα συνεργαζόμενα με την TFP σχολεία σε ολόκληρες τις Φιλιππίνες. Αυτή η συνεργασία μεταξύ δημόσιων σχολείων και ιδιωτικών φορέων έχει λάβει επιχορηγήσεις από το ίδρυμα «Museum Foundation of the Philippines, Inc.», στο πλαίσιο της δράσης τους για την ανάπτυξη μιας κοινότητας που επισκέπτεται τα μουσεία.

ANNA-ELINA HINTIKKA¹ & JONNA TIMONEN¹

¹Πανεπιστήμιο της Jyväskylä, Φινλανδία

jonna.e.timonen@jyu.fi

Προς μία πολυεπιστημονική πολυειδή βιωσιμότητα στα μουσεία.

Για την αντιμετώπιση των αλληλένδετων κρίσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον, την ανισότητα και τις δομές εξουσίας, τα πλαίσια της πλανητικής ευημερίας και της απο-αποικιοποίησης μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Τα πλαίσια αυτά μπορούν, επίσης, να αξιοποιηθούν για την οικοδόμηση διαλόγου μεταξύ των οικολογικών και των κοινωνικο-πολιτισμικών εννοιών της βιωσιμότητας. Οι αποκλίσεις μεταξύ των επιστημονικών κλάδων ως προς την έννοια της βιωσιμότητας ενδέχεται να προκαλέσουν τριβές σε διεπιστημονικά περιβάλλοντα, όπως τα πανεπιστημιακά μουσεία, όπου διασταυρώνονται επιστημονικές, πολιτισμικές και εκπαιδευτικές αποστολές. Ένα πρόσφατο διεπιστημονικό εκθεσιακό εγχείρημα στο Μουσείο του Πανεπιστημίου Jyväskylä ανέδειξε αυτές τις θεμελιώδεις αποκλίσεις στον καθορισμό ηθικά βιώσιμων μουσειακών πρακτικών και, παράλληλα, πυροδότησε έναν γόνιμο διεπιστημονικό διάλογο. Στο πλαίσιο ενός συνεχιζόμενου έργου που εξετάζει την αμφιλεγόμενη ακαδημαϊκή κληρονομιά, φοιτητές και φοιτήτριες παιδαγωγικών τμημάτων κλήθηκαν να συν-επιμεληθούν μια έκθεση με επίκεντρο ιστορικά φυσικά δείγματα — μια συλλογή που τοποθετείται στο σημείο τομής της πολιτισμικής και της φυσικής ιστορίας του μουσείου. Μέσω αυτής της διαδικασίας, το έργο καταδεικνύει πώς η συνεργατική εργασία με αμφιλεγόμενες συλλογές μπορεί να λειτουργήσει ως ισχυρό παιδαγωγικό και ηθικό εργαλείο, ενθαρρύνοντας τον βαθύτερο στοχασμό σχετικά με τη βιωσιμότητα, την υπευθυνότητα και τη συνύπαρξη διαφορετικών ειδών εντός του μουσείου. Αντλώντας στοιχεία τόσο από την απο-αποικιακή οπτική όσο και από την οπτική της πλανητικής ευημερίας —προσεγγίσεις που προσφέρουν γόνιμους τρόπους διαχείρισης των ζητημάτων που εγείρει η αμφιλεγόμενη κληρονομιά και οι οποίες συγκλίνουν στην εστίασή τους στις δομικές ανισότητες και στα μέλλοντα συνύπαρξης διαφορετικών ειδών— υποστηρίζουμε διεπιστημονικές και πολυειδείς προσεγγίσεις στη βιωσιμότητα. Οι προσεγγίσεις αυτές αναγνωρίζουν τα πλανητικά όρια και τα όρια της ανθρώπινης ανάπτυξης, εμπλουτίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις επιδιώξεις της Ατζέντας 2030.

YU HOMMA¹², GOKI MIYAKITA² & MAMORU MATSUMOTO³

¹ Μουσείο Commons Πανεπιστημίου Κείο, Τόκυο, Ιαπωνία

² Πινακοθήκη Πανεπιστήμιο Κείο, Τόκυο, Ιαπωνία

³ Γυμνάσιο Chutobu, Κείο, Τόκυο, Ιαπωνία

homma@art-c.keio.ac.jp

Κομποστοποίηση, Συνύπαρξη, Κλίμα: Σύγχρονη Τέχνη και Διαγώνια Μάθηση με Μαθητές Γυμνασίου στο Keio Museum Commons

Το Πανεπιστήμιο Κείο(Τόκιο) είναι ένας εκπαιδευτικός οργανισμός που περιλαμβάνει πανεπιστήμιο, σχολεία δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και νοσοκομείο. Το Μουσείο του Κείο Commons (KeMCo) είναι το πανεπιστημιακό του μουσείο και αποσκοπεί στο να καταστήσει τις συλλογές των σχολών του Κείο προσβάσιμες στο ευρύτερο

κοινωνικό σύνολο και να φέρει σε επαφή τους ανθρώπους που συνδέονται με αυτές. Από την έναρξη της λειτουργίας του, το KeMCo διοργανώνει εργαστήρια για τους μαθητές του Γυμνασίου Κείο παράλληλα με κάθε έκθεσή του. Το πόστερ παρουσιάζει προγράμματα που αναπτύχθηκαν από κοινού από το KeMCo και το Γυμνάσιο Κείο κατά την περίοδο 2022-2024, με θέμα τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και με επίκεντρο τον Στόχο 13: Δράση για το Κλίμα. Η σειρά δράσεων ξεκίνησε το 2022 με ένα εργαστήριο και μια έκθεση με τίτλο «Κλιματική Αλλαγή × Δημιουργία: Το Αύριο που Οραματίζεται ο Καθένας μας». Μαθητές γυμνασίου και λυκείου, καθώς και προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές, συνεργάστηκαν χρησιμοποιώντας τη δημιουργική διαδικασία ως μέσο προβληματισμού σχετικά με το τι θα μπορούσε να κάνει ο καθένας τους απέναντι στην κλιματική αλλαγή και μοιράστηκαν τις ιδέες τους με τους επισκέπτες. Την περίοδο 2023–24, τα προγράμματα αναπτύχθηκαν μέσα από την επαφή με τη σύγχρονη καλλιτεχνική πρακτική. Η συμμετοχή των μαθητών γυμνασίου πραγματοποιήθηκε μέσω σχολικών τάξεων, τμημάτων, ομίλων και ατομικών αιτήσεων, ενώ από την πλευρά του πανεπιστημίου συμμετείχαν φοιτητές-συνεργάτες του KeMCo (KeMCoM) καθώς και φοιτητές από διάφορα τμήματα. Ένα από τα προγράμματα υλοποιήθηκε υπό την καθοδήγηση του καλλιτέχνη Soichiro Mihara, του οποίου το έργο πραγματεύεται τον άνθρωπο ως τμήμα του περιβάλλοντος. Οι συμμετέχοντες εξερεύνησαν αρχικά τα οικοσυστήματα που εντοπίζονται στη σχολική ζωή και στη συνέχεια κατασκεύασαν εργαλεία χρησιμοποιώντας απορρίμματα που είχαν συλλεχθεί στον χώρο του ιδρύματος. Στο KeMCo εγκαταστάθηκε το μηχανήμα κομποστοποίησης του Mihara, και μαθητές, φοιτητές και προσωπικό συνεργάστηκαν τους επόμενους μήνες για την παραγωγή χώματος. Ένα άλλο πρόγραμμα αναπτύχθηκε σε συνεργασία με το Roppongi Art Night, ένα ετήσιο φεστιβάλ τέχνης που διοργανώνεται στην πόλη Minato, όπου εδρεύουν τόσο το πανεπιστήμιο όσο και το γυμνάσιο. Ανταποκρινόμενοι στη θεματική του φεστιβάλ για το 2023, «Ένας Οδηγός Πεδίου για τα Πλάσματα της Πόλης», οι συμμετέχοντες επισκέφθηκαν έργα τέχνης και παραστάσεις που διερευνούσαν τον τρόπο συνύπαρξης ανθρώπων, ζώων, εντόμων και φυτών στο αστικό περιβάλλον. Στη συνέχεια, φοιτητές του πανεπιστημίου συντόνισαν ένα εργαστήριο, στο πλαίσιο του οποίου οι συμμετέχοντες προβληματίστηκαν σχετικά με τη συνύπαρξη μέσα από τη δημιουργική διαδικασία. Ένα χαρακτηριστικό της σειράς δράσεων ήταν το εύρος των συμμετεχόντων: παράλληλα με φοιτητές και μαθητές, συμμετείχαν επίσης καλλιτέχνες, εξωτερικοί επιμελητές και επαγγελματίες του κλάδου. Αυτό δημιούργησε τις προϋποθέσεις για αυτό που ονομάζουμε «διαγώνιες» σχέσεις μάθησης, οι οποίες υπερβαίνουν τα οριζόντια (μεταξύ ομοτίμων) και τα κάθετα (από τον διδάσκοντα στον μαθητή) σχήματα, διασχίζοντας γενιές, ρόλους και πεδία. Εκτιμούμε ότι αυτό κατέστη εφικτό χάρη στις κατευθυντήριες αρχές που διαμορφώνουν τη δράση του KeMCo. Ως εγχείρημα που βασίζεται στην έννοια των «Κοινών» (Commons), το KeMCo νοείται ως ένας χώρος συνάντησης και συνεργασίας ανθρώπων και συλλογών. Η λειτουργία του εμπνέεται επίσης από τον όρο **akichi** —που κυριολεκτικά σημαίνει «κενό οικόπεδο»—, ο οποίος εδώ παραπέμπει σε ένα ανοιχτό και πειραματικό περιβάλλον όπου οι άνθρωποι εισφέρουν τις δικές τους ιδέες και αντικείμενα για **asobi**, δηλαδή για παιγνιώδεις δραστηριότητες μικρής διάρκειας. Αυτές οι θεμελιώδεις έννοιες κατέστησαν το KeMCo ιδανικό χώρο φιλοξενίας για προγράμματα που είχαν, από τη φύση τους, ανοιχτό ορίζοντα, διεπιστημονικό χαρακτήρα και πειραματική προσέγγιση. Το πόστερ θα περιγράψει τους στόχους και τον σχεδιασμό κάθε προγράμματος, ενώ παράλληλα θα αποτιμά τα αποτελέσματα και τα σημεία προς βελτίωση.

NAYOUNG HWANG¹, AHN SHINWON, PARK HEEJU & KIM GYEONGEUN

¹ Μουσείο του Πανεπιστημίου Hanyang, Σεούλ Νότια Κορέα

hymuseum@hanyang.ac.kr

Μουσειακός Γραμματισμός και Μάθηση με Βάση το Αντικείμενο: Μια Πολυαισθητηριακή Προσέγγιση στην Πανεπιστημιακή Μουσειακή Εκπαίδευση

Το πόστερ παρουσιάζει το πρόγραμμα “Museum Literacy” του Μουσείου του Πανεπιστημίου Hanyang, το οποίο διερευνά πώς τα πανεπιστημιακά μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως εκπαιδευτικές πλατφόρμες που ενισχύουν την ερμηνευτική ικανότητα και τη συμμετοχή των επισκεπτών. Βασισμένο στη μεθοδολογία Object-Based Learning (OBL), το πρόγραμμα ενθαρρύνει την παρατήρηση, ανάλυση και επανερμηνεία των αντικειμένων μέσω πολυαισθητηριακών εμπειριών και ψηφιακών εργαλείων. Το πρόγραμμα ενσωματώνει μια ποικιλία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που συμπεριλαμβάνουν βιωματικές δραστηριότητες, καθοδηγούμενη ερμηνεία και ψηφιακά εργαλεία. Ιδιαίτερα, το πρόγραμμα «Digital Sensory Journey» διερευνά την σχέση ανάμεσα στην τεχνολογία και την ανθρώπινη ανθρώπινη αντίληψη ενσωματώνοντας ιστορικές συσκευές, όπως οι αναλογικοί υπολογιστές μαζί με σύγχρονα μέσα όπως VR και διεπαφές που βασίζονται σε ήχο. Οι προσεγγίσεις αυτές επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να εμπλακούν ενεργά με τα αντικείμενα μέσω πολλαπλών αισθήσεων που ξεπερνούν τις οπτικές εμπειρίες. Το πρόγραμμα διαμορφώνει την έννοια του Μουσειακού Γραμματισμού όχι μόνο ως την ικανότητα κατανόησης της πληροφορίας, αλλά ως την ικανότητα ερμηνείας μέσω κριτικής σκέψης και κατασκευάζοντας νόημα από τα αντικείμενα και τις εκθέσεις. Συνδέοντας την OBL με την πολυαισθητηριακή και ψηφιακή προσέγγιση, στόχος του προγράμματος είναι να ενισχύσει την ενεργή μάθηση και μετατρέπει τους επισκέπτες σε συμμετέχοντες και όχι σε παθητικούς επισκέπτες

Η προσέγγιση αυτή επαναπροσδιορίζει τη «μουσειακή παιδεία» ως ικανότητα ενεργητικής ερμηνείας και παραγωγής νοήματος. Το πόστερ αναδεικνύει τον ρόλο των πανεπιστημιακών μουσείων ως συνδετικού κρίκου μεταξύ ακαδημαϊκής γνώσης και δημόσιας εμπειρίας, συμβάλλοντας στην εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΣΒΑ 4).

ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΤΖΑΜΑΝΙΔΗ¹, ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΘΕΟΛΟΓΗ-ΓΚΟΥΤΗ², ΑΘΗΝΑ ΠΥΛΑΡΙΝΟΥ² & ΙΩΑΝΝΗΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ^{1,2}

¹ Τμήμα Γεωλογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελλάδα

² Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελλάδα Greece

ikotza@upatras.gr

Εκπαιδευτικά Προγράμματα του Μουσείου Επιστημών και Τεχνολογίας: Η Ιστορία του Ηλεκτρομαγνητισμού ως Σύνδεσμος με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών (MET), ένα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους μαθητές Γυμνασίου –Λυκείου, με τίτλο «Στα μονοπάτια του Ηλεκτρομαγνητισμού και των ανθρώπων του», ανατρέπει, μέσα από ένα διαδραστικό περιβάλλον παρουσίασης, στους σταθμούς της ιστορίας της επιστήμης του

Ηλεκτρομαγνητισμού και διαπραγματεύεται βασικές έννοιες αυτού του πεδίου της επιστήμης της Φυσικής. Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος μέριμνα και πρόκληση είναι να ανακαλύψουν οι μαθητές μέσα από βιωματικά πειράματα χρησιμοποιώντας απλά υλικά, εναλλακτικούς τρόπους παραγωγής απλών ηλεκτρικών διατάξεων. Συγκεκριμένα, οι μαθητές εκπαιδεύονται, καθώς γίνονται οι ίδιοι ερευνητές που ανακαλύπτουν τον τρόπο και ταυτόχρονα κατασκευάζουν, σε ομάδες, μια απλή μπαταρία και έναν απλό ηλεκτρομαγνήτη με υλικά της φύσης (λεμόνια, πατάτες, ξύδι) και απλά χρηστικά υλικά (νομίσματα, βίδες, χάλκινα καλώδια). Καλούνται, στη συνέχεια, να παρουσιάσουν το πείραμα της ομάδας τους στην ολομέλεια των μαθητών εξηγώντας πώς μπορούν να κατασκευάσουν ένα πείραμα χωρίς να χρειάζεται να διαθέτουν προκατασκευασμένες συσκευές, αλλά χρησιμοποιώντας την φαντασία και τη δημιουργικότητά τους και απλά υλικά που βρίσκονται εύκολα γύρω τους. Τέλος, έχοντας ως έναυσμα την αρχή λειτουργίας της ηλεκτρικής γεννήτριας, οι μαθητές ανακαλύπτουν πώς ο άνθρωπος μπορεί σήμερα να μετασχηματίζει τις επιστημονικές ιδέες του και την τεχνολογική εφαρμογή τους ώστε να στοχεύει προς έναν κόσμο βιώσιμο με τρόπους παραγωγής ενέργειας που σέβονται και προστατεύουν τον πλανήτη Γη. Η αξιολόγηση του προγράμματος από τους ίδιους τους μαθητές ανέδειξε αφενός πως η καινούρια γνώση αφομοιώνεται λόγω της ενεργής εμπλοκής τους σε πειράματα που αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη. Αφετέρου, τεκμηρίωσε την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης και της κοινωνικής ευθύνης μέσα από τη συζήτηση όπου εκφράζουν τον προβληματισμό τους και συνειδητοποιούν τη σημασία των επιλογών του ανθρώπου στη βιωσιμότητα του πλανήτη.

BO-LIN LI¹ AND YU-HUA TSAI¹

¹*Μουσείο του Εθνικού Πανεπιστημίου Cheng Kung, Ταϊβάν (R.O.C)*

10804021@gs.ncku.edu.tw

Ενδυνάμωση μέσω της Γνώσης, Υπέρβαση των Ταξικών Ορίων: Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία και η Συγκρότηση βιογραφικών Αφηγήσεων από Διακρατικά Εκπαιδευτικά Αρχεία

Από τη δεκαετία του 1950, το Εθνικό Πανεπιστήμιο Cheng Kung (NCKU) αποτελεί μια κρίσιμη πύλη για τους Μαλαισιανούς Κινέζους φοιτητές ώστε να ξεπεράσουν τους θεσμικούς περιορισμούς και να επιτύχουν κοινωνική κινητικότητα. Υπό την ώθηση της αμερικανικής βοήθειας και των πολιτικών οικονομικής ενίσχυσης, καθώς και του ιδιαίτερου εκπαιδευτικού τοπίου της Μαλαισίας, το NCKU αναδείχθηκε σε βασικό καταλύτη για την καλλιέργεια διακρατικών επαγγελματικών ταλέντων και την προώθηση του κοινωνικού μετασχηματισμού. Ο Σύλλογος Αποφοίτων του NCKU στη Μαλαισία παραμένει ένα από τα πιο συνεκτικά διεθνή δίκτυα του πανεπιστημίου. Η βαθιά του ενότητα ριζώνει όχι μόνο στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά αλλά και στη «συλλογική ανθεκτικότητα» (group resilience) που σφυρηλατήθηκε μέσα από τις κοινές προκλήσεις των σπουδών στο εξωτερικό κατά τα μέσα του 20ού αιώνα. Ως θεματοφύλακες της θεσμικής μνήμης, τα πανεπιστημιακά μουσεία μετατοπίζουν το ενδιαφέρον τους από την παραδοσιακή συλλογή αντικειμένων στη βαθιά ερμηνεία των ανθρώπινων αφηγήσεων. Χρησιμοποιώντας διακρατικές προφορικές ιστορίες, η έκθεση αυτή τεκμηριώνει βιογραφικές ιστορίες που ορίζονται από την «ενδυνάμωση μέσω της γνώσης» και την

«υπέρβαση των κοινωνικών τάξεων». Αυτή η έρευνα αποσαφηνίζει τη διαρκή συμβολή του πανεπιστημίου στην παγκόσμια κοινωνική ροή, αποδεικνύοντας πώς η τριτοβάθμια εκπαίδευση λειτουργεί ως ισχυρός μοχλός κοινωνικής αλλαγής. Τελικά, το έργο επιβεβαιώνει την αποστολή του πανεπιστημιακού μουσείου να διαφυλάξει την ιστορική αξία και τη σύγχρονη σημασία αυτών των διακρατικών βιογραφικών διαδρομών.

MARK LOUIE LUGUE

*Τμήμα Καλλιτεχνικών Σπουδών, Σχολή Τεχνών και Γραμμάτων, Πανεπιστήμιο Diliman
των Φιλιππίνων*

mllugue@up.edu.ph

Σχετικά με τη Διεκδίκηση Υδάτων: Η Περίπτωση της Έκθεσης Bulwagan ng Dangal του Πανεπιστημίου των Φιλιππίνων για την αμφισβητούμενη Δυτική Θάλασσα των Φιλιππίνων

Αξιοποιώντας τις συλλογές, την ακαδημαϊκή έρευνα και τα δίκτυα εντός και μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων του πανεπιστημίου, τα πανεπιστημιακά μουσεία δημιουργούν ευκαιρίες για στοχασμό και διάλογο σχετικά με τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους επίτευξης μιας πραγματικά βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό καταδεικνύεται χαρακτηριστικά από το Μουσείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Πανεπιστημίου των Φιλιππίνων (UP) «Bulwagan ng Dangal», το οποίο εξέτασε ζητήματα ανθρώπινης και περιβαλλοντικής ασφάλειας στο πλαίσιο των κρισιμότερων και πιο καταπιεστικών εδαφικών διαφορών που επηρεάζουν τις Φιλιππίνες και μεγάλο μέρος της Νοτιοανατολικής Ασίας τα τελευταία χρόνια. Η θεματική αυτή αναδείχθηκε στην έκθεση του 2024 με τίτλο «Kanlungan at Kasarinlan (Σπίτι και Κυριαρχία): Μια έκθεση τέχνης και επιστήμης για τη Δυτική Θάλασσα των Φιλιππίνων». Σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Θαλάσσιων Επιστημών του UP (UP Marine Science Institute) —μια ερευνητική και ακαδημαϊκή μονάδα που στεγάζεται στο πανεπιστήμιο—το μουσείο συνδύασε επιστημονική έρευνα, βιολογικά δείγματα και σύγχρονα έργα τέχνης για να αναδείξει τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο του θαλάσσιου χώρου, καθώς και την ένταση που επικρατεί γύρω από αυτόν. Μέσα από έργα τέχνης και αρχειακό υλικό από τις συλλογές του πανεπιστημίου, αναδείχθηκαν αφηγήματα καταπίεσης, προσφέροντας ένα ιστορικό υπόβαθρο για την κατανόηση των γεωπολιτικών συνθηκών της χώρας. Το μουσείο συνεργάστηκε επίσης με άτομα που διατηρούν μακροχρόνιους και ενεργούς δεσμούς με τους αλιείς της περιοχής, οι οποίοι είναι εκείνοι που απειλούνται άμεσα όσον αφορά τα μέσα βιοπορισμού και την ασφάλειά τους. Παράλληλα, επιδίωξε να στρέψει την προσοχή στην οικολογική διάσταση του ζητήματος, η οποία συχνά παραγκωνίζεται από τις μιλιταριστικές και εθνικιστικές προσεγγίσεις που κυριαρχούν στον δημόσιο λόγο. Η έκθεση καταδεικνύει ότι η ασφάλεια —οριζόμενη όχι μόνο ως προστασία των ατόμων από απειλές κατά της επιβίωσης και της αξιοπρέπειάς τους, αλλά και ως προστασία του περιβάλλοντος— αποτελεί ζωτική πτυχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, η ασφάλεια δεν μπορεί να επιτευχθεί ουσιαστικά χωρίς την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της υπανάπτυξης, όπως οι οικονομικές ανισότητες εντός και εκτός της χώρας και η περιβαλλοντική υποβάθμιση. Επιπλέον, η παρουσίαση (σε μορφή αφίσας) αναστοχάζεται τα διδάγματα που

προέκυψαν από την έκθεση σε επιμελητικό και θεσμικό επίπεδο, εστιάζοντας ιδιαίτερα στον ρόλο του πανεπιστημιακού μουσείου ως πλατφόρμας για τη διεπιστημονικότητα, τον κριτικό δημόσιο διάλογο και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών, υπό το πρίσμα της αποστολής του δημόσιου πανεπιστημίου να λειτουργεί ως πνευματικό κέντρο του έθνους και ως φορέας κοινωνικής κριτικής.

DINEKE ORTON

Πινακοθήκη του Πανεπιστημίου του Γιοχάνεσμπουργκ, Νότια Αφρική

dinekevdu@uj.ac.za

Το Προσβάσιμο Αποθετήριο: Σχεδιασμός ενός Κόμβου Συλλογών Πανεπιστημιακού Μουσείου ως Ζωντανού Εργαστηρίου για τον ΣΒΑ 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση) και τον ΣΒΑ 9 (Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές)

Τα πανεπιστημιακά μουσεία και οι συλλογές έρχονται αντιμέτωπα με μια διαρκή πρόκληση: τη διατήρηση αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς για τις μελλοντικές γενιές, παράλληλα με την παροχή πρόσβασης σε αυτά για τη σύγχρονη διδασκαλία, την έρευνα και την αλληλεπίδραση με το κοινό. Το πόστερ παρουσιάζει ένα πρόγραμμα που βρίσκεται σε εξέλιξη και αφορά τη μετατροπή μιας συμβατικής αποθήκης πανεπιστημιακής συλλογής έργων τέχνης σε έναν ολοκληρωμένο «Κόμβο Συλλογής» (Collection Hub) – έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο όπου συνυπάρχουν η ασφαλής φύλαξη, η ακαδημαϊκή πρόσβαση και η βιωματική/πειραματική μάθηση. Ο Κόμβος, ο οποίος εντάσσεται στο πλαίσιο μιας πανεπιστημιακής γκαλερί, συμβάλλει άμεσα στην επίτευξη δύο Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης: του ΣΒΑ 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση) και του ΣΒΑ 9 (Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές). Πέρα από την επαγγελματική αποθήκευση, ο σχεδιασμός του Κόμβου περιλαμβάνει διάφορες διασυνδεδεμένες ζώνες: έναν χώρο πειραματισμού και δημιουργικής ενασχόλησης (Tinkering Room) για διδασκαλία με άμεση επαφή με πρωτότυπα έργα τέχνης· έναν χώρο διαχείρισης φωτογραφικής συλλογής που περιλαμβάνει αναλογικές μηχανές και λειτουργικό σκοτεινό θάλαμο· ένα στούντιο με πράσινο φόντο (green room) για τη δημιουργία περιεχομένου εικονικής πραγματικότητας (VR)· ερευνητικές θέσεις εργασίας για μεταπτυχιακούς φοιτητές και επισκέπτες ερευνητές· έναν χώρο διεκπεραίωσης για τον έλεγχο κατάστασης, τη συσκευασία και την каранτίνα αντικειμένων· και –το σημαντικότερο– εκτυπωτές 3D για την παραγωγή αντιγράφων εύθραυστων αντικειμένων της συλλογής. Αντί να διαχωρίζει τη φύλαξη από την πρόσβαση, ο Κόμβος καθιστά τις υποδομές διατήρησης ορατές και παιδαγωγικά ενεργές. Το έργο καταδεικνύει πώς ο Κόμβος λειτουργεί ως ένα ζωντανό εργαστήριο για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο χώρος πειραματισμού ενσωματώνει τον στόχο ΣΒΑ 4.7, επιτρέποντας σε φοιτητές και νέους εκπαιδευόμενους να έρθουν σε άμεση επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά, χρησιμοποιώντας την ως αφετηρία για συζητήσεις σχετικά με τη δράση για το κλίμα, την κοινωνική δικαιοσύνη και την υπεύθυνη παραγωγή. Η μονάδα εκτύπωσης 3D υποστηρίζει τον στόχο ΣΒΑ 9.1, μειώνοντας τη φυσική επαφή με ευαίσθητα αντικείμενα και ταυτόχρονα εκδημοκρατίζοντας την πρόσβαση μέσω της χρήσης αντιγράφων. Το στούντιο VR και ο σκοτεινός θάλαμος γεφυρώνουν την αναλογική με την

ψηφιακή αφήγηση – μια στρατηγική που διευκολύνει τη σύνδεση των επισκεπτών του μουσείου με τους ΣΒΑ μέσα από εμπυθιστικές, πολυαισθητηριακές εμπειρίες. Παρουσιάζοντας αρχιτεκτονικά σχέδια, διαδικασίες συν-σχεδιασμού με φοιτητές, καθώς και προτεινόμενα προγράμματα και δραστηριότητες που θα υλοποιούνται στον Κόμβο, το πόστερ υποστηρίζει ότι η αποθήκη ενός πανεπιστημιακού μουσείου δεν χρειάζεται να είναι ένας κρυφός και στατικός χώρος. Μετασχηματισμένη σε ένα προσβάσιμο αποθετήριο, η συλλογή αναδεικνύεται σε ισχυρό παράγοντα της ευρύτερης αποστολής του πανεπιστημίου για τη βιώσιμη ανάπτυξη, γεφυρώνοντας τη διατήρηση, την εκπαιδευτική διαδικασία και την κοινωνική αξία.

MARIANN RAISMA

Μουσείο του Πανεπιστημίου του Τάρτου, Εσθονία

mariann.raisma@ut.ee

Το Πανεπιστήμιο του Tartu εργάζεται ενεργά για την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Τα μουσεία διαδραματίζουν καίριο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία. Η παρουσίαση αναλύει τις αρχές βιώσιμης ανάπτυξης που εφαρμόζονται στο Μουσείο του Πανεπιστημίου του Tartu. Θα εστιάσω τόσο στις αρχές όσο και σε συγκεκριμένα παραδείγματα από τον τομέα των ακαδημαϊκών μουσείων της Εσθονίας, επιχειρώντας να απαντήσω στο ερώτημα γιατί και για ποιον είναι απαραίτητες αυτές οι αρχές. Αποτελούν άραγε, απλώς, μια τυπική διαδικασία ή αντιπροσωπεύουν ουσιαστικά μια διαφορετική οπτική για τη σημερινή λειτουργία του μουσείου; Υπαγορεύονται αυτές οι αποφάσεις, κυρίως, από τους περιορισμένους πόρους ή από συνειδητές επιλογές που βασίζονται σε αρχές; Το Μουσείο του Πανεπιστημίου του Tartu στοχεύει στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των δραστηριοτήτων του, στην προώθηση μιας νοοτροπίας βιωσιμότητας στην κοινωνία —μιας κουλτούρας που στηρίζει την ανθρώπινη ευημερία, την έρευνα και την εκπαίδευση— καθώς και στη συμβολή στην ισόρροπη ανάπτυξη της κοινωνίας. Ενισχύουμε τις προσπάθειες για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη στον μουσειακό τομέα της Εσθονίας και συμβάλλουμε στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σχετικά με τη βιώσιμη συμπεριφορά. Από τον Οκτώβριο του 2022, λειτουργεί στο Μουσείο του Πανεπιστημίου του Tartu ομάδα εργασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στην παρουσίαση αυτή, θα αναδειχθούν τρία παραδείγματα των προσπαθειών μας σε διαφορετικούς τομείς: (1) Την απόκτηση της πιστοποίησης «Πράσινο Μουσείο» (Green Museum), η οποία καθορίζει τις δραστηριότητες και τις αρχές που ακολουθεί το μουσείο. (2) Τη χρήση και επαναχρησιμοποίηση παλαιών επίπλων και άλλων ιστορικών αντικειμένων, με στόχο τη λειτουργία με τον πλέον βιώσιμο (και έξυπνο) τρόπο (ΣΒΑ 11). (3) Την ενίσχυση της προσβασιμότητας μέσω διεπιστημονικών προγραμμάτων για παιδιά στο φάσμα του αυτισμού και παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, καθώς και για κοινότητες με περιορισμένη πρόσβαση σε πολιτιστικές υπηρεσίες (ΣΒΑ 4 και 10).

BEATRIZ REY SOLAZ¹, CARMEN BACHILLER MARTÍN¹, JOSÉ MARÍA MONZÓ¹, ADRIÁN MARTÍNEZ QUIVEN¹ & EUGEN PREGLEJ¹

¹Πολυτεχνείο της Βαλένθια, Ισπανία

beareyso@dig.upv.es

Ψηφιακό Δίδυμο Γραμμοφώνου για την προώθηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης

Ένα ψηφιακό δίδυμο είναι ένα υπολογιστικό μοντέλο ικανό να διεξάγει αναλύσεις και προβλέψεις σχετικά με τη συμπεριφορά των φυσικών πόρων. Στο μουσειολογικό πλαίσιο, μπορούν να προσφέρουν συναρπαστικές και παιδαγωγικές εμπειρίες για τους επισκέπτες του μουσείου και να συμβάλουν στις προσπάθειες διατήρησης και στη δημιουργία εμπειριών εμπύθισης. Στην παρούσα εργασία, αναπτύχθηκε ένα ψηφιακό δίδυμο ενός γραμμοφώνου. Το ψηφιακό γραμμόφωνο είναι ένα πολύ λεπτομερές τρισδιάστατο εικονικό και διαδραστικό μοντέλο ενός τεχνουργήματος από τη συλλογή του Μουσείου Τηλεπικοινωνιών Vicente Miralles Segarra του Πολυτεχνείου της Βαλένθια, στην Ισπανία. Για την ανάπτυξη του ψηφιακού διδύμου, το αρχικό γραμμόφωνο σαρώθηκε και μοντελοποιήθηκε τρισδιάστατα στο Blender. Αναπτύχθηκαν δύο διαδραστικές εφαρμογές WebXR χρησιμοποιώντας τα εργαλεία Godot και Godot XR. Η μία έκδοση επιτρέπει την αλληλεπίδραση με το ψηφιακό δίδυμο χρησιμοποιώντας ένα σετ μικροφώνου-ακουστικών Meta Quest 3 και η άλλη χρησιμοποιώντας έναν υπολογιστή ή μια κινητή συσκευή. Η χρήση του ψηφιακού διδύμου γραμμοφώνου συμβάλλει στη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς (ΣΒΑ 12) με δύο τρόπους. Πρώτον, διατηρεί το αρχικό τεχνούργημα χωρίς καμία ζημιά. Δεύτερον, διατηρεί τις γνώσεις που σχετίζονται με τη λειτουργία της συσκευής, επειδή το εικονικό γραμμόφωνο επιτρέπει στους επισκέπτες να αλληλεπιδρούν με αυτό και να κατανοούν πώς λειτουργεί, κάτι που αποτελεί επίσης θεμελιώδες μέρος του διδακτικού ρόλου του μουσείου (ΣΒΑ 4)